

B U L G A R I A N

BASIC COURSE

Volume VI

Lesson 48-55

November 1963

Revised October 1983

DEFENSE LANGUAGE INSTITUTE
FOREIGN LANGUAGE CENTER

PREFACE

The Bulgarian Course, consisting of 136 lessons in 13 volumes, is one of the Defense Language Institute's Basic Course Series. The material was developed at the Defense Language Institute and approved for publication by the Institute's Curriculum Development Board.

The course is designed to train native English language speakers to Level 3 proficiency in comprehension and speaking and Level 3 proficiency in reading and writing Bulgarian. The texts are intended for classroom use in the Defense Language Institute's intensive programs employing the audio-lingual methodology. Tapes accompany the texts.

Lesson 50 _____ 47-70

Grammar Perception Drill	48
Cartoon Guide	53
Dialogue: At the Beach	54
Grammar Analysis:	
Formation of Imperfective Verbs from Perfective:	56
1. Suffix - ЯМ	56
2. Suffix -BAM	57
Grammar Drill	59
Reading Text	62
Translation	63
Questions & Answers	64
Homework	67
Vocabulary	68

Lesson 51 _____ 71-96

Grammar Perception Drill	72
Cartoon Guide	75
Dialogue: Repair of a House	76
Grammar Analysis:	
The Hearsay Form of the Verb, its Usage and Meaning	78
Hearsay Form - Present & Imperfect Tenses	81
Grammar Drill	85
Reading Text	87
Translation	89
Questions & Answers	90
Homework	93
Vocabulary	94

TABLE OF CONTENTS

	Page
1. Lessons 48-55 _____	1-188
Lesson 48 _____	1-20
Grammar Perception Drill _____	2
Cartoon Guide _____	5
Dialogue: At the Physician's _____	6
Grammar Analysis:	
Monosyllabic Masc. Nouns Ending in Plural in -E _____	8
Neuter Nouns Ending in Plural in -И _____	10
Vocative Case of Masculine Nouns in -Е _____	10
Grammar Drill _____	11
Reading Text _____	13
Translation _____	14
Questions & Answers _____	15
Homework _____	18
Vocabulary _____	19
Lesson 49 _____	21-46
Grammar Perception Drill _____	22
Cartoon Guide _____	27
Dialogue: At the Dentist's _____	28
Grammar Analysis:	
Formation of Imperfective Verbs from Perfective _____	30
Imperfective Aspect Formed with the Suffix -AM _____	33
Grammar Drill _____	35
Reading Text _____	38
Translation _____	39
Questions & Answers _____	40
Homework _____	43
Vocabulary _____	44

Lesson 52 _____ 97-122

Grammar Perception Drill _____	98
Cartoon Guide _____	103
Dialogue: In the Country _____	104
Grammar Analysis:	
The Interrogative Pronouns _____	106
Grammar Drill _____	111
Reading Text _____	113
Translation _____	115
Questions & Answers _____	116
Homework _____	119
Vocabulary _____	120

Lesson 53 _____ 123-146

Grammar Perception Drill _____	124
Cartoon Guide _____	129
Dialogue: At a Party _____	130
Grammar Analysis:	
Double Forms of the Personal Pronouns _____	132
Grammar Drill _____	135
Reading Text _____	137
Translation _____	139
Questions & Answers _____	140
Homework _____	144
Vocabulary _____	145

Lesson 50 _____ 47-70

Grammar Perception Drill	48
Cartoon Guide	53
Dialogue: At the Beach	54
Grammar Analysis:	
Formation of Imperfective Verbs from Perfective:	56
1. Suffix - ЯМ	56
2. Suffix -BAM	57
Grammar Drill	59
Reading Text	62
Translation	63
Questions & Answers	64
Homework	67
Vocabulary	68

Lesson 51 _____ 71-96

Grammar Perception Drill	72
Cartoon Guide	75
Dialogue: Repair of a House	76
Grammar Analysis:	
The Hearsay Form of the Verb, its Usage and Meaning; <u>Imperfect Past Active Participle</u>	78
Hearsay Form - Present & Imperfect Tenses	81
Grammar Drill	85
Reading Text	87
Translation	89
Questions & Answers	90
Homework	93
Vocabulary	94

Ч Е Т И Р И Д Е С Е Т И О С М И У Р О К

L E S S O N 4 8

ВСТЪПИТЕЛНИ ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: I. Monosyllabic Masculine Nouns Ending in Plural
in И

II. Neuter Nouns Ending in Plural in И

III. Vocative Case of Masculine Nouns in Е

I. Monosyllabic Masculine Nouns Ending in Plural in И

1.

Това е зъб.
Това са зъби.

Какво е това?
Какво е това?

Това е зъб.
Това са зъби.

Това е пръст.*
Това са пръсти.

2.

Този зъб ме боли.
Зъбът ме боли.
Зъбите ме болят.

Кой зъб те боли?
Боли ли те много зъбът?
пръстът?

Болят ли те много зъбите?

го пръстите на ръцете?
я на краката?
ги
ви

Този зъб ме боли.
Да, зъбът ме боли много.
Не, зъбът не ме боли
много.

* пръст на ръка - finger
пръст на крак - toe

LESSON 48

3.

Имахте ли гости снощи?

Да, имахме гости.
Не, нямахме гости.

Колко души гости имахте?
В колко часа пристигнаха гостите?
Докога стояха гостите?
Какво правиха гостите?
Кога си отидоха гостите?
Имате ли често гости?
Вие ходите ли понякога на гости?
Кой Ви идва често на гости?
Кой Ви е гост сега?

4.

Колко пъти се бръснеш на ден?
се къпеш на седмица?
ядете
си миеш лицето
ръцете
краката
ходите на кино
на черква
на училище
на театър
на екскурзия

Аз се бръсна един път на ден.
два пъти
три пъти
много пъти
няколко пъти

5.

Колко дена /дни/ има месец юни?
Февруари
април

Месец юни има 30 дена /дни/.

От колко дена /дни/ сте тук?

Аз съм тук от два дни /дена/.
пет
няколко

От колко дена сте болен?

От колко дена Ви болят зъбите?

пръстите на ръцете?

пръстите на краката?

От колко дена Ви боли главата?

гърлото?

II. Neuter Nouns Ending in Plural in И

Това е око. *
Това са очи.

Какво е това?
Какво е това?

Това е око.
Това са очи.

Това е ухо. **
Това са уши.

Боли ли Ви ухото?
 окото?

Да, ухото ме боли.
Не, ухото не ме боли.

Болят ли го ушите?
 те очите?

Братовчедка ти има ли хубави очи?
Какъв цвят ѝ са очите?

От колко дена я боли лявото ухо?
 дясното

III. Vocative Case of Masculine Nouns in Е.

Сега аз ще кажа на Иван да дойде тук.
Иване, ела тук!

Г-н....., кажете на Иван да дойде
 тук!

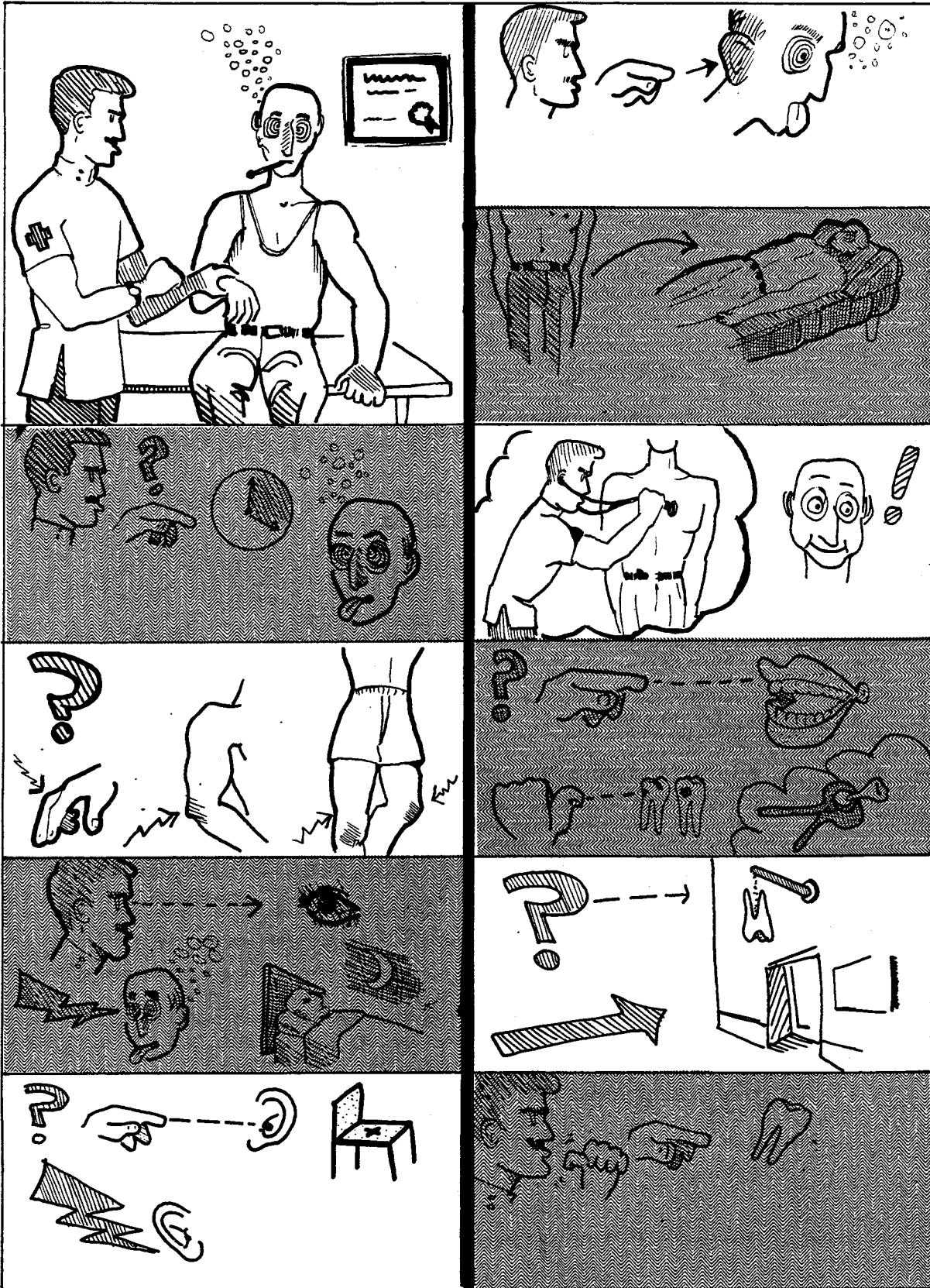
Иване, ела тук!

Г-н....., кажете на Стоян да учи повече!

..... на Драган да стане!
 на Атанас да донесе книгата!
 на Емануил да Ви даде молива си!
 на Иван да си сложи кепето!
 на Богдан да излезе от стаята!
 на Борис да отиде в ъгъла!
 на Боян да сложи учебника си в чекмеджето!
 на Цветан да яде повече!
 на Иван да не се напива често!
 на Ангел да се отбие у нас довечера!
 и т. н.

* око́ = eye
** ухо́ = ear

РАЗГОВОР 48.

ПРИ ЛЕКАРЯ

Лекарят
Тодор Ганчев

- 5 - Какво има, г-н Ганчев?
- От известно време не се чувствавам добре.
- Боли ли Ви нещо?
- Болят ме пръстите на ръцете, лактите и колената.
- Виждам, че очите Ви са възпалени.
- Имам страшно главоболне. Не мога да спя напоследък.
- 10 - Може да е от ушите. Седнете да ги прегледам.
- Възможно е. И те ме наболяват.
- / Лекарят го преглежда. /
- Имате слабо възпаление на лявото ухо.
- Сега разбирам защо не мога да спя.
- 15 - Съблечете се до кръста и легнете по гръб на кушетката!
- Добре, г-н докторе.
- / Лекарят прислушва със слушалка гърдите му,
а след това гърба му. /
- Дръббовете Ви са здрави.
20 - Слава Богу! Радвам се, че поне гърдите ми са здрави.
- Здравни ли са зъбите Ви?
- Имам няколко разядени зъба. Мисля да ги извадя?
- При кой зъболекар ще отидете?
- При г-н Сарафов. Препоръчаха ми го много.
- 25 - Елате пак при мен, след като ги извадите!
- Ще дойда непременно.
- Предписах Ви лекарство. Ето рецептата!
- Благодаря. Довиждане!

AT THE PHYSICIAN'S

The Physician
Todor Ganchev

- What's wrong, Mr. Ganchev?
- 5 - I haven't been feeling well for some time.
- Does something hurt you?
- My fingers, elbows, and knees ache.
- I see that your eyes are inflamed.
- I have a terrible headache. I haven't been able to sleep lately.
- 10 - It might be your ears. Sit down so that I can examine them.
- It's possible. They also hurt me a bit.
- (The physician examines him.)
- You have a slight inflammation of the left ear.
- Now I understand why I cannot sleep.
- 15 - Undress to your waist and lie down on your back on the couch.
- All right, Doc.
- (The physician listens to his chest with a stethoscope and after that to his back.)
- Your lungs are all right.
- 20 - Thank God! I'm happy that at least my chest is all right.
- Are your teeth in good condition?
- I have a few decayed teeth. I am thinking of having them pulled out.
- To which dentist will you go?
- To Mr. Sarafov. He was highly recommended to me.
- 25 - Come again to me after you have them pulled out.
- I'll come without fail.
- I prescribed a medicine for you. Here is the prescription.
- Thank you. Good-by.

-
- 4. какво има? lit. what is the matter? what's up?
 - 5. от for; не се чувствавам colloquially pronounced не се чуствам. The Bulgarian present tense here equals the English present perfect, since it expresses an action which has started in the past and is still continuing. See Vol. II, 19.
 - 10. седнете да ги прегледам lit. sit down so that I examine them.
 - 11. наболяват from на-боляват. The prefix НА here shows: 1. that the action takes place from time to time, or 2. that its intensity is low. Compare with the prefix ПО which often attaches the same meanings to a verb.
 - 19. дроб liver or lung: черен дроб liver; бял дроб lung.
 - 22. мисля да ги извадя lit. I am thinking to pull them out. Of course he is not going to do that himself, but a dentist.

ГРАМАТИКА

I. MONOSYLLABIC MASCULINE NOUNS ENDING IN PLURAL IN -И

A number of masculine monosyllabic nouns form their plural with the ending И (instead of the ending ОБЕ*, cf. Vol.III, p. 78-80).

Examples:

зѣб	tooth	pl.	зѣби	teeth
прѣст**	finger toe	pl.	прѣсти	fingers toes

The most common monosyllabic masculine nouns of this category are given below. Notice that some of them form plural also with the ending ОБЕ.

бик	bull	бѣци	(also бѣкове)
внук	grandson	внѣци	
вѣлк	wolf	вѣлци	
гост	guest	гѣсти	
грѣк	a Greek (Notice the displacement of <u>ѣ</u> and <u>р</u>)	грѣци	
ден	day (Notice the disappearance of <u>е</u>)	дни	
звук	sound	звѣци	(also звѣкове)

* There are five monosyllabic masculine nouns which end in plural in Е instead of ОБЕ. Cf. Vol.V, p.125

** прѣст means finger and toe. When one needs to specify which are meant, one says: прѣсти на рѣцѣте = fingers, прѣсти на кракѣта = toes. The same noun прѣст when it is feminine means "dirt", with art. прѣстѣта, but has no plural.

LESSON 48

знак	sign	знаци (also знакове)
клон*	branch	клони (also клоне and клонове)
лъч	ray	лъчи
път**	time	пѣти times
рак	crab cancer	раци crabs (also ракове)
роб	slave	роби
храст	bush	храсти

After numerals these nouns take the ending А.

Examples:

два бѣка
two bulls

три вѣлка
three wolves

There are two exceptions to this rule:

1. ден - may have the ending И or the ending А after numerals.
два дни or два дѣна two days

2. път - "time" ends with И only:

три пѣти three times

два пѣтя would mean "two roads". See the footnote**

* клони и клоне - mean branches of a tree only;
клонове - means

1. branches of a tree.

2. branches of an enterprise e.g. bank, etc.

** път - means 1. road. In that case its plural is пѣтица,
after numerals пѣтя.

2. time: едѣн път - one time, once. In this case
its ordinary plural and the plural after numerals is пѣти:
много пѣти - many times; два пѣти - two times.

II. NEUTER NOUNS ENDING IN PLURAL IN И

The following three nouns end in plural in И (instead of А or ТА)*

око́	eye	очи́	eyes
ухо́	ear	уши́	ears
живо́тно	animal	живо́тни	animals

III. VOCATIVE CASE OF MASCULINE PROPER NAMES

In Bulgarian the names, when used to address a person, have special endings. These special forms of the names are called vocative. Thus masculine nouns ending in a consonant receive the ending Е, when used as an address.

Examples:

Ива́не, ела́ тук!	Ivan, come here.
Стоя́не, дай ми кни́гата!	Stoyan, give me the book.
Мари́не, помогни́ ми!	Marin, help me.

If the name ends in ър, the ь disappears in the vocative.

Examples:

Пе́тър	Voc. case:	Пе́тре!
Дими́тър	Voc. case:	Дими́тре!

* Cf. Vol. II, 147.

ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: I. Monosyllabic Masculine Nouns Ending in Plural
in И

II. Neuter Nouns Ending in Plural in И

III. Vocative Case of Masculine Nouns in Е

1.

Какво е това?
Какво е това?

Това е пръст.
Това са пръсти.

зъб, ухо, коляно,
око

2.

Какво Ви боли?
го
я
те
ги

Боли ме ухото.
Болят ме ушите.

пръстите на ръцете
на краката
на дясната ръка
на левия крак
очите, лявото ухо, дясното
око, коляното, колената,
зъбите, един преден зъб,
гърдите, дробовете, кръстът,
коляното на десния крак,
левият лакът, лактите

3.

От колко дена /дни/
Ви боли лявото ухо?
го болят ушите?
имате възпаление на ушите?
ти е възпалено окото?
я болят пръстите на ръцете?
на краката?
зъбите
дробовете
и т. н.

Лявото ухо ме боли
от няколко дена /дни/.
два
четири
много

4.

Г-н Х....., попитайте г-н Б.....от колко дена /дни/ е тук!

.....от колко дена го болят зъбите!
 дали има разядени зъби!
 колко разядени зъба има!
 кои от зъбите му са разядени!
 дали мисли да извади разядените си зъби!
 дали зъбите му са здрави!
 дали има здрави зъби!
 защо му са възпалени очите!
 защо му е възпалено лявото око!
 от колко дена има възпаление на дясното ухо!
 защо не може да спи напоследък!
 при кой зъболекар си прави зъбите!
 кой лекар му прегледа ушите!
 какво го наболява!
 дали го наболяват колената!
 пръстите на ръцете!
 пръстите на краката!
 кръстът!
 кое коляно го наболява!
 дали ходи често на гости!
 дали е ходил на гости у Христови напоследък!
 кои му бяха гостите миналата събота!
 колко пъти се бръсне на ден!
 се къпе на седмица!
 се мие
 си мие ръцете
 си чисти зъбите
 ходи на кино
 на концерт
 на черква

5.

Г-н Х....., кажете на Иван да дойде тук! Иване, ела тук!

.....на Стоян да стане!
 на Богдан да донесе книгите!
 на Драган да види какво има в чекмеджето!
 на Цветан да не яде толкова много!
 на Атанас да идва навреме на училище!
 на Емануил да телефонира на сестра си довечера!
 на Боян да отиде на мач в неделя!
 и т. н.

ЧЕТИВО

След Коледа Ганчеви отидоха на село на гости у дядо Славчо. Те стояха там близо една седмица. Случи се, че времето беше много хубаво. По цял ден децата им играеха на двора. Техните родители се разхождаха из селото или вън от него и се радваха на хубавата природа. Ходоха на гости у познатите си. Прекараха много весело.

На тях им се искаше да останат по-дълго време на село, но трябваше да се върнат в града. Тодор имаше бърза работа там. Затова той рано сутринта на седемнайсети януари приготви автомобила си за път. След като закусиха, те тръгнаха веднага за София. Пристигнаха късно вечерта.

На другия ден Тодор не се чувствуваше добре. Беше настинал, но не отиде на лекар. След няколко дена се почувствува още по-лошо. Боляха го пръстите на ръцете, лактите и колената. Наболяваха го и ушите. Имаше страшно главоболие и не можеше да спи. Чак тогава той отиде на лекар.

Лекарят прегледа очите му. Каза му, че те са възпалени. Прегледа и ушите му и намери, че има слабо възпаление на лявото ухо. Тогава Тодор разбра защо имаше главоболие и защо не можеше да спи.

След това Тодор се съблече до кръста и легна по гръб на кушетката. Със слушалка докторът прислуша гърдите и гърба му. Дробовете¹ му бяха здрави. Той се зарадва, че поне белите му дробове бяха в ред.

Лекарят го попита дали зъбите му са здрави. Тодор имаше няколко разядени зъба. Имаше намерение да отиде при зъболекаря Сарафов. Бяха му го препоръчали много. Докторът му каза да не се бави, да каже на зъболекаря да ги извади веднага и след това да дойде пак при него.

После лекарят му предписа лекарство. Даде му рецепта, за да може да го купи от аптека.²

1. Дробовете = белите дробове

2. аптека "drugstore". One sells only drugs, medical equipment, and some toilet articles in an аптека.

ПРЕВОД

Last summer my wife, the children, and I went vacationing in Varna. We were my brother's guests. He had two houses: one in the center of the town, the other at the seashore. We lived in the house in town. This house was bigger than that at the beach. But that at the beach was much prettier. From the veranda of the house one could see the whole bay and the harbor.

We used to go to the beach every morning. We bathed and swam in the sea. Sometimes we would take a rowboat and would row for hours along the coast. This coastline is the most beautiful that I've ever seen. We had a wonderful time this summer.

We returned home a few days before the school started. The first day we had a lot to do. I went to the stationer's with the children. We had to buy a lot of things for school: pencils, erasers, rulers, fountain pens, copybooks, ink, etc. My son needed a Bulgarian-English dictionary and a ribbon for the typewriter. But the stationer didn't have such a ribbon as the one we wanted.

That evening we all were very tired. We had supper at nine-thirty and went to bed right after that.

ВЪПРОСИ И ОТГОВОРИ

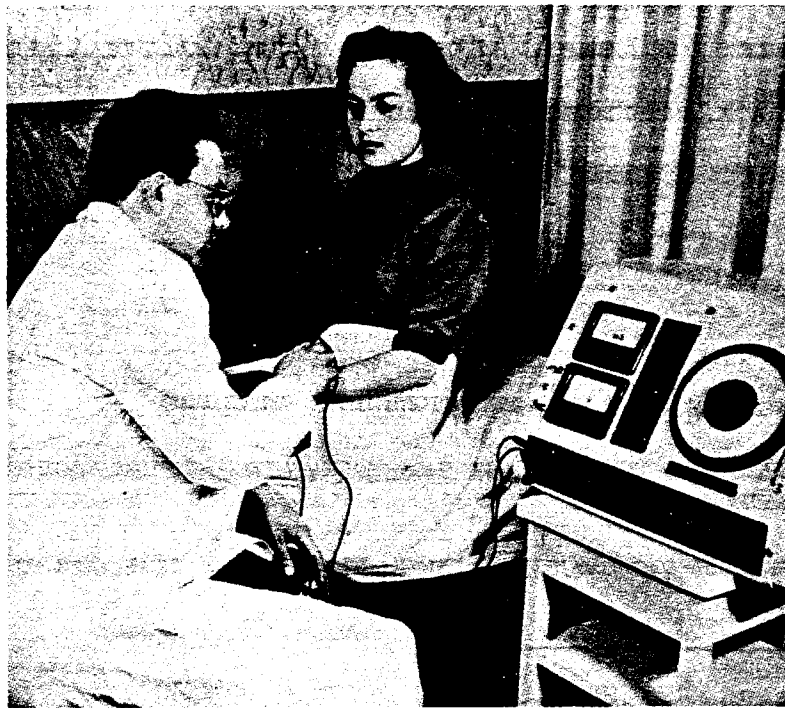
1. Къде отидоха Ганчеви след Коледа?
Те отидоха на село на гости у дядо Славчо.
2. Защо отидоха те на гости у дядо Славчо?
Те отидоха на гости у него, защото той не можа да ги посети през празниците.
3. Какво правеха децата им по цял ден?
Те играеха на двора.
4. Защо можеха децата им да играят по цял ден на двора?
Децата им можеха да играят по цял ден на двора, защото се случи, че времето беше хубаво.
5. Какво правеха Ганчев и жена му, докато стояха на село?
Те се разхождаха из селото или вън от него и се радваха на хубавата природа.
6. Какво друго правеха те?
Ходеха на гости у познатите си.
7. Защо им се искаше да останат по-дълго време на село?
На тях им се искаше да останат по-дълго време на село, защото прекарваха много весело.
8. Защо трябваше да се върнат в града?
Те трябваше да се върнат в града, защото Тодор имаше бърза работа там.
9. Какво направи Тодор на 17 януари?
Той прегледа и приготви автомобила си.
10. Какво направиха те сутринта, преди да тръгнат за София?
Преди да тръгнат за София, те закусиха.
11. Кога пристигнаха те в София?
Те пристигнаха в София късно вечерта на същия ден.
12. Как се чувствуваше Тодор на другия ден?
Той не се чувствуваше добре.

LESSON 48

13. Защо не се чувствуваше добре на другия ден?
Той не се чувствуваше добре на другия ден, защото беше настинал.
14. Какво стана с Тодор след няколко дена?
След няколко дена той се почувствува още по-лошо.
15. Болеше ли го нещо?
Да. Боляха го пръстите на ръцете, лактите и колената. Наболяваха го и ушите.
16. Защо не можеше да спи той?
Той не можеше да спи, защото имаше главоболие.
17. Какво направи той тогава?
Отиде при лекар и му разправи всичко.
18. Какво му каза лекарят, след като го прегледа?
Каза му, че очите му са възпалени.
19. Само това ли намери лекарят?
Не. След като прегледа ушите му, лекарят намери, че Тодор има слабо възпаление на лявото ухо.
20. Какво разбра Тодор, като чу, че има възпаление на лявото ухо?
Като чу това, той разбра защо имаше главоболие и защо не можеше да спи.
21. Какво направи Тодор, преди да легне на кушетката?
Той се съблече до кръста.
22. Защо се съблече той до кръста?
Той се съблече до кръста, защото лекарят искаше да прислуша белите му дробове.
23. Какво намери лекарят, след като го прислуша?
Той намери, че дробовете му бяха здрави.
24. Какво направи Тодор, като чу, че дробовете му бяха здрави?
Като чу това, той се зарадва, че белите му дробове бяха в ред.
25. Какво го попита лекарят?
Той го попита дали зъбите му са здрави.

LESSON 48

26. Какви бяха зъбите на Тодор?
Не бяха здрави. Той имаше няколко развалени зъба.
27. Защо Тодор имаше намерение да отиде при зъболекаря Сарафов?
Той имаше намерение да отиде при него, защото приятели му го бяха препоръчали.
28. Какво му каза лекарят, като чу, че ще отиде при зъболекаря Сарафов?
Каза му да отиде веднага да му извадят разядените зъби.
29. Какво му предписа лекарят после?
Той му предписа лекарство.
30. Какво му даде той, за да може да купи лекарството?
Даде му рецепта.
31. Откъде ще купи Тодор лекарството?
Той ще го купи от аптека.

Лекуване в къщи с електрически апарат

ДОМАШНА РАБОТА

Част I

Преведете на български:

My brother hasn't been feeling* well lately. His fingers, elbows, knees, and toes have been hurting him for the last few days. He hasn't been able to sleep well for some time. His left eye is inflamed and he has a terrible headache.

This morning my brother and I went to a physician. I usually don't go with him but this time I had to do it because he was very sick.

The doctor examined him carefully. He found that my brother's eyes were inflamed. After that the doctor listened to his chest with a stethoscope. Then he listened to his back. He told my brother that his lungs were all right. I was very glad to hear that**.

Част II

Домашна работа на магнитофонен апарат:

1. Запишете разговора на урока на магнитофонна лента!
2. Разкажете за едно свое посещение при лекар!

* Present tense in Bulgarian.

** Translate "to hear that" - when I heard that.

LESSON 48

РЕЧНИК

апарáт м.
магнитофóнен апарáт
аптéка f.

възмóжен, жна, о, и
възмóжно е
възпалéн, а, о, и
възпалéние п.
вън adv.
главобóлие п.
гърди pl.
гърб with art. гърбът, -á
pl. гърбовé
after numerals гърба
по гърб

да conj.
дóктор м.
дроб м. pl. дробовé
after numerals дроба
бял дроб, бéли дробовé
запíсвам нéщо на.., в нéщо
запíша, е запíсах
запíсвам на магнитофóнна
лéнта

здрав, а, о, и
збóлeкар
извéстен, тна, о, и
от извéстно врéме
извáждам нýкому нéщо
извáдя, и, их
след катó извáдите збóбите
íма

каквó íма?
коляно п. pl. колeна и колeнe
кръст м. pl. кръстове
кушéтка f.
лákът м. with art. лákътят, -тя
pl. лákти
after numerals лákтя
лекарство м.
лягам
лéгна, е, ах

apparatus
tape recorder
pharmacy, apothecary's shop,
drugstore where drugs only
are sold
possible
it is possible
inflamed
inflammation
outside
headache
chest, breast(s)
back

on your (his, her, etc.) back
so that, in order to
physician
1. liver; 2. lung

lungs
1. to write down 2. to record
(on a tape or on a record)
to record on a magnetic tape

all right, healthy
dentist
certain, known, famous
for some time
to take out, to pull out something
from somebody
after you have the teeth pulled

what's the matter?, what's up?
knee
waist
couch
elbow

medicine, drug
to lie down

магнитофон m.
магнитофонен, нна, о, и
магнитофонен апарат
на
на български
преведете на български
кажете го на български
наболявам
наболя, ѝ, наболях
напоследък adv.
око n.pl. очи
превеждам
преведá, é, превéдох, éде
преведете на български
предписвам някому нещо
предпиша, е, предписах
прислушвам
прислушам
пръст m.pl. пръсти
after numerals пръста
пръст на ръка
пръст на крак
разяден, а, о, и
рецепта f.
слаб, а, о, и
слушалка f.
страшен, шна, о, и
събличам се
съблекá се, съблечé се
съблякох се, съблече се
ухó n.pl. уши

tape recorder
magnetophone
tape recorder
in, to, into
in (into) Bulgarian
translate into Bulgarian
say it in Bulgarian
to hurt, ache a little bit

lately
eye
to translate

translate into Bulgarian
to prescribe something to
somebody
to listen to

finger

finger
toe
decayed, eaten away
prescription
slight, weak
stethoscope; earphone
terrible, horrible, awful
to undress, to take one's
clothes off

ear

Ч Е Т И Р И Д Е С Е Т И Д Е В Е Т И У Р О К .

L E S S O N 4 9

ВСТЪПИТЕЛНИ ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: Formation of Imperfective Verbs from Perfective:
Imperfective Aspect Formed with the Suffix AM

1.

Аз чета вестник.
Аз ще прочета целия вестник.
Аз прочитам по един вестник всеки ден.

Какво четете сега?
Ще прочетете ли целия вестник?

По колко вестника прочитате
всеки ден?

той, те, тя, ние, ти

Аз чета вестник.
Да, аз ще прочета целия
вестник.
Аз прочитам по един вест-
ник всеки ден.

2.

Аз предпочитам да ходя на кино.
Довечера аз ще предпочета да отида
на театър.

Какво предпочиташ ти?
Къде ще предпочетеш да отидеш
довечера: на театър или на кино?

той, тя, ние, вие, те

Аз предпочитам да ходя на
кино.
Аз ще предпочета да отида
.....

3.

Аз никога не намирам свободно място
в трамвая.

Утре аз ще намеря място, защото ще
отида на спирката рано.

Вчера аз не намерих място.

Ти намираш ли.....

Ти ще намериш ли.....

Ти намери ли.....

той, тя, момичето, ние, вие, те

Ч Е Т И Р И Д Е С Е Т И Д Е В Е Т И У Р О К

L E S S O N 4 9

5.

Аз ще си легна рано довечера.
Аз винаги си лягам рано.
Аз си легнах рано снощи.

Кога ще си легнеш довечера?

Аз ще си легна рано довече-
ра.

и т. н.

той, тя, ние, вие, те

Аз ще седна на този стол.
Аз обикновено сядам на този стол.
Аз седнах на другия стол преди малко.

Аз ще отседна в хотел "България".
Аз обикновено отсядам в хотел "България".
Аз отседнах в хотел "България" миналата
събота.

Майсторът ще затегне ръчната спирачка.
Майсторът винаги затяга ръчната спирачка.
Майсторът затегна ръчната спирачка.

Аз ще сметна всичко след малко.
Аз обикновено смятам всичко.
Аз сметнах всичко преди малко.

6.

Аз ще стигна на върха в пет часа.
Аз понякога стигам на върха в три часа.
Вчера аз стигнах на върха в шест часа.

Кога ще стигнеш на върха?

Аз ще стигна на върха в
пет часа.

и т. н.

той, ние, вие, те

Аз взимам често пари на заем.
Аз ще взема пари на заем утре.
Аз взех пари на заем миналата седмица.

Аз ще се прибера в осем часа.
Аз винаги се прибирам късно.
Снощи аз се прибрах рано.

Аз ще облека новия си костюм довечера.
Аз обличам новия си костюм един път на седмица.
Аз облякох новия си костюм снощи.

Сутрин аз се обличам, след като закуся.
Утре сутрин аз ще се облека, преди да закуся.
Тази сутрин аз се облякох рано.

Сега аз ще пресека улица "Раковски".
Аз винаги пресичам улицата на това място.
Аз пресякох улицата на друго място
вчера.

4.

Аз ще помогна на приятеля си.
Аз винаги помагам на приятеля си.
Аз помогнах на приятеля си вчера.

Ще помогнете ли на приятеля си?
Помагате ли винаги на приятеля си?
Помогнахте ли на приятеля си
вчера?

Да, ще му помогна.
Да, помагам му вина-
ги.
Да помогнах му.

той, Радка, ние, вие, те

Аз ще сложа масата сега.
Аз винаги слагам масата.
Аз сложих масата снощи.

5.

Аз ще си легна рано довечера.
Аз винаги си лягам рано.
Аз си легнах рано снощи.

Кога ще си легнеш довечера?

Аз ще си легна рано довече-
ра.

и т. н.

той, тя, ние, вие, те

Аз ще седна на този стол.
Аз обикновено сядам на този стол.
Аз седнах на другия стол преди малко.

Аз ще отседна в хотел "България".
Аз обикновено отсядам в хотел "България".
Аз отседнах в хотел "България" миналата
събота.

Майсторът ще затегне ръчната спирачка.
Майсторът винаги затяга ръчната спирачка.
Майсторът затегна ръчната спирачка.

Аз ще сметна всичко след малко.
Аз обикновено смятам всичко.
Аз сметнах всичко преди малко.

6.

Аз ще стигна на върха в пет часа.
Аз понякога стигам на върха в три часа.
Вчера аз стигнах на върха в шест часа.

Кога ще стигнеш на върха?

Аз ще стигна на върха в
пет часа.

и т. н.

той, ние, вие, те

Аз ще пристигна във Варна в седем часа вечерта.
Аз обикновено пристигам във Варна сутрин.
Аз пристигнах във Варна по обяд.

Аз искам да настигна тая платноходка.
Аз често настигам платноходки.
Аз настигнах платноходката.

7.

Аз ще се спра в Бояна.
Аз обикновено се спирам във Владая.
Аз се спрях на моста преди малко.
Аз не искам да умра.
Много хора умират от плеврит.
Той умря преди няколко седмици.

8.

Аз ще изпусна моторницата.
Аз често изпускам моторницата.
Аз изпуснах моторницата вчера.

Ще изпуснете ли моторницата?
Често ли изпускате моторницата?
Изпуснахте ли моторницата вчера?

той, тя, ние, те

Аз мога да допусна това.
Аз допускам това.
Аз допуснах това.

Аз ще напусна купето.
Аз напускам купето сега.
Аз напуснах купето преди малко.

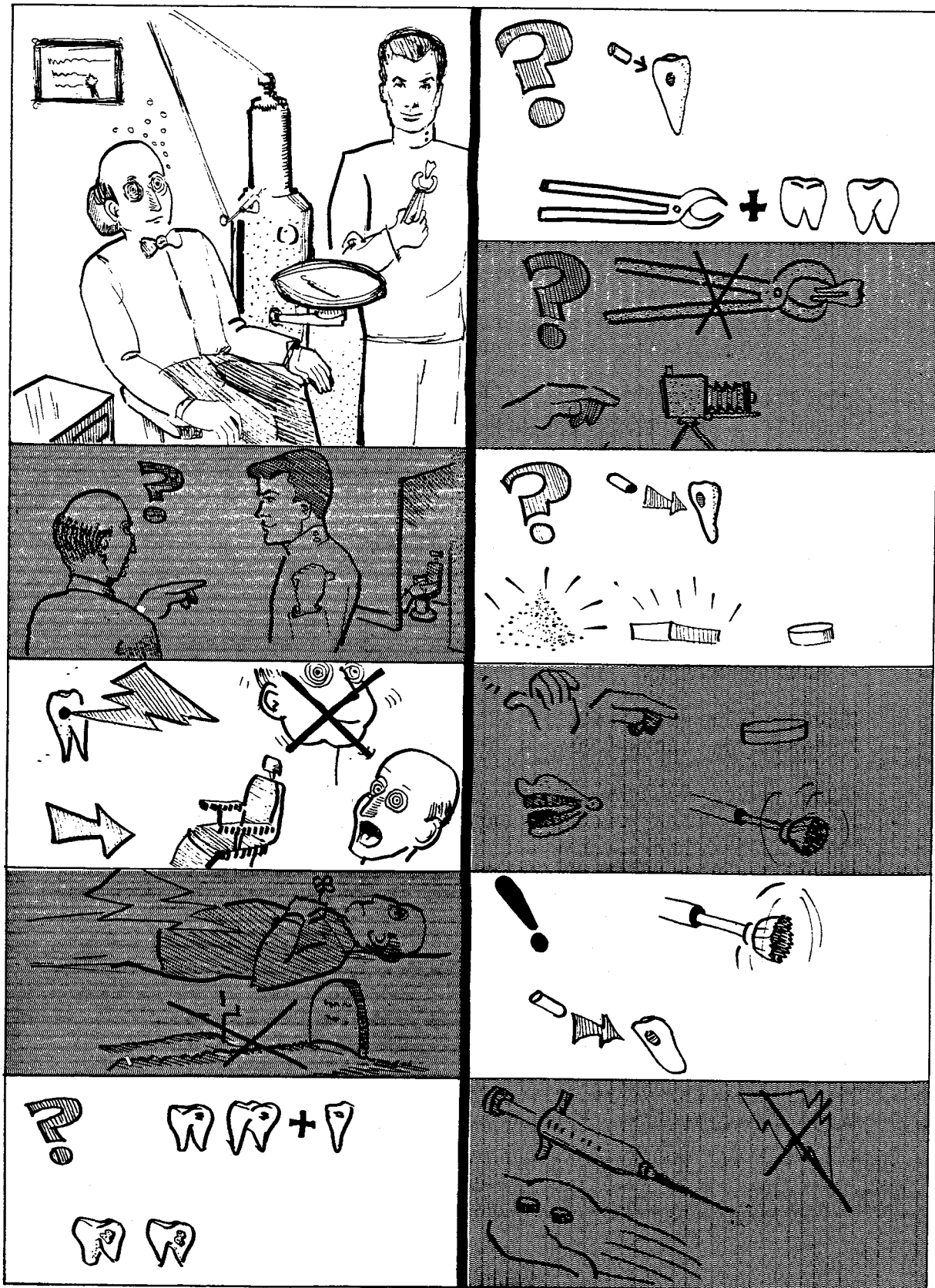
Аз ще се спусна с колата си по улица "Раковски".
Аз винаги се спускам с колата си по улица "Раковски".
Аз се спуснах с колата си по улица "Раковски".

Аз ще го пусна под гаранция.
Аз го пускам под гаранция.
Аз го пуснах под гаранция.

Художник - реалист

РАЗГОВОР 49.

ПРИ ЗЪБОЛЕКАРЯ

Тодор Ганчев
Зъболекарят

- 5 - Д-торе, можете ли да ме приемете сега?
- Да, свободен съм. Влезте в кабинета!
- / Влиза в кабинета на зъболекаря. Гледа уплашено всички инструменти наоколо. /
- Страшно ме болят зъбите, докторе. Не мога да дъвча.
- Седнете и отворете устата си!
- 10 / Зъболекарят започва да преглежда зъбите на пациента. /
- Олелеее, докторе, умирам от болки!
- Бъдете спокоен. Няма да умрете.
- Имам ли много развалени зъби?
15 - Два кътника и един преден зъб. Двамата кътника имат големи дупки.
- Какво ще направите?
- Предния ще plombiram, а кътниците вероятно ще извадя.
- Боже мой! Не може ли да не ги изваждате?
20 - Ще видим, след като Ви направя рентгенова снимка.
- Каква пломба мислите да ми поставите на предния зъб?
- Каквато предпочетете: златна, сребърна или порцеланова.
- Предпочитам порцеланова.
- Имате много зъбен камък. Трябва да почиства зъбите Ви.
- 25 - Прав сте, докторе. Никога не съм ги почиствал.
- Сега ще Ви сложа временна пломба на предния зъб.
- Ще ми поставите ли инжекция, за да не ме боли?
- Не е необходимо. Ето Ви две хапчета против болки.

AT THE DENTIST'S

Tofor Ganchev
The Dentist

- Doc, can you receive me now?
5 - Yes, I'm free. Go into the office.
(He enters the dentist's office. He looks with awe at all the instruments around.)
- I have an awful toothache, Doc. I cannot chew.
- Sit down and open your mouth.
10 (The dentist starts to examine the teeth of the patient.)
- Ooh, Doc, the pain is killing me.
- Be calm. You won't die.
- Do I have many bad teeth?
15 - Two molars and a front tooth. The two molars have large cavities.
- What are you going to do?
- I'll put a filling in the front one and probably will pull the molars.
- My God! Isn't it possible for you not to pull them?
20 - We'll see, after I take an X-ray of you.
- What kind of filling do you think you'll put in my front tooth?
- Whatever you prefer: gold, silver, or porcelain.
- I prefer porcelain.
- You have a lot of tartar. I have to clean your teeth.
25 - You're right, Doc. I have never had them cleaned.
- Now I'm going to put a temporary filling in the front tooth.
- Are you going to give me an injection, so that it doesn't hurt?
- It isn't necessary. Here you have two pills for (killing) pain.

-
5. A physician seldom has a nurse in his private office.
8. Стрѣшно ме болят зѣбите lit. My teeth ache terribly.
11. умирам от болки I'm dying of pain.
13. Бѣдете спокѣен don't worry.
14. развалѣни lit. rotten
16. дѹпки lit. holes.
18. извѣдя lit. to take out.
20. Ви of your teeth.
25. Нѣкога не съм ги почиствал lit. I haven't cleaned them ever. It is meant that he has never asked a dentist to clean them.
28. прѣтив болки lit. against pains.

ГРАМАТИКА

I. FORMATION OF IMPERFECTIVE VERBS FROM PERFECTIVE

1. GENERAL

We have seen that many imperfective verbs form their perfective aspect by the addition of a prefix to their imperfective form (see Vol. V, p. 51-62). The perfective verbs which are formed this way very often have a meaning completely different from the meaning of the basic verb.

Example 1.

a. Perfective Aspect with the Same Meaning

умра́
to die

Imperfective Aspect

мра
to be dying
to die

b. Perfective Aspect with a Different Meaning

замра́
to fade away,
to disappear (of a sound)

измра́
to die to the last

примра́
to faint
to pass out

a. Perfective Aspect with
the Same Meaning

наби́я
to beat, to thrash
to finish spanking
поби́я
to beat for a while

Imperfective Aspect

би́я
to beat, to spank

b. Perfective Aspect with a
Different Meaning

заби́я
to drive in;
to start beating
изби́я
to kill to the last
проби́я
to perforate
прéби́я
to kill by beating
отби́я
to turn off e.g.(a river)
подби́я
to undercut, (prices,
authority)
разби́я
to break (a door);
to defeat (an army)
уби́я
to kill

LESSON 49

The verbs under b., which have a meaning different from that of the basic verbs *мра* or *бѣя*, need imperfective forms in order to indicate an incompleted (lasting or repetitious) action. For that purpose new imperfective verbs are created by means of the special suffixes -ам, -ям, -вам. These suffixes are added to the perfective forms.

The verbs under a., which have the same meaning as the basic verbs, also form a second imperfective aspect in the same way as the verbs under b. This second imperfective aspect has the same meaning as the basic imperfective verb.

<u>Imperfective Aspect</u>	<u>Perfective Aspect</u>	<u>New Imperfective Aspect</u>
<i>мра</i> to die	<i>умра</i> to die	<i>умирам</i>
	<i>замра́</i> to fade away	<i>замирам</i>
	<i>примра́</i> to faint	<i>примирам</i>
<i>бѣя</i> to beat	<i>побѣя</i> to beat for a while	<i>побѣвам</i>
	<i>набѣя</i> to spank	<i>набѣвам</i>
	<i>забѣя</i> to drive in	<i>забѣвам</i>
	<i>пробѣя</i> to perforate	<i>пробѣвам</i>

All new imperfective verbs are in the third group.

II. IMPERFECTIVE ASPECT FORMED WITH THE SUFFIX-AM

The suffix AM is mainly added to several verbs of the 1st group and to a few verbs of the 2nd. This suffix is added to the stem of the perfective verb in the following ways:

a. The root vowel E changes to И.

Examples:

<u>Imperfective</u> Basic Verb:	<u>Perfective</u>	<u>New Imperfective</u>
чeтá, e to read	изчeтá to finish reading	изчй́там to finish reading
	зачeтá to start reading	зачй́там to start reading
	пoчeтá to honor to read for a while	пoчй́там to read for a to honor while
	пpочeтá to read through	пpочй́там to read through
мeря, и to aim	нaмeря to find	нaмй́рам to find

b. The root vowel O changes to A.

мoга can	пoмoгнa to help	пoмaгaм to help
	слoжa to put	слaгaм to put

c. An И is inserted into the root:

Examples:

<u>Imperfective</u>	<u>Perfective</u>	<u>New Imperfective</u>
мра, мре to die	замра́ to fade away	замира́м to fade away
	измра́ to die to the last	измира́м to die to the last
	умра́ to die	умира́м to be dying

d. Some perfective verbs ending in НА form the imperfective counterpart by adding АМ after omitting НА.

ле́гна to lie down	ля́гам *
се́дна to sit down	ся́дам *

Notice the change of Е to Я.

* Cf. Vol. I, p. 58-59, where some of these verbs are given from the viewpoint of the imperfective aspect. ля́гам и ся́дам are also pronounced ле́гам и се́дам. in Western Bulgaria.

ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: Formation of the Imperfective Verbs from Perfective:
Imperfective Aspect Formed with the Suffix AM

1.

Какво правите сега?
Кога ще прочетете целия вестник?
По колко вестника четете на ден?

Аз чета вестник.
 списание
 роман

той, тя, ние, вие, те, ти

Къде предпочитате да ходите:
на кино или на театър?
А довечера?.....А снощи?

2.

Кога стигате обикновено на
хижата?
А утре?
А вчера?

Обикновено аз стигам на
хижата в пет часа.
Утре аз ще стигна на
хижата в седем часа.
Вчера аз стигнах.....

той, тя, ние, вие, те

Къде се спирате обикновено?
А утре?.....А миналата неделя?
Мислите ли, че ще изпуснете мотор-
 ницата?
Изпускате ли често трамвая?
А тази сутрин?

Кой напусна купето сега?
А преди малко?
А след малко?

Помагате ли на приятеля си?
А миналата седмица?
А утре?

3.

Аз ще седна на този стол

Аз обикновено.....

Преди малко.....

той, тя, ние, вие, те

Аз обикновено сядам на този
стол.

Преди малко аз седнах на..

Аз си легнах рано снощи.

Понякога аз.....

Довечера аз.....

Аз ще отседна в хотел "България".

Аз често.....

Миналата събота...

Аз ще сложа масата този път.

Аз винаги.....

Вчера аз.....

Снощи аз облякох новия си костюм.

Понякога аз.....

Довечера аз.....

Сутрин аз се обличам, след като закуся.

Утре сутрин аз.....

Тази сутрин аз.....

Утре аз ще взема пари на заем.

Аз често.....

Преди няколко дена...

Майсторът ще затегне ръчната спирачка.

Той винаги.....

Вчера той.....

Тя ще сметне всичко след малко.

Тя винаги.....

Преди малко тя.....

Аз не искам да умра.

Много хора.....от плеврит

Миналата година много хора..

4.

Г-н Х....., попитайте г-н Г....., дали ще се прибере рано
 довечера!
 обикновено, всяка вечер,
 понякога, често, винаги;
 снощи, вчера и т. н.

Г-н Х.....: Г-н Г....., ще се приберете ли рано довечера?
 прибирате ли се рано всяка вечер?
 прибрахте ли се рано снощи?

.....дали ще изпусне трамвая
 напусне купето
 се спусне по улица "Раковски"
 се спре в Бояна
 стигне навреме на върха
 прочете вестника до довечера
 предпочете да отиде на кино или на театър
 помогне на приятеля си
 облече новия си костюм
 вземе пари на заем
 сложи масата
 отседне в този хотел
 седне на този стол
 си легне късно довечера
 пристигне навреме следобед
 затегне ръчната спирачка
 намери свободно място в това купе

.....кога ще стигне на хижата
 пристигне в София
 прочете списанието
 пресече улицата
 помогне на приятеля си
 облече новия си костюм
 се облече
 си легне
 сложи масата
 пристигне

.....къде ще се облече
 се спре
 отседне
 седне
 пресече тая улица
 предпочете да отиде: на училище или на кино

ЧЕТИВО

Тодор беше настинал много, когато се върна от село. Очите му бяха възпалени. Боляха го пръстите на ръцете, лактите и колената. Наболяваха го и ушите. Имаше страшно главоболие и не можеше да спи. Затова той отиде на лекар.

Лекарят намери, че той имаше главоболие и не можеше да спи, защото лявото му ухо беше възпалено. Предписа му лекарство и му даде рецепта. Препоръча му да отиде на зъболекар, за да прегледа зъбите му.¹ Тодор отиде веднага при зъболекаря Сарафов. Бяха му го препоръчали много.

Зъболекарят беше свободен. Той посрещна Тодор в приемната си.² Двамата влязоха в кабинета. Тодор почна да гледа уплашено всички инструменти. Каза, че зъбите го болят страшно и, че не може да дъвче. След малко седна на зъболекарския стол и си отвори устата. Зъболекарят започна да преглежда зъбите му.

Тодор не беше никак спокоен. Уплаши се и почна да вика. Зъболекарят му каза, че няма защо да се безпокои. Като го преглеждаше, той видя, че два кътника и един преден зъб бяха развалени. Кътниците имаха големи дупки.

Зъболекарят направи най-напред рентгенова снимка на развалените му зъби. От снимката той разбра, че трябва да извади разядените кътници и да пломбира предния зъб. Можеше да му постави златна, сребърна или порцеланова пломба. Тодор предпочете порцеланова.

Преди зъболекарят да почне да работи, Тодор го помоли да му постави инжекция. Мислеше, че без инжекция ще го боли много, когато зъболекарят започне да пломбира предния му зъб. Зъболекарят му каза, че инжекция не е необходима. Даде му само две хапчета против болки. Почисти зъба добре и му сложи временна пломба. Той каза на Тодор да дойде при него след няколко дена, за да му извади двата кътника и да му почисти зъбния камък. Тодор никога не беше почиствал³ зъбите си.

-
1. за да прегледа зъбите му - to let the dentist check his
 2. приёмна - waiting room. /teeth.
 3. About почиствал see note 25 in the dialogue.

ИПЕБОД

This year I wanted to spend the Christmas holidays with my family in the country. We were thinking of visiting our grandfather Slavcho. However, a few weeks before New Year's Day a motorcycle hit my wife and broke her leg. She had to stay in the hospital almost a month. Two days before New Year's Day she got well and was able to come home. She didn't feel like traveling, however. That's why I decided that we should stay home instead of going to the country.

We invited some of our relatives and friends to spend the holidays with us.

Our guests were: my aunt, my uncle, the Christoffs and their grandchildren, and Ivanov with his niece. Our grandpa couldn't come. He promised to come for Christmas without fail.

On New Year's Eve we had a rooster for supper as do many other people in Bulgaria. On New Year's Day we had turkey and sauerkraut for dinner.

My cousin was in Sofia with his wife. His mother and father were at a lodge in the mountains. He had to stay in Sofia, because he had to take an examination at the end of January.

I went to visit him at his place. He was studying. He promised that he would come to our place as soon as he was able.

ВЪПРОСИ И ОТГОВОРИ

1. Кога разбра Тодор, че е настинал?
Той разбра, че е настинал, когато се върна от село.
2. Какви бяха очите му?
Очите му бяха възпалени.
3. Какво го болеше?
Боляха го пръстите на ръцете, лактите и колената.
4. Какво го наболяваше?
Ушите му го наболяваха.
5. Защо мислеше Тодор, че не може да спи?
Той мислеше, че не може да спи, защото имаше страшно главоболие.
6. Понеже не се чувствуваше добре, къде отиде той?
Той отиде при лекар.
7. Какво мислеше лекарят?
Лекарят мислеше, че Тодор имаше главоболие и не можеше да спи, защото имаше възпаление на лявото ухо.
8. Какво му предписа лекарят за възпалението на лявото ухо?
Той му предписа лекарство.
9. С какво можеше Тодор да купи лекарството?
Той можеше да го купи с рецептата, която лекарят му даде.
10. Какво му препоръча лекарят?
Той му препоръча да отиде на зъболекар, за да прегледа зъбите му.
11. Защо отиде Тодор при зъболекаря Сарафов?
Той отиде при зъболекаря Сарафов, защото приятели му го бяха препоръчали.
12. Къде посрещна зъболекаря Тодор?
Той го посрещна в приемната си.

LESSON 49

13. Защо зъболекарят можа да посрещне Тодор в приемната си?
Той можа да го посрещне в приемната си, защото беше свободен.
14. Къде отидоха двамата след това?
След това те отидоха в кабинета на зъболекаря.
15. Какво направи Тодор, когато влезе в кабинета на зъболекаря?
Той почна да гледа уплашено.
16. Какво гледаше уплашено той?
Той гледаше уплашено всички инструменти в кабинета.
17. Какво каза Тодор на зъболекаря за зъбите си?
Той му каза, че зъбите го болят и че не може да спи.
18. Къде седна той след това?
Той седна на зъболекарския стол.
19. Какво направи, след като седна на зъболекарския стол?
След като седна на зъболекарския стол, той си отвори устата.
20. Какво започна да прави зъболекарят, след като Тодор си отвори устата?
Той започна да преглежда зъбите му.
21. Защо Тодор се уплаши и почна да вика?
Той се уплаши и почна да вика, защото не беше спокоен.
22. Какво му каза зъболекарят тогава?
Той му каза, че няма защо да се безпокои.
23. Какво видя зъболекарят, като го преглеждаше?
Той видя, че два кътника и един преден зъб бяха развалени.
24. Какво имаха кътниците?
Кътниците имаха големи дупки.
25. Защо зъболекарят направи рентгенова снимка на разядените му зъби?
Той направи рентгенова снимка на разядените му зъби, за да знае какво да направи с тях.

26. Какво разбра той от снимката?
Той разбра от нея, че трябва да извади разядените кътници и да пломбира предния зъб.
27. Каква пломба можеше да му постави на предния зъб?
Той можеше да му постави златна, сребърна или порцеланова пломба.
28. Каква пломба предпочете Тодор?
Той предпочете порцеланова.
29. Какво помоли Тодор зъболекаря, преди да почне да работи?
Той го помоли да му постави инжекция.
30. Защо го помоли той да му постави инжекция?
Защото мислеше, че без инжекция ще го боли много, когато зъболекарят започне да пломбира предния зъб.
31. Какво му каза зъболекарят, когато Тодор го помоли да му постави инжекция?
Той му каза, че инжекция не е необходима.
32. Какво му даде той против болки?
Той му даде две хапчета против болки.
33. Какво направи зъболекарят, след като почисти добре зъба му?
След като почисти добре зъба му, той му сложи временна пломба.
34. Кога трябваше Тодор да отиде пак при зъболекаря?
Той трябваше да отиде пак след няколко дена.
35. Защо трябваше да отиде пак след няколко дена?
Защото зъболекарят искаше да му извади двата кътника и да му почисти зъбния камък.
36. Беше ли почиствал Тодор зъбите си?
Не. Той никога не беше ги почиствал.
37. Защо ходят хората при зъболекар?
Те ходят при зъболекар, за да запазят зъбите си.
38. Вие ходил ли сте при зъболекар?
Да, ходил съм много пъти. Не. Никога не съм бил при зъболекар.

ДОМАШНА РАБОТА

Част I

Преведете на български:

A few days ago I had a terrible toothache. I had to go to a dentist. He was able to receive me right away. When I was entering the dentist's office, I was looking with awe at all the instruments around. As soon as I entered, I sat down in the dentist's chair. My God, I was thinking, am I going to die?

The dentist started to examine my teeth. After he examined them, he found that I had many bad teeth: two front ones and three molars. He took an X-ray of my teeth. He had to pull two molars and to fill the others. I usually prefer silver fillings to gold or porcelain ones. But this time I preferred porcelain. They look much better.

Част II

Домашна работа на магнитофонен апарат:

1. Запишете разговора на урока на магнитофонна лента!
2. Разкажете за едно свое посещение при зъболекар!

РЕЧНИК

Бог	my God!
Боже мой!	pain, ache
бóлка f.	the pain is killing me
умирам от бóлки	probable
вероятен, вероятна, о, и	probably
вероятно adv.	to shout
викам	temporary
извикам	hole, cavity
временен, временна, о, и	to chew
дупка f.	
дѣвча, е р.т. дѣвках	
сдѣвча	
защо?	there's no reason why
няма защó	there's no reason why he
няма защó да се безпокой	should worry
	gold; golden
златен, златна, о, и	(of) tooth, dental
зѣбен, зѣбна, о, и	tartar
зѣбен камък	dentist
зѣболѣкар м. with art.-ят, -я	of or pertaining to a dentist,
зѣболѣкарски, а, о, и	dentist's
	instrument, tool
инструмент м.	office
кабинѣт м.	stone
камък м. р.л. камъни	tartar
зѣбен камък	molar
кѣтник м. р.л. кѣтници	
няма	there's no reason why
няма защó	there's no reason why
няма защó да се безпокой	he should worry
	to open
отварям	oh! ah! interj. expressing pain,
отвóря, и, их	grief, compassion, regret, fear
óлеле	patient
	filling (of a tooth)
пациѣнт м.	to put a filling (in a tooth)
плóмба f.	porcelain
пломбирам	to clean
порцелáнов, а, о, и	
почиствам	
почиствя, и, их	right
прав, а, о, и	you're right
ти си прав	

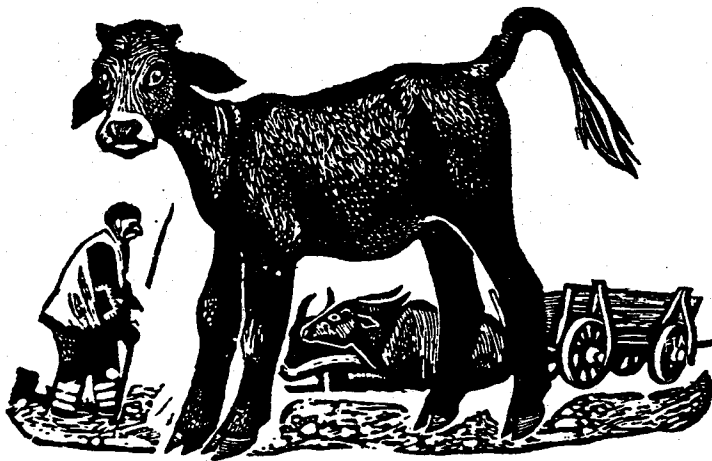
приёмна f.
 против ргер.
 против болки
 развален, а, о, и
 развалени зъби
 рентгенов, а, о, и
 рентгенова снимка
 правя рентгенова снимка
 село
 от село

спокоен, спокойна, о, и
 сребърен, сребърна, о, и
 страшно adv.
 страшно ме болят зъбите
 уплашен, а, о, и
 уплашено adv.
 уплашвам се
 уплаша се, и се, их се
 уста f.
 хапче n.

reception room
 against
 for (killing) pain
 spoiled, ruined
 bad teeth, decayed teeth
 X-ray
 X-ray picture
 to take an X-ray

 from the country, from
 (ours, his, etc) village
 calm
 silver
 terribly, awfully
 I have an awful toothache
 frightened
 with awe
 to get scared, frightened

 mouth
 pill

Селянка сред нива от мак, от който
се произвежда опиум.

П Е Т Д Е С Е Т И У Р О К

L E S S O N 5 0

ВСТЪПИТЕЛНИ ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: Formation of Imperfective Verbs from Perfective:

Imperfective Aspect Formed with the Suffixes ЯМ
and ВАМ

1.

Аз се готвя за излета.
Аз ще се приготвя за излета довечера.
Аз се приготвям за излета.

Какво правите сега?
Какво ще правите довечера?
Какво правите сега?

Аз се готвя за излета.
Ще се приготвя за излета.
Приготвям се за излета.

той, ние, тя, те, ти

Аз ще поправя колата утре.
Аз поправам колата си всяка седмица.

Аз ще Ви разправя за катастрофата.
Аз Ви разправам сега за катастрофата.

Аз ще Ви припомня за това.
Аз винаги Ви припомням за това.

Аз ще оставя книгата на масата.
Аз обикновено оставям книгата на масата.

Аз ще сваля шапката си.
Аз винаги свалям шапката си, когато поздравявам някого.

Аз ще сменя запалителните свещи.
Аз сменям запалителните свещи един път на година.

2.

Аз ще платя в събота.
Аз винаги плащам в събота.
Аз платих миналата събота.

Кога ще платите?
Кога плащате винаги?
Кога платихте?

Аз ще платя в събота.
Аз винаги плащам в събота.
Аз платих миналата събота.

той, те, тя, ти, ние

Аз ще пратя колетите утре.
Аз пращам колетите сега.
Аз пратих колетите вчера.
Аз ще изпратя колетите утре.
Аз ще изпращам по един колет на месец.

3.

Аз ще се разходя довечера.
Аз се разхождам в парка следобед.
Аз се разходих в парка вчера следобед.

Аз ще го видя утре.
Аз го виждам всеки ден.
Аз го видях снощи.

Аз ще се събудя рано.
Аз винаги се събуждам рано.
Аз се събудих рано тази сутрин.

Лекарят ми вади зъбите сега.
Той ще ми извади зъбите утре.
Той ми изважда по един зъб на седмица.
Лекарят ми извади два зъба вчера.

Аз ще доведа жена си тук.
Аз ще заведа децата на кино.
и т. н.

4.

Аз нося книги.
Аз ще занеса книгите в къщи.
Аз ще донеса книгите утре.
Аз ще изнеса столовете навън.

Аз нося книги.
Сега аз занасям книгите в къщи.
Сега аз донасям книгите тук.
Сега аз изнасям столовете.

Аз занесох книгите в къщи вчера.
Аз донесох книгите тук тази сутрин.
Аз изнаесох столовете навън преди малко.

5.

Аз му пиша писмо сега.
Аз ще му напиша писмо довечера.
Аз му написвам по едно писмо всеки ден.
пиша

Какво пишете сега?
Кога ще напишете писмо?
По колко писма пишете всеки ден?
написвате

той, те, ние, ти, тя

Аз пиша писмо сега.
Аз ще напиша писмо
довечера.
Аз пиша по едно писмо
всеки ден.

Аз пия мляко.
Аз ще изпия една чаша мляко.
Аз изпивам по една чаша мляко всяка сутрин.
пия

Аз ще се напия довечера.
Аз се напивам често.

6.

Аз ще тръгна след малко.
Аз тръгвам сега.

Аз ще опъна палатката.
Аз опъвам палатката сега.

7.

Аз ще мина покрай киното.
Аз често минавам покрай киното.

Аз ще премина реката утре.
Аз преминавам реката всеки ден.

LESSON 50

Аз не заминавам сега.
Аз ще замина утре.

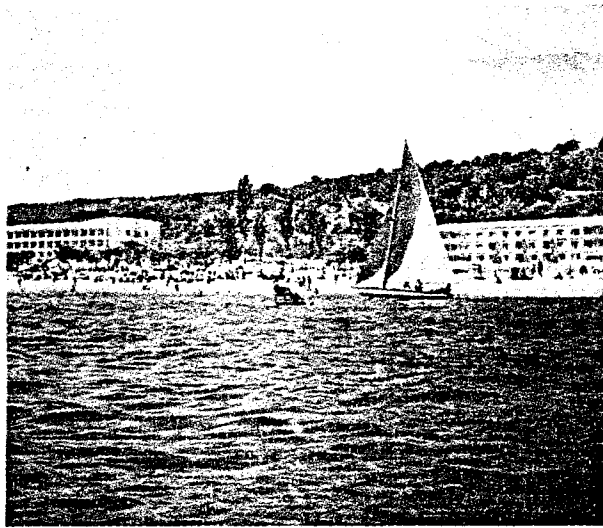
8.

Аз ще ти кажа това довечера.
Аз ти казвам това всеки ден.

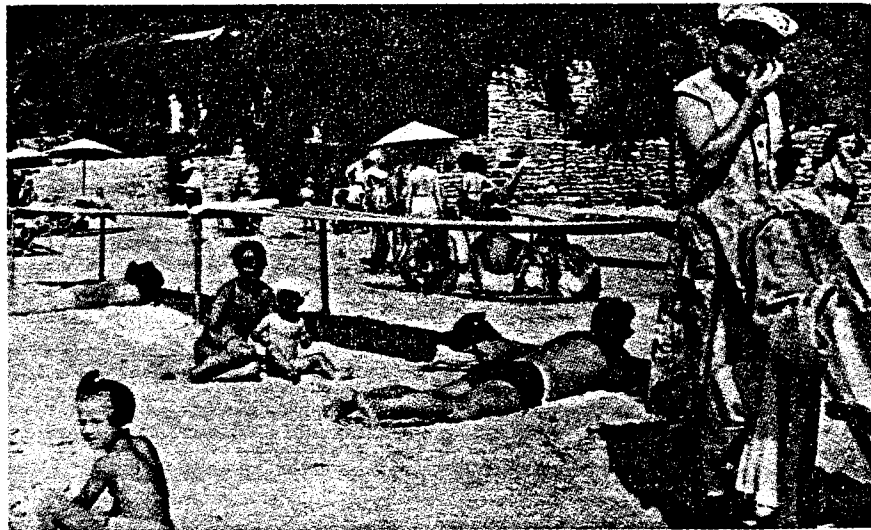
Аз ще ти разкажа за пътуването си.
Аз ти разказвам сега за екскурзията.

Аз ще смажа шасито утре.
Аз смазвам шасито един път на месец.

Аз ще се порежа с това ножче.
Аз често се порязвам.

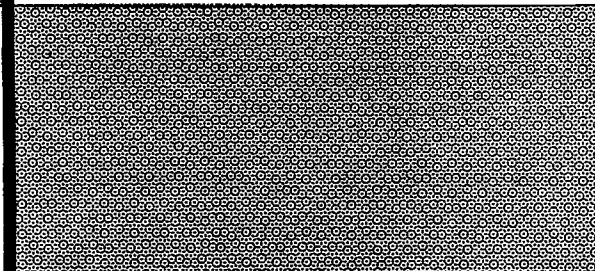
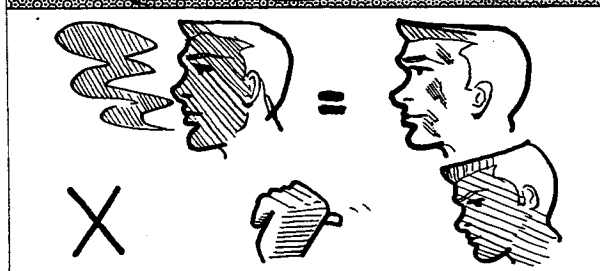
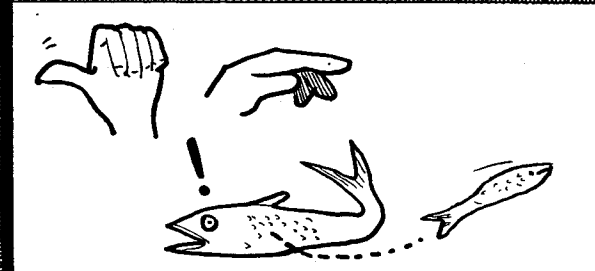
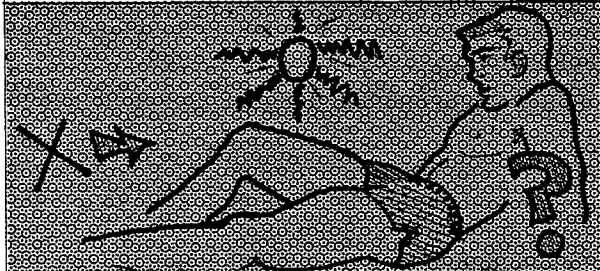
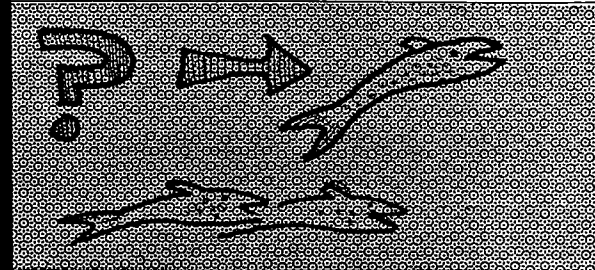
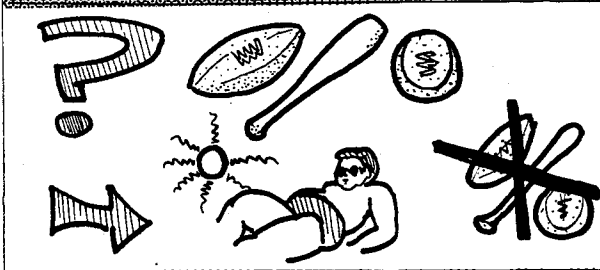
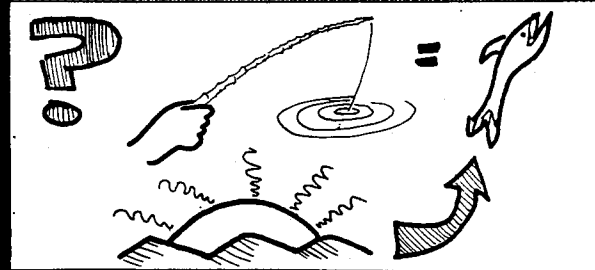
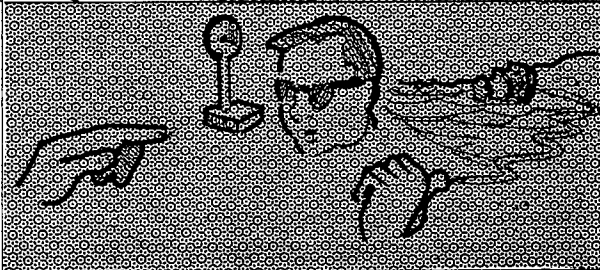
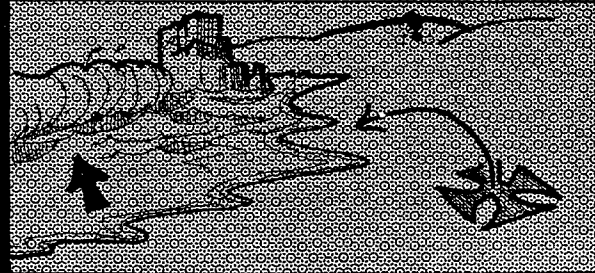
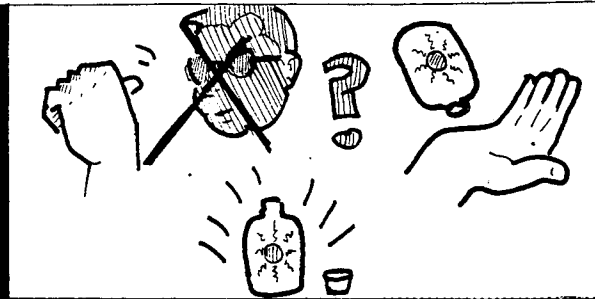
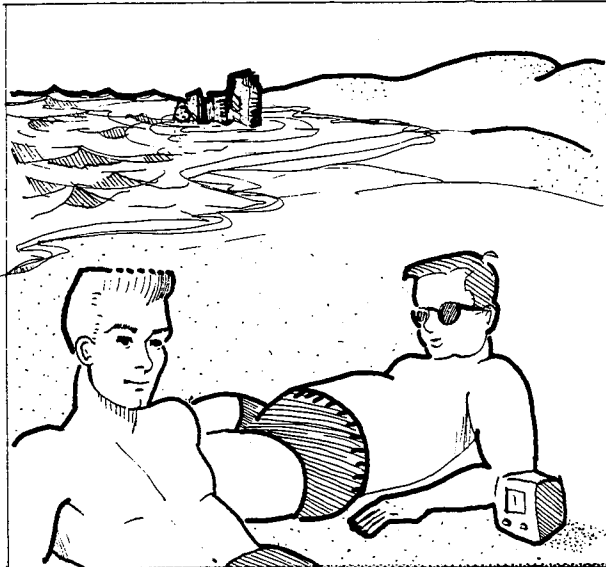

Златните пясъци

На плажа в град Балчик

РАЗГОВОР 50.

НА ПЛАЖА

Асен
Стоян

- 5 - А бре Стояне, много си надебелял.
- Нали знаеш, че аз винаги надебелявам, когато съм на морé.
- Защо не поспортуваш малко?
- По ми е приятно да лежа. Па и не съм спортист.
- 10 - Не се печí толкова на слънце!
- Защо? Какво ще ми стане?
- Ще изгорíш и ще ти се обели кожата.
- Не изгарям така лесно. Както виждаш почернял съм доста.
- 15 - Аз мъчно почернявам. С какво си мажеш тялото?
- Отначало се намазвах със специален крем няколко пъти.
- Виж как се разбиват вълните! Хайде да се окъпем!
- Току-що излязох от водата. Пък и ме мързи.
- Ей, голям си мързеливец! Ходиш ли поне на риболов?
- Да. Лових риба тази сутрин.
- 20 - Е, улови ли нещо?
- Няколко риби. Аз винаги улавям по нещо.
- Следващият път и аз ще дойда с теб.
- Ела, но се страхувам, че рибата ще побегне, когато те види.

AT THE BEACH

Assen
Stoyan

- Well, Stoyan, you've put on a lot of weight.
- 5 - You know that I always put on weight when I'm at the seashore, don't you?
- Why don't you go in a bit for a sport?
- It's more pleasant for me to lie around. Besides I am not a sportsman.
- Don't bake yourself so much in the sun.
- 10 - Why? What is going to happen to me?
- You'll get burned and your skin will peel.
- I don't get burned so easily. As you see I've got quite a tan.
- I get a tan with difficulty. What do you rub your body with?
- 15 - At the beginning I rubbed myself with special cream a few times.
- See how the waves are breaking. Let's bathe.
- I just came out of the water. And I feel lazy.
- Eh, you're quite a lazybones. Do you at least go fishing?
- Yes, I went fishing this morning.
- 20 - Well, did you catch anything?
- A few fish. I always catch something.
- Next time I'll come with you, too.
- Come, but I'm afraid that the fish will flee when they see you.

-
- 4. много си надобелял is past indefinite tense. It shows a present condition derived from a past action. See Vol.V, p. 18 para C.
 - 5. когато съм на морé when I am (vacationing) at the seashore.
 - 8. па и besides.
 - 12. почернял съм past indefinite tense, see 4. above.
 - 17. пък и and, besides that.
 - 19. ловя рѝба 1. to go fishing 2. to catch fish.
 - 21. по нещо something; по only shows that the action is repetitious.
 - 23. рѝба is used collectively and in that case it is always singular in Bulgarian.

ГРАМАТИКА

I. FORMATION OF IMPERFECTIVE VERBS FROM PERFECTIVE

(continued from L. 49)

1. SUFFIX -ЯМ

Several perfective verbs of the 2nd group form new imperfective forms with suffix -ЯМ. This suffix is added to the stem of the perfective verbs in the following ways:

a. With no change of the root vowel:

<u>Imperfective</u>	<u>Perfective</u>	<u>New Imperfective</u>
г ^о тв ^я to cook to prepare	приг ^о тв ^я to prepare	приг ^о тв ^я м to prepare
т ^о пл ^я to warm	зат ^о пл ^я to start warming	зат ^о пл ^я м to warm

b. The stem vowel О change to А in some verbs:

гор ^я , иш ^ь to burn	изгор ^я to finish burning	изгор ^я м to burn
	повтор ^я , иш ^ь to repeat	повтор ^я м to repeat
отр ^о в ^я to poison	отр ^о в ^я to poison	отр ^а в ^я м to poison
лов ^я to catch	улов ^я to catch	улов ^я м to catch

LESSON 50

с.

When the perfective verb has a Т or Д sound before the ending -ЯМ, Т changes to Щ, Д to ЖД, and the Я sound in the ending -ЯМ becomes А.

Examples:

<u>Imperfective</u>	<u>Perfective</u>	<u>New Imperfective</u>
	платя́ to pay	пла́щам to pay
	пра́тя to send	пра́щам to send
	ви́дя to see	ви́ждам to see
хо́дя to walk	разхо́дя to take for a walk	разхо́ждам to walk
	ро́дя to give birth	ра́ждам to give birth
ва́дя to take out	изва́дя to take out	изва́ждам to take out

2. SUFFIX -ВАМ

-ВАМ is the most common suffix used to form imperfective verbs from perfective. It is used with verbs of all three groups. When added to a verb it does not cause any change of the root vowel the way the suffixes АМ and ЯМ often did.

Examples:

1st Group

би́я	разби́я to defeat	разби́вам to defeat
	ка́жа to say	ка́звам to say

Imperfective

мажа

spread

дебелѣя
to get fat,
heavy

пиша

to write

чернея
to become dark

Perfective

намажа

надебелѣя

напиша

почернея

New Imperfective

намазвам

надебелявам

написвам

почернявам

2nd Group

плаша
to scare

уплаша

уплашвам

пазя
to guard

запазя

запазвам

3rd Group

бързам
to hurry

побързам

побързвам

искам
to want

поискам

поисквам

ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: Formation of Imperfective Verbs from Perfective:
 Imperfective Aspect Formed with the Suffixes ЯМ
 and ВАМ

1.

Какво пиете сутрин?
 По колко чаши мляко пиете
 всяка сутрин?
 По колко чаши мляко изпивате
 всяка сутрин?
 Колко чаши мляко ще изпиете
 утре сутрин?

Аз пия мляко сутрин.
 чай
 кафе

той, те, ние, ти, тя

Какво пишете?
 По колко писма пишете на седмица?
 написвате
 А идущата седмица?
 А миналата седмица?

Ловите ли риба често?
 Улавяте ли риба всеки път?
 А миналия път?

С какво се мажете, когато се печете на слънце?
 се намазвате
 А вчера?
 А утре?

Често ли смазвате шасито на колата си?
 А миналия месец?
 А идущия месец?

Порязвате ли се често, когато се бръснете?
 А тази сутрин?
 А утре сутрин?

2.

Аз ще мина покрай театъра довечера.
Аз често.....
Снощи аз.....

Аз често минавам покрай
театъра.
Снощи аз минах покрай
театъра.

той, те, тя, ние, аз, ти

Аз ще премина реката при вира.
Аз винаги.....
Вчера аз не.....

Аз ще замина с аероплан. от София.
Аз обикновено.....
Миналия месец.....с влак.

3.

Аз ще докарам автомобила в пет часа.
Аз обикновено.....
Вчера аз.....

Аз закарвам колата в автомобилната
работилница един път на месец.
Миналия месец аз не....
Идущия месец ще.....

4.

Какво носите?
Къде ще ги занесете?
Винаги ли занасяте книгите в къщи
след училище?
А вчера?
А утре?

Аз нося книги.
Ще ги занеса в къщи.

Донасяте ли си тетрадките всеки ден?
А утре?.....А вчера?

Кой ще изнесе столовете навън?
Кой ги изнася обикновено?
А миналия път?

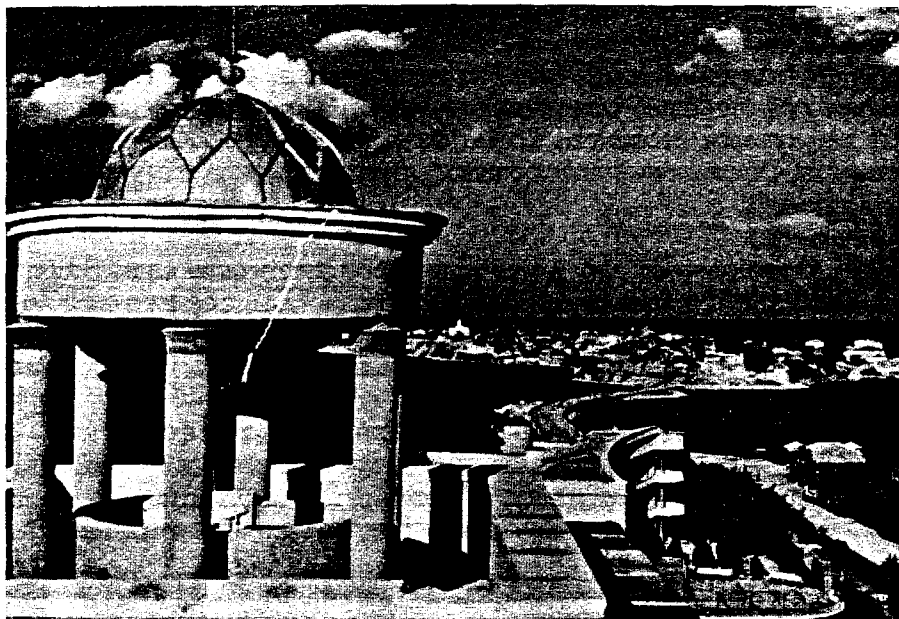
и т. н.

5.

Г-н Х....., попитайте г-т Р.....
дали ще мине покрай училището довчера!
утре
обикновено, всеки ден и т. н.
вчера, миналата събота и т. н.

Г-н Х....; Г-н Р... ще минете ли покрай училището довчера?
минавате ли покрай училището всеки ден?
минахте ли покрай училището тази сутрин?

разхождам се в парка; опъвам палатка; порязвам се с ножче
за бръснене; доливам масло в мотора; спазвам правилата за
движение; купувам...; тръгвам рано на училище; заминавам с
vlak; почернявам лесно; почиствам зъбите си; написвам пис-
ма; забивам колчета; смазвам шасито и т. н.

На плажа край град Созопол

ЧЕТИВО

Стоян посещаваше **Медицинската академия**. Той следваше медицина. Тази година той учи много за последните си изпити. Издържа ги с успех.¹ След изпитите той се чувствуваше уморен. Искаше да прекара ваканцията си на море. Не му се отиваше във Варна. Реши да отиде на "Златните пясъци".

Един неделен ден той пристигна там. Нае стая на втория етаж в един хотел. От стаята си той виждаше морето и плажа. Вечер той дълго стоеше на верандата на хотела и гледаше разбиващите се вълни. Храната в ресторанта на хотела беше много хубава. Стоян имаше голям апетит. Както винаги, когато отидеше на море, той ядеше много и **надебеляваше**.

Стоян се запозна на плажа с много от посетителите на курорта. Повечето от тях спортуваха: играеха на волейбол, тенис и баскетбол. Стоян не беше спортист, Той предпочиташе да ходи на плажа. По му беше приятно да лежи на пясъка и да се пече на слънце. Понякога ходеше на риболов. През първите няколко дена,² щом пристигнеше на плажа, той намазваше тялото си със специален крем, за да не изгори и за да не му се обели кожата. Той почерня много. Като го гледаха да лежи по цял ден на пясъка, приятелите му го нарекоха "мързеливец".

Един ден братовчед му Асен, който живееше във Варна, го посети. Намери го да лежи на плажа и да се пече.³ След като двамата братовчеди си поприказваха, Асен поиска да се окъпят. Стоян го мързеше. Беше станал рано и беше ходил на риболов.

Преди залез слънце те се прибраха в хотела. Там те ядоха пържена риба. Тя беше много вкусна. Асен поиска да отидат на риболов следния ден. Стоян се съгласи и на шегата му каза, че рибата щяла да побегне,⁴ като го види.

1. издържа ги с успех = he passed them successfully.

2. през първите няколко дена = during the first few days.

3. намери го да лежи на плажа и да се пече = he found him lying on the beach sunbathing.

4. рибата щяла да побегне = the fish would flee.

ПРЕВОД.

When my son went to the garage in order to drive the automobile home, he saw that they hadn't repaired it yet. The foreman hadn't changed the spark plugs. He had, however, cleaned the gas pump and oiled the steering mechanism. He had also checked the generator and changed the oil in the motor. He had forgotten to tighten the hand brake and to lubricate the chassis. Boris, my son, had to go there once again in order to get the car.

The following day we left for Varna. Before that, I had put in the car everything necessary for the trip. I had bought a lot of apples and pears, because my children like them very much. My wife had bought cheese, yellow cheese, and dry salami. We had also taken bread and some other things.

After we had traveled for an hour, the car suddenly stopped. I tried to start the engine but I couldn't. When I checked everything, I saw that there was no gasoline in the tank. Then I understood why the motor had stopped. Boris had forgotten to have the tank filled with gas. We had to wait for two hours until they brought us some gasoline from a gas station.

ВЪПРОСИ И ОТГОВОРИ

1. Коя академия посещаваше Стоян?
Той посещаваше Медицинската академия.
2. Какво следваше той?
Той следваше медицина.
3. Защо можа той да издържи с успех последните си изпити?
Той можа да ги издържи с успех, защото тази година учи много за тях.
4. Как се чувствуваше той след изпитите?
След изпитите той се чувствуваше уморен.
5. Къде искаше той да прекара ваканцията си?
Той искаше да я прекара на море.
6. Къде не му се отиваше на него?
На него не му се отиваше във Варна.
7. Защо реши той да отиде на "Златните пясъци"?
Той реши да отиде на "Златните пясъци", защото мислеше, че там ще прекара по-хубаво.
8. Къде нае стая, когато пристигна там?
Той нае стая на втория етаж на един хотел.
9. Какво виждаше той от стаята си?
От нея той виждаше морето и плажа.
10. Къде стоеше той дълго вечер?
Той стоеше дълго на верандата на хотела.
11. Какво гледаше той от верандата на хотела?
Той гледаше оттам разбиващите се вълни.
12. Каква беше храната в ресторанта на хотела?
Храната в ресторанта на хотела беше много хубава.

LESSON 50

13. Защо се хранеше той в ресторанта на хотела?
Той се хранеше в ресторанта на хотела, защото храната там беше много хубава.
14. Защо надебеляваше винаги, когато отиваше на море?
Той надебеляваше винаги, защото имаше голям апетит и ядеше много.
15. С кого се запозна той на плажа?
Той се запозна с много от посетителите на курорта.
16. Какво правеха повечето от тях?
Повечето от тях спортуваха.
17. На какво играеха те?
Те играеха на волейбол, тенис и баскетбол.
18. Какво предпочиташе да прави Стоян?
Той предпочиташе да ходи на плажа.
19. Защо предпочиташе да ходи на плажа?
Защото му беше приятно да лежи на пясъка и да се пече на слънце.
20. Къде ходеше той понякога?
Понякога той ходеше на риболов.
21. Какво правеше той през първите няколко дена, щом пристигнеше на плажа?
Той намазваше тялото си със специален крем.
22. Защо намазваше той тялото си със специален крем?
Той го намазваше, за да не изгори и за да не му се обели кожата.
23. Как го нарекоха приятелите му?
Те го нарекоха "мързеливец".
24. Защо го нарекоха те "мързеливец"?
Те го нарекоха "мързеливец", защото го гледаха да лежи на пясъка по цял ден.
25. Кой посети Стоян един ден?
Братовчед му Асен го посети.

26. Къде живееше братовчед му?
Той живееше във Варна.
27. Какво правеше Стоян, когато братовчед му Асен го намери на плажа?
Той лежеше на пясъка и се печеше.
28. Какво направиха двамата братовчеди най-напред?
Най-напред те си поприказваха.
29. Защо Стоян не искаше да се окъпят?
Той не искаше да се окъпят, защото го мързеше.
30. Какво беше правил той, преди да дойде на плажа?
Той беше станал рано и беше ходил на риболов.
31. Кога се прибраха в хотела Стоян и братовчед му Асен?
Те се прибраха в хотела при залез слънце.
32. Какво ядоха в хотела те?
Там те ядоха пържена риба.
33. Каква беше рибата?
Тя беше много вкусна.
34. Какво поиска Асен, след като ядоха риба?
След като ядоха риба, той поиска да отидат на риболов следния ден.
35. Какво му каза Стоян на шега, след като се съгласи да отидат на риболов?
Той му каза на шега, че рибата щяла да побегне, като го види.

ДОМАШНА РАБОТА

Част I

Преведете на български:

Every summer I go vacationing by the sea. This year I went there a little bit later, because I had to take some examinations at the university.

I usually don't burn easily. This year, however, I wasn't very careful. I baked myself in the sun for hours and I got burned a lot. My skin peeled. I always get quite a tan, but this time I couldn't get a tan at all.

My friend, who used to rub himself at the beginning with a special cream, got a wonderful tan. Both of us used to go fishing at least twice a week. We usually caught a few fish. We were fishing this morning, too. However, we didn't catch anything this time.

Част II

Домашна работа на магнитофонен апарат:

1. Запишете разговора на урока на магнитофонна лента!
2. Разкажете как прекарахте миналото лято!

РЕЧНИК

а бре

interj. fam. used as address
alone, or accompanied by a
person's name

а бре Стояне!
баскетбол м.
волейбол м.
вълна f.
надебелявам
надебеля
изгарям
изгоря, ѝ, ях
издържам
издържа, и, их
издържам изпит
кожа f.
лесен, лесна, о, и
лесно adv.
ловя, ѝ, их
уловя
ловя риба
лято, лета
мажа, е, мазах
намажа
морé
на морé
бях на морé

say, Stoyan!
basketball
volleyball
wave
to become fat, to put on
weight
to get burned, to get
sunburned
to hold out, to bear

мързеливец м.рл.мързеливци
мързи ме /го, я, и.т.н./ imp.
мъчен, мъчна, о, и
мъчно adv.
на прер.
на слънце
надебелявам
надебеля, ее, лях
наемам
наема, е, наех
намазвам се
намажа се, е се, намазах се
неделен, неделна, о, и adj.
еднн неделен ден

to pass an examination
leather, skin
easy
easily
to catch
to catch fish, fishing
summer
to rub, to apply on, to
grease
at the seashore
I was vacationing at the
seashore
lazybones, a lazy person
I (he, she, it) feel lazy
difficult
with difficulty
in
in the sun
to put on weight, to become
fat
to rent
to rub oneself
Sunday
on a Sunday

LESSON 50

обелвам

обеля, и, их
отначало adv.
пека́ се, пече́ се
пе́кох се, пе́че се
попека́ се

пека́ се на слънце
побягвам

побягна, побегне,
побягнах

почернявам

почернея, ее, ях

пясък m.pl. пясъци

Златните пясъци

разбивам се

разбия се, е се, их се
риба f.

риболъв m.

ходя на риболъв
специален, лна, о, и
спортѝст m.

спортувам

поспортувам

страхувам се

тенис m.

тяло n.pl. тела

улавям

уловя, и, их
успех m.pl. успехи

ходя на риболъв

храна f.

шега f.

на шега

to peel

at (from) the beginning

to bake oneself in the sun, to
sun oneself

to bake oneself in the sun
to flee

to get a tan, to become dark

sand

"The Golden Sands" a resort near
Varna

to break

fish

fishing

to go fishing

special

sportsman

to go in for a sport, to parti-
cipate in sports

to be afraid

tennis

body

to catch

success

to go fishing

food

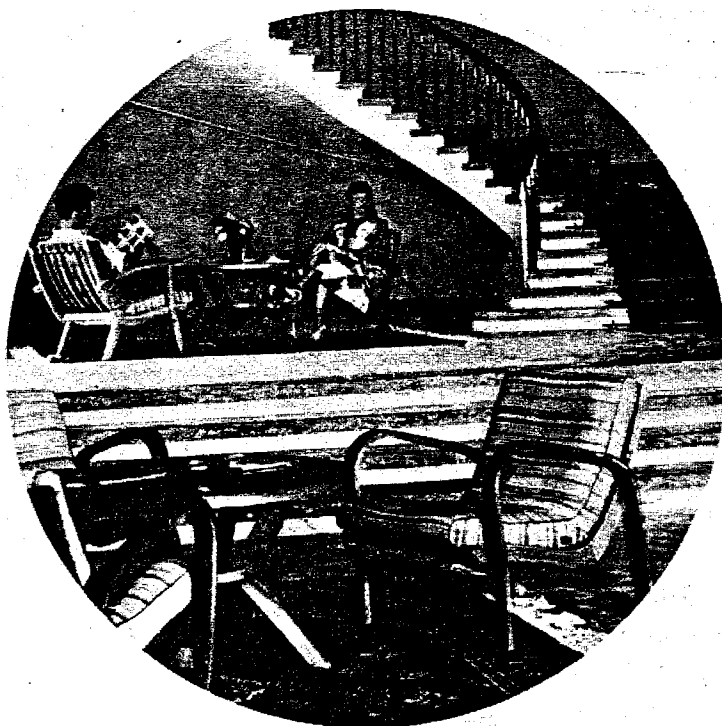
joke

jokingly

МАГИЧЕСКИ КВАДРАТ

Водоравно и отвесно — един
и същи думи: 1. Отстъпка.
2. Бойни действия. 3. Избу-
хливо вещество. 4. Хищно
морско животно. 5. Хими-
чески елемент.

1	2	3	4	5
2				
3				
4				
5				

Във фойето на хотел край Варна

Плажът при град Варна

П Е Т Д Е С Е Т И П Ъ Р В И У Р О К

L E S S O N 5 1

ВСТЪПИТЕЛНИ ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: Hearsay Form of the Verb: Present and Imperfect Tenses

1.

Аз говоря английски хубаво.
Той казва, че аз съм говорел английски хубаво.

Ти говориш английски хубаво.
Той казва, че ти си говорел английски хубаво.

Г-н Х..., г-н П... говори ли английски хубаво?
Да, той говори английски хубаво.

Г-н П..., какво казва г-н Х....?
Той казва, че аз съм говорел английски хубаво.
Аз съм говорел английски хубаво.

Г-н Д..., аз говоря ли английски хубаво?
Да, ти говориш английски хубаво.

Г-н С..., какво казва г-н Д.....?
Той казва, че ти си говорел английски хубаво.
Ти си говорел английски хубаво.

пиша български хубаво; уча много; не пуша; не работя в Народната банка; пея хубаво; бръсна се по два пъти на ден; шия сам дрехите си; свиря на пиано; играя на карти често; ходя на кино всеки ден; не се мия често; къпя се всяка сутрин и т.н.

аз съм болен; ти си на курорт; аз съм много строг; ти си на кино;

прекарвам на море всяко лято; обличам новия си костюм само в неделя; вечерям, обядвам, закузвам; не помагам на приятелите си; лягам си рано; ставам късно; прибирам се в полунощ; предпочитам да ходя на театър; пътувам с аероплан винаги; отбивам се в кръчма често; изпускам трамвая обикновено; и т. н.

/горните изречения да се използват в точки: 1 - 5/

LESSON 51

2.

Той говори английски хубаво.
Чух, че той говорел английски хубаво.

Той говори ли английски хубаво?

Чух, че той говорел английски хубаво.
Да, той говорел.....

тя, то, ние, вие, те

3.

Те учат много.
Чувам, че те учели много.
Чух, че.....
Той казва, че.....
Тя казва, че.....
Той пише, че.....
Те писаха, че.....
Той разправя, че..
Те учат ли достатъчно в къщи?

Учили много.
Чух, че учели много.
Той ми писа, че.....
Тя ми каза, че.....
и т. н.

4.

В този магазин има хубави ризи.
Чух, че в този магазин имало хубави ризи.

Има ли хубави ризи в този магазин?

Имало,
Чух, че имало.
и т. н.

В този магазин няма летни костюми.
Аз трябва да ставам по-рано.
Той трябва да учи повече.
и т. н..

5.

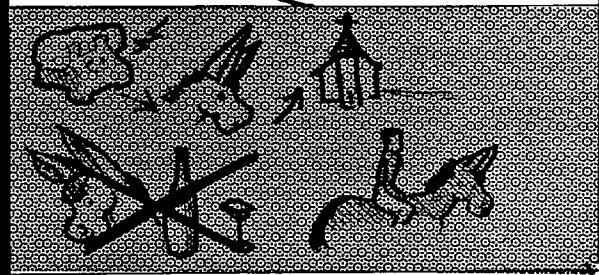
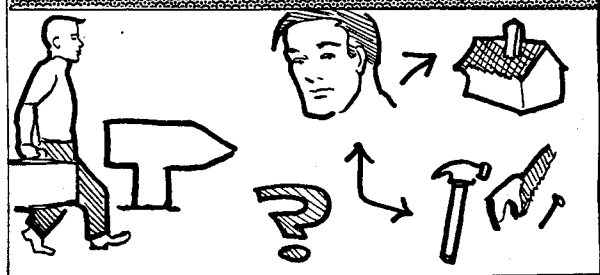
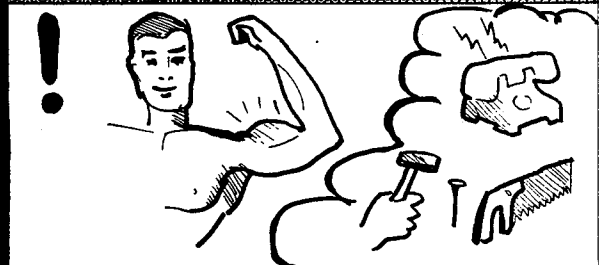
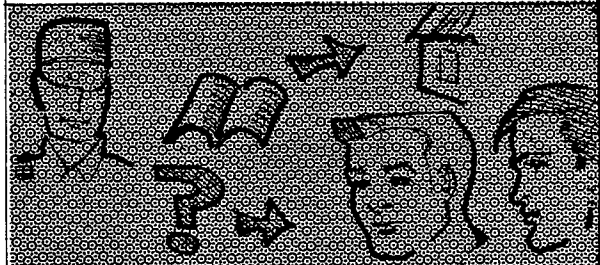
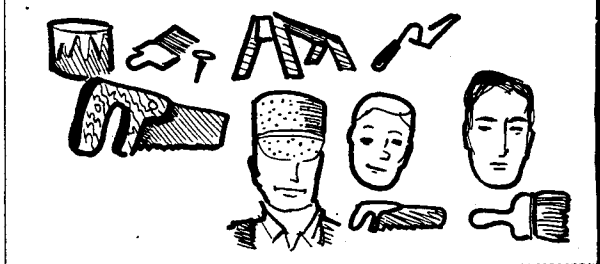
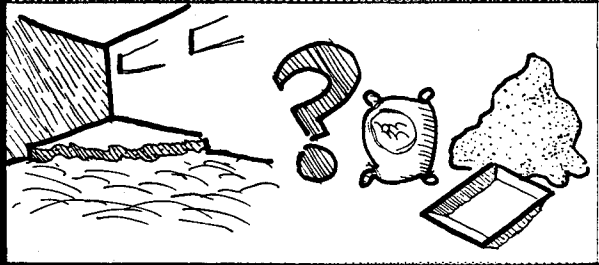
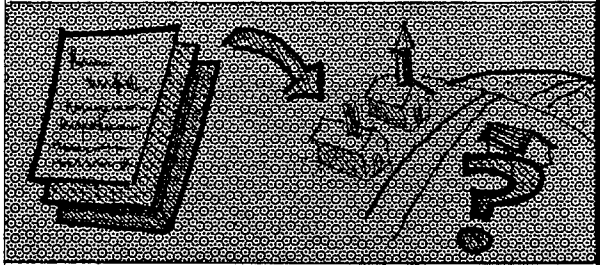
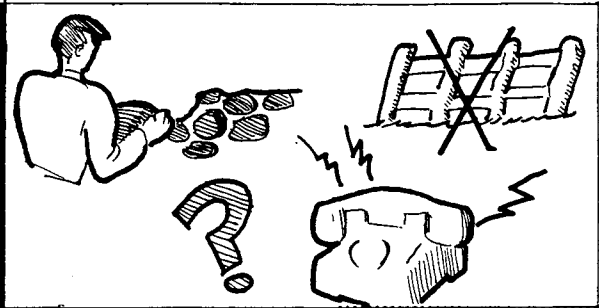
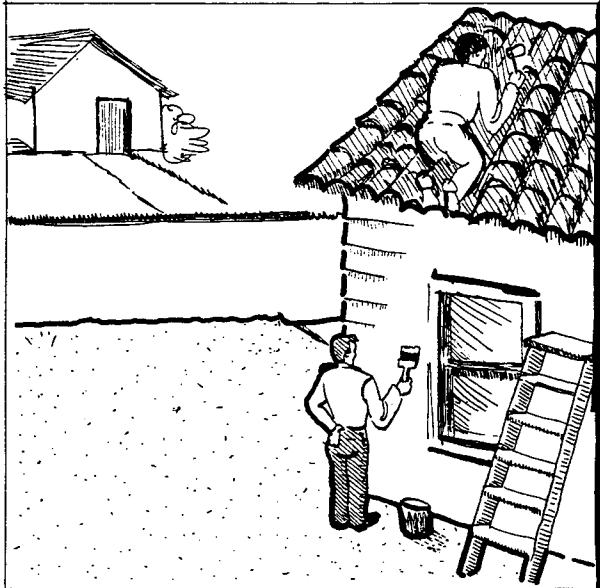
Порано той работеше в банката.
Къде работеше той по-рано?
аз, ти, тя, ние, те, вие

Чух, че той работел.....

Стари български къщи в град Котел

РАЗГОВОР 51

ПОПРАВКА НА КЪЩА

Борис
Кирил

- 5 - Нашите ми пишат да сме се върнели на село веднага.
- За какво пък им трябва толкова много?
- Имало много работа.
- Знам това. Но нали пазариха майстор и работници?
- 10 - Наели само майстор. Той поставял нови керемиди на покрива.
- Ами Надежда и Петко не са ли там?
- Надежда заминавала за Русе. Само Петко бил там.
- Той защо не им помага?
- Помогал. Строел нова каменна ограда вместо старата дървена.
15 - За какво ни викат нас тогава?
- За подовете и стълбите. Искали да ги подновят.
- Ще бетонират ли пода на мазето?
- Заливали го вече с бетон.
- Имат ли необходимите материали?
- 20 - Имали достатъчно дървен материал, цимент, чакъл и пясък.
- Сигурно ще трябва да пренасяме камъни от реката.
- Голяма работа! Здравя мъже сме.
25 - Абе знам: като дойде до тежка работа, все нас викат.

Поповорка: Магарето го викат на сватба да носи, а не да гуляе.

REPAIR OF A HOUSE

Boris
Kiril

- Our folks are writing to me that we should return to our village at once.
- 5 - And for what do they need us so much?
(They say) There is a lot of work.
- I know that. But they hired a roofer and some workers, didn't they?
- (They say) They hired only a roofer. He's putting new tiles on the roof.
- 10 - But aren't Nadejda and Petko there?
- (They write that) Nadejda is leaving for Russe. Only Petko is there.
- Why doesn't he help them?
- (They say) He's helping (lending a hand). He's building a new stone fence in place of the old wooden one.
- 15 - What are they calling us for then?
- For the floors and the stairs. (They say) They want to renew them.
- Are they going to cover the cellar floor with concrete?
- (They say that) They're covering it with concrete already.
- Do they have the necessary materials?
- 20 - (They write that) They have enough lumber, concrete, gravel and sand.
- Surely we'll have to carry (transport) stones from the river.
- Big deal! We're strong men.
- Well, I know, when it comes to hard work, they always call us.

-
- 4. Наши́те ми пи́шат (witness form - direct speech) are the words of the reporting person. Да сме се върнели ведна́га на село́ (hearsay form) are a person's words which are being reported by another person. This sequence continues throughout the dialogue. See for explanation the grammar of this lesson.
 - 7. ма́йстор is an expert in his trade, e.g. the one who is an expert in roofing is a roofer ма́йстор покрива́ч or only ма́йстор
 - 8. пазари́ли is hearsay form of the past tense: (they say) they hired.
 - 17. мазе́то the cellar: бето́нират мазе́то lit. they cover the cellar with concrete i.e. the floor. It's understood, since usually only that part is covered with concrete.
 - 24. до́йде is perf. aspect expressing a repetitious action which is completed in itself each time it happens.

ГРАМАТИКА

THE IMPERFECT PAST ACTIVE PARTICIPLE

1. Formation.

The Imperfect Past Active Participle in Bulgarian is formed by adding the endings

for singular	masculine	-Л
	feminine	-ЛА
	neuter	-ЛО
for plural	all genders	-ЛИ

to the stem of the Past Imperfect Tense form of the verb.
(See Vol IV, pp 138, 139).

Examples:

	<u>1st Group</u>		<u>2nd Group</u>
	пи́ша to write		у́ча to study
	пи́шех I was writing		у́чех I was studying
m	пи́ше-л		у́че-л
f	пи́ше-ла		у́че-ла
n	пи́ше-ло		у́че-ло
pl	пи́ше-ли		у́че-ли
	<u>3rd Group</u>		
	да́вам to give		стре́лям to shoot
	да́вах I was giving		стре́лях I was shooting
	да́ва-л		стре́ля-л
	да́ва-ла		стре́ля-ла
	да́ва-ло		стре́ля-ло
	да́ва-ли		стре́ля-ли

Verbs with forms identical for the Past Perfect and Past Imperfect Tenses, have identical forms also for Past Perfect Active Participle and Past Imperfect Active Participle.

Example:	лежа́	лежа́х	лежа́л
			лежа́ла
			лежа́ло
			лежа́ли

2. Usage.

The Past Imperfect Active Participle is used only to form Hearsay forms for Present and Imperfect Past and Future Tenses.

The Past Participles of the auxiliary verb "сѣм" (to be) are:

Imperfective Aspect: бил, би́ла, би́ло, били́

Perfective Aspect: бѣдел, бѣдела, бѣдело, бѣдели

HEARSAY *

When we want to say something we have heard from someone else, or something we have read about, we say:

"I heard that.....", or

"I read that.....", or

"They say that.....".

* In Bulgarian: Преизказно наклонѣние

LESSON 51

We use these expressions to show that we were not present when the said event took place, or that it is not our opinion but somebody else's.

Examples:

"She said that Tom goes to church every Sunday".

"Sam learned that she runs every day".

"Anna told me that they will do it for me".

In our everyday speech the expressions, "He says that...", "They heard that" are usually omitted. We understand from the context that the events are reported by a person who had heard or had read about them, but have not witnessed the happening.

Examples:

" We had a warm winter in New York this year, but it was not so in Europe".

" Severe snow storms raged over the continent and caused great damage to property and livestock".

Whether or not we use the expressions "he says that...", "they heard that ...", etc., or whether we report another person's words or our own, in English we use one and the same verb form.

In the Bulgarian language the forms of Hearsay are distinct, very alive and widely used. They are grouped in the so-called "Преизказно наклонение" (Indirect Indicative Mood or Hearsay).

There are Hearsay forms for each tense in the Bulgarian language. They are compound and complex.

1. Formation.

Hearsay is formed by the participle of the verb and the auxiliary verb "съм" (to be).

пишел съм

и́скали сте

ходел си

LESSON 51

2. Usage.

Hearsay is used mainly in historical writings, fairy tales and for relating somebody else's story.

Пе́тър казва, че Стоя́н сле́двал медици́на.

Цар Самуи́л разби́л византийците при Клокотница.

И́мало едно́ време една́ княги́ня. Тя би́ла мно́го краси́ва.

HEARSAY FORM - PRESENT AND PAST IMPERFECT TENSES.

1st Group

аз съ́м пи́шел, а, о

ти си́ пи́шел, а, о

той пи́шел

тя пи́шела

то пи́шело

ние сме́ пи́шели

вие сте́ пи́шели

те пи́шели

(they say) I write,
I am writing,
I was writing

2nd Group

аз съ́м хо́дел, а, о

ти си́ хо́дел, а, о

той хо́дел

тя хо́дела

то хо́дело

ние сме́ хо́дели

вие сте́ хо́дели

те хо́дели

(they say) I go
I am going
I was going

LESSON 51

3rd Group

аз съм и́скал, а, о	(they say)	I want
ти си и́скал, а, о		I wanted
той и́скал		
тя и́скала		
то и́скало		
ние сме и́скали		
вие сте и́скали		
те и́скали		

The same way conjugate:

аз съм стрéлял	(they say)	I was firing
----------------	------------	--------------

the verb "съм" (to be)

аз съм бил, а, о	(they say)	I have been
ти си бил, а, о		
той бил		
тя била́		
то било́		
ние сме били́		
вие сте били́		
те били́		

The Impersonal verbs има, няма, трябва, може

The Hearsay form of the impersonal verbs има, няма, трябва, може are:

имало, нямало, трябвало, можело

LESSON 51

- a. Notice that the third person singular and plural are always used without the auxiliary verb.
- b. Since the forms for present and imperfect tenses are one and the same, the context would show to which tense reference is made. See the examples below.
- c. The forms of the auxiliary verb follow the participle in some cases.

Examples:

Ти си пи́шел писмо́. Пи́шел си писмо́.	(They say) You are writing a letter.
Аз ли съм́ искал вче́ра пари́ от не́го?	(Did they say) Was I the one who asked him for money yesterday?
Искал ли съм́ вче́ра пари́ от не́гс?	(Did some one say) Did I ask him for money yesterday?

The positions of auxiliary verb, the interrogative participle and the reflexive pronouns, when used with the hearsay forms, follow the patterns they have when used with the past indefinite tense. See Vol V p.16-19

- d. In Bulgarian as well as in English the expression "he says that" той казва, че "they say that" казват, че "I heard that" чух, че.. etc. can be used or omitted, since the Bulgarian has special forms for hearsay, these expressions are oftener omitted than in English.

Examples:

На́шите ми пи́шат да сме се вѐр- нели на село́.	Our folks write that we should return to our village.
Те има́ли мно́го ра́бота.	(They say) They have a lot of work.
Наде́жда замина́вала за Ру́се.	(They say) Nadejda is leaving for Russe.

LESSON 51

e. Notice how a fact reported by a witness changes to hearsay when reported by a person who heard about it.

Examples:

Аз пи́ша ху́бави писма́.
I write nice letters.

Аз съ́м пи́шел ху́бави пи́сма.
(They say) I write nice letters.

Ти четеше́ ромáн сно́щи.
You were reading a novel
last night.

Ти си четя́л ромáн сно́щи.
(I was told) You were reading
a novel last night.

Той зна́е англи́йски.
He knows English.

Той зна́ел англи́йски.
(They say) He knows English.

Examples for the Usage of the Hearsay Form of the Impersonal Verbs ИМА, НЯМА, ТРЯБВА, МОЖЕ

В Со́фия има́ мно́го театри.
There are many theaters in
Sofia.

В Со́фия има́ло мно́го театри.
(They say) There are many thea-
ters in Sofia.

В града́ има́ еди́н полк.
There is a regiment in the
city.

В града́ има́ло еди́н полк.
(They say) There is a regiment
in the city.

По села́та няма́ хляб.
There is no bread in the
villages.

По села́та няма́ло хляб.
(They say) There is no bread in
the villages.

Ти трябва́ да оти́деш във Ва́рна.
You have to go to Varna.

Ти трябва́ло да оти́деш във Ва́рна.
(He says) You have to go to
Varna.

f. Sometimes in spite of the fact that we did not witness an action but rather heard or read about it, we may use witness form instead of hearsay, if the reported matter is an objective truth or a statement valid for all times.

Галиле́й ка́за, че земя́та е
кръ́гла.
Той ка́за, че пре́зидентът жи́вее
във Ва́шингтон.

Galileo said that the earth was
round.
He said that the President
lives in Washington.

ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: Hearsay Form of the Verb: Present and Imperfect Tenses

1.

Тя пуши много.

аз, то, ние, той, те,
вие, ти

Аз чувам, че тя пушела много.

Тя пушела много.

Аз чух че.....

Той каза, че....

Разправят, че...

Той е строг.

Момичето е болно.

Те винаги пътуват с аероплан.

По-рано вие ходехте на кино всеки ден.

Тя следваше в Софийския университет.

Има много работа.

Имаше много работа.

Ние учехме в Техническото училище.

Ти беше на курорт.

Аз не се мия често.

Трябва да уча повече.

Аз пушех много миналата година.

Той играе на карти всяка вечер.

Ние бяхме на курорт.

Няма копринени ризи в магазина.

Тя не работеше в Народната банка.

Момчето танцува един път на седмицата.

Тя пее хубаво.

Нямаше пари на масата.

Той нямаше пари.

По-рано тя пееше още по-хубаво.

Аз се бръсна по два пъти на ден.

Те се къпеха всяка сутрин в морето,
когато бяха във Варна.

Той може да чете български.

Тя можеше да говори италиански.

Ние не спим добре.

Аз чета американски списания.

Те са на кино сега.

Те бяха на концерт снощи.

и т. н.

2.

Какво ти пишат родителите ти?

Добре ли са?

Има ли много работа на село?

Трябва ли да поправят къщата?

Работят ли вече?

Момичето им там ли е?

Какво прави майсторът?

Надежда там ли е?

Готви ли се да замине за
странство?

Петко помага ли?

Какво работи?

Сигурно трябва да пренася
камъни от реката.

Имат ли достатъчно материал?

Искат ли да подновят подовите?

Момичето им болно ли е още?

Не беше ли в болницата
миналата седмица?

Пишат, че били добре.

Да, имало.

Да, трябвало да я поправят.

Работели.

Било там.

Поправял покрива и поставял
нови керемиди.

Била там.

Готвела се.

Помагал.

Строел нова каменна ограда.

Да,

3.

Кой университет посещаваше

Стоян по-рано?

Какво следваше?

Държеше ли изпити всяка година?

Трябваше ли да четете много за
изпитите?

Как се чувствуваше той след
изпитите?

Ходеше ли на курорт през лятото?

Къде ходеше?

Надебеляваше ли, когато отиваше
на море?

Защо?

Какво беше обикновено времето
там?

Ходеше ли на плажа всеки ден?

Какво правеше на плажа?

Чух, че го наричали "мързеливец"

Братовчедка му живеела във

Варна по това време?

Посещавала ли го често?

Момичето ѝ можело да плува.

Разправят, че посещавал

Софийския университет.

Следвал медицина.

Да, държал.

Трябвало.

Винаги се чувствувал уморен.

Да, ходел.

Ходел във Варна.

Винаги наддебелявал, когато
отивал на море.

Защото имал голям апетит и
ядял много.

Било хубаво обикновено.

Ходел.

Лежал на пясъка.

Да, наричали го.

Да, живеела.

Да, посещавала го.

Да, можело.

ЧЕТИВО - А

Борис Ковачев работеше в един тракторен завод близо до София от 7 години. В завода работеха много работници. Напоследък някои от работниците бяха уволнени. Между тях беше и Борис. Той остана без работа няколко седмици. Преди три дена обаче щастieto му се усмихна.¹ Той намери работа в Завода за електрокари. Трябваше да започне работа там след един месец.

Братът на Борис, Кирил, също живееше в София. Той беше ученик в Техникума по металообработване. Кирил живееше отделно от брат си. Той беше наел една стая близо до техникума. В момента той беше във ваканция.

Вчера Борис получи писмо от родителите си, които живеят на село. Той отиде при Кирил и му прочете писмото. Трябваше да заминат за село. Там имаше много работа. Родителите им поправяха къщата.

На Кирил не му се искаше да отиде на село. Знаеше, че родителите им наеха майстор и работници. Знаеше също, че сестра им Надежда и брат им Петко бяха там и можеха да им помогнат.

Борис и Кирил решиха да заминат за село след три дена. Щом пристигнаха там те видяха, че родителите им имат само един майстор. Той поставяше нови керемиди на покрива. Надежда се приготвяше да замине за Русе. Само Петко им помагаше. Строеше нова каменна ограда на мястото на старата, дървена.

Родителите им заливаха пода на мазето с бетон. Те имаха достатъчно дървен материал, цимент, чакъл и пясък. Борис и Кирил трябваше да подновят най-напред стълбите и подовете на къщата. След като свършиха тази работа, те пренесоха от реката камъни за новата ограда.

Тримата братя можеха да помогнат на родителите си, защото бяха млади, здрави и силни мъже.

1 Щастieto му се усмихна. The fortune smiled on him.

ЧЕТИВО - Б

Стоян чул, че Борис Ковачев работел в един тракторен завод близо до София. В завода работели много работници. Напоследък обаче някой от работниците били уволнени. Между тях бил и Борис. Той останал без работа няколко седмици преди три дена обаче, щастieto му се усмихнало. Той намерил работа в Завода за електрокари. Трябвало да започне работа след един месец.

Братът на Борис, Кирил, също живеел в София. Той бил ученик в Техникума по металообработване. Кирил живеел отделно от брат си. Той бил наел една стая близо до техникума. В момента Кирил бил във ваканция.

Вчера Борис получил писмо от родителите си. Те живеели на село. Той отишел при Кирил и му прочел писмото. Трябвало да заминат за село. Там имало много работа. Родителите им поправяли къщата.

На Кирил не му се искало да отиде на село. Знаел, че родителите им наели майстор и работници. Знаел също, че сестра им Надежда и брат им Петко били там и могли да им помогнат.

Борис и Кирил решили да заминат за село след три дена. Щом пристигнали там видели, че родителите им имат само един майстор. Той поставял нови керемиди на покрива. Надежда се приготвяла да замине за Русе. Само Петко им помагал. Строял нова каменна ограда на местото на старата - дървена.

Родителите им заливали пода на мазето с бетон. Те имали достатъчно дървен материал, цимент, чакъл и пясък. Борис и Кирил трябвало най-напред да подновят стълбите и подовете на къщата. След това пренесли от реката камъни за новата ограда.

Тримата братя могли да помогнат на родителите си, защото били млади, здрави и силни мъже.

LESSON 51

ИПЕБОД

(Use the Present Active Participle whenever possible.)

The two brothers were walking along the street. Christo, the older one, had passed his examinations at the University of Sofia and was taking his younger brother to the movies. Suddenly they heard the screaming siren of the fire trucks. A little bit later they saw the fire trucks which were coming toward them. At the same time they saw the rising smoke. They thought that the burning building was the auto-supply store of the Gruncharoff Brothers. They started toward the place of the fire. When they arrived there, they saw the firemen, who were moving around the burning building. They were very careful, because the gasoline and oil in the building could explode at any moment. Some of the firemen were climbing ladders. All the firemen, who were extinguishing the fire, were wearing asbestos clothes. The wind, which was blowing, was very strong. All the buildings around could catch fire if the wind didn't stop soon. That's why the firemen were in a hurry to put out the fire.

The two brothers were in a hurry, that's why they left the place of the fire and went to the movies.

ВЪПРОСИ И ОТГОВОРИ

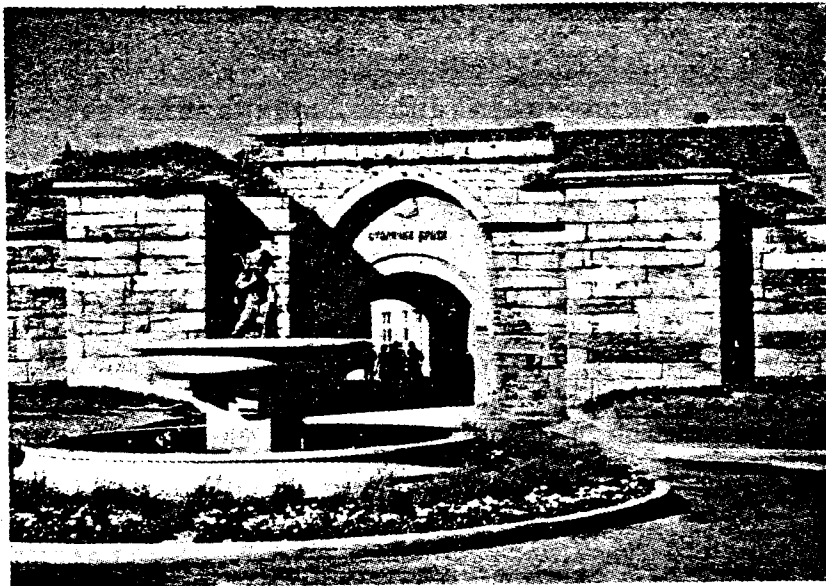
1. Къде работеше Борис Ковачев?
Той работеше в един тракторен завод в София.
2. Защо в тракторния завод имаше много работници?
В тракторния завод имаше много работници, защото той беше голям.
3. Какво стана напоследък с работниците в завода?
Напоследък нямаше работа за всички, и някои трябваше да отидат в други заводи.
4. Колко време остана Борис без работа?
Той остана без работа няколко седмици.
5. Къде намери място той?
Той намери място в Завода за електрокари.
6. Кога трябваше да почне да работи там?
Той трябваше да почне да работи там след един месец.
7. Къде беше брат му Кирил?
Брат му Кирил беше също така в София.
8. В кое училище беше Кирил ученик?
Кирил беше ученик в Техникума по металообработване.
9. Къде живееше той?
Той живееше в една малка стая близо до техникума.
10. Защо не ходеше на училище в момента?
Той не ходеше на училище в момента, защото беше във ваканция.
11. От кого получи писмо Борис?
Той получи писмо от родителите си.
12. Какво направи той, след като прочете писмото?
След като го прочете, той отиде веднага при Кирила.

LESSON 51

13. Какво каза той на Кирила, когато отиде при него?
Каза му, че техните му пишели, че двамата трябвало да се върнат веднага на село.
14. Защо трябвало да се върнат веднага на село?
Защото там имало много работа.
15. Какво правели родителите им?
Те поправяли къщата.
16. На кого не му се искаше да отиде на село?
На Кирил не му се искаше да отиде на село.
17. Какво беше чул той?
Той беше чул, че родителите му **наели** майстор и работници.
18. Какво знаеше той освен това?
Освен това той знаеше, че сестра им Надежда и брат им Петко бяха там и можеха да им помогнат.
19. Какво били пазарили родителите им според писмото, което Борис получи?
Според него те били **наели** само майстор.
20. Какво правел майсторът?
Той поставял нови керемиди на покрива.
21. Защо не им помагала Надежда?
Тя не им помагала, защото заминавала за Русе.
22. Къде бил Петко?
Той бил на село.
23. Какво правел той?
Той им помагал. Строел нова каменна ограда вместо старата дървена.
24. Защо те викали Борис и Кирил на село?
Те ги викали на село, за да работят на подовете и стълбите.
25. Какво искали техните родители да направят с подовете и стълбите?
Те искали да ги подновят.

LESSON 51

- Какво бетонирали?
Бетонирали пода на мазето.
- Какви материали имали те?
Те имали достатъчно дървен материал, цимент, чакъл и пясък.
- Какво трябвало да пренасят Борис и Кирил?
Те трябвало да пренасят камъни от реката.
- Защо мислели родителите им, че те можели да им помогнат?
Те мислели, че Борис и Кирил можели да им помогнат, защото те са здрави мъже.
- Какво направи Кирил, като чу всичко това?
Като чу всичко това, той се съгласи да тръгне за село.
- Какво каза той тогава?
Каза, че като дойдело до тежка работа, все тях викали.
- Защо викат магарето на сватба?
Магарето го викат на сватба да носи, а не да гуляе.

Врата на старата крепостна стена в град Видин

LESSON 51

ДОМАШНА РАБОТА

Част I

Преведете на български:

Stoyan has just returned from the country. Now he is taking a walk in the park. Accidentally he meets his old friend Ivan. He tells him that his parents hired a craftsman who is putting new tiles on the roof. Two workers are painting the walls. Peter is there and is helping them a lot. He is building a new stone fence in place of the old wooden one. Nadejda is not able to help them, because she and a few friends of hers are leaving for abroad. His uncle Petko is covering the cellar floor with concrete.

I heard that your friend used to work in the Sugar Factory and that you were living with him. At that time his wife was studying at the university and was living in the capital. She used to go to the country only once a month.

Част II

Домашна работа на магнитофонен апарат:

1. Запишете разговора на урока на магнитофонна лента.
2. Родителите Ви пишат, че поправяли къщата. Разкажете ни какво Ви пишат.

РЕЧНИК

бетон м.	concrete
бетонирам	to pour/lay concrete
вместо прер.	instead of
все adv.	always
гуляя, яе, гулях	to feast, to revel
погуляя	
дървен, дървена, о, и	(of) wood
дървен материал	lumber
електрокар	carry all electrocar
заливам	to pour over
залёя, ее, залях	
заливам с бетон	to cover with concrete
здрав, а, о, и	healthy, strong
каменен, нна, о, и	(of) stone
керемида	ceramic roof tile
мазе, мазета	cellar
майстор	master, good hand
материал	material
мералообработване	metal work
място, местá	place, position
наемам	to hire
наёма, е, наех	
напред	forward,
най-напред	first of all
ограда	fence
пазаря, и, их	to bargain, to hire
поговорка	saying
под, подове	floor
подновявам	to renew/refurbish
подновя, и, их	
покрив	roof
пренáсям	to carry (from one place to another)
пренесá, е, есох, есе	and (used to emphasize the meaning)
пък	work
работа	big deal
голяма работа	village
село, а	in the country
на село	
строя, и, их	to build
построя	
съкратен, а, о, и	laid off (due to RIF)
тежък, тежка, о, и	heavy
тежка работа	hard work
техникум	vocational school

LESSON 51

техните
трябвам някому
ние им трябваме
уволнен, а, о, и
усмихвам,
усмихна, е, ах
цимент
чакъл
щастие

their folks
somebody needs me
they need us
fired, laid off
to smile

cement
gravel
fortune, happiness
as soon as, just as

Изглед от град Пловдив

Селянка

П Е Т Д Е С Е Т И В Т О Р И У Р О К

L E S S O N 5 2

ВСТЪПИТЕЛНИ ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: Interrogative Pronouns

1.

Г-н.....пуши.
Кой пуши?

Г-н.....пуши.

Г-н.....пуши сега.

Х: Кой пуши сега?

Б: Г-н.....пуши сега.

Аз знам урока добре.
Ние не те разбираме.
Ти им каза това.
Вие следвахте право.
Аз съм ходил в чужбина.
Тя ще отиде на излет.
Майсторът беше поправил колата,
когато аз отидох там.
и т. н.

2.

Този ученик знае урока.
Кой ученик знае урока?
Тази книга е синя.
Коя книга е синя?
Това кепе е зелено.
Кое кепе е зелено
Тези моливи са жълти,
Кои моливи са жълти?

Този ученик знае урока.

Х: Кой ученик знае урока?

Б: Този ученик знае урока.
и т. н.

Тази книга е синя.
маса
шапка
и т. н.

3.

Той даде молива на г-н.....
На кого даде той молива?
Кому даде той молива?

Той даде молива на г-н.....

А.: Кому даде той молива?
 На кого.....
 В.: Той даде.....

Аз казах това на студентите.
 Аз обещах тази книга на г-н...
 Той ми разправи за катастрофата.
 Яде му се гювеч на него.
 Те писаха писмо на майка си.
 Аз се обадих на сестра си.
 Той телефонира на брат си.
 и т. н.

4.

Аз виждам г-н.....
Кого виждам аз?

Вие виждате г-н.....

А.: Кого виждам аз?
 В.: Вие виждате.....

Той покани г-жа Иванова.
 Аз помолих приятеля си.
 Тя гледаше французина.
 Аз чакам дъщеря си.
 и т. н.

5.

Той говори с учителя.
 С кого говори той?

Той говори с учителя.

А.: С кого говори той?
 В.: Той говори с учителя.

Тя отиде при майка си.
 Аз взех пари от баща му.
 Ти отиде на кино с нея.

6.

Аз взех неговия молив.
Чий молив взех аз?
 Аз взех неговата книга.
Чия книга взех аз?
 Аз взех кепето на г-н.....
Чие кепе взех аз?
 Аз взех техните моливи.
Чии моливи взех аз?

Той взе молива на г-н.....
 кепето
 книгата
 книгите

А.: Чий молив взе той?
 Б.: Той взе молива на г-н...

Той продаде къщата си.
 Тя носи шапката на сестра си.
 Аз изпратих нейните колето.
 Той поправи колата на братовчед си.

и т.н.

7.

Този молив е на г-н.....
 Чий молив е този?
 Чий е този молив?
 На кого е този молив?

Този молив е на г-н.....

книга, кепе, моливи, гума,
 учебник, списание, писмо,
 тези дрехи и т.н.

А.: На кого е този молив?
 Чий молив е този?
 Чий е този молив?
 Б.: Този молив е на г-н...

8.

Той пише с Вашия молив.
 С чий молив пише той?
 С молива на кого пише той?

Той пише с неговия молив.

Той говори със сестра му.
 Тя живее при сестра си.

и т.н.

А.: С чий молив пише той?
 С молива на кого пише той?
 Б.: Той пише с неговия молив.

9.

Той е добър човек.
Какъв човек е той?
Каква жена е тя?
Какво дете е то?
Какви ученици са те?

Той е добър човек.
и т.н.

А.: Какъв човек е той?
Б.: Той е добър човек.

10.

Той носи синя униформа.
Какво носи той? Униформа.
Каква униформа? Синя.

Той носи синя униформа.

А.: Какво носи той?
Б.: Униформа.
А.: Каква униформа?
Б.: Синя.

Ние имаме нови книги.
Те учат български език.
Вие четете немски вестници.
Ти пишеш дълги писма.
Вие купувате зрели плодове.
Тя облече нова рокля снощи.
и т.н.

11.

Той чете книга.
Знаеш ли каква книга чете той?
Аз не знам каква книга чете той.

Той чете книга.

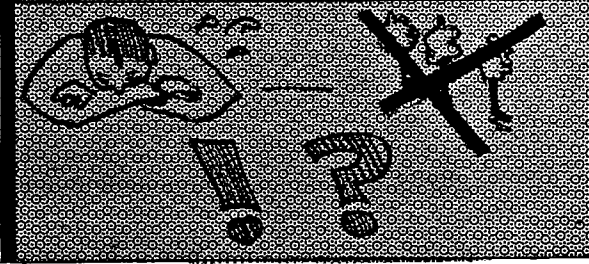
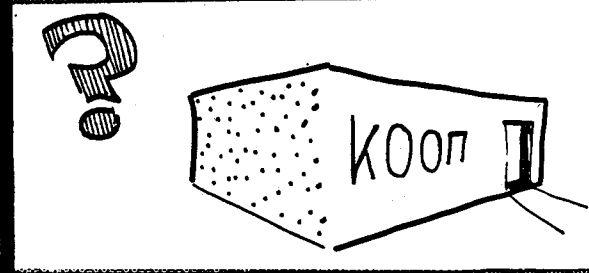
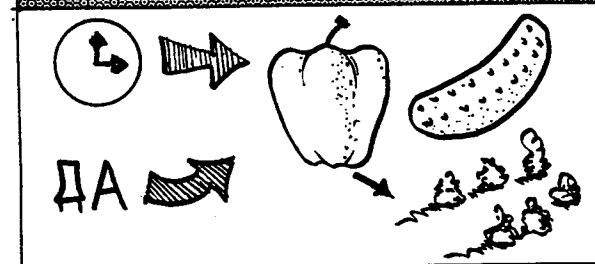
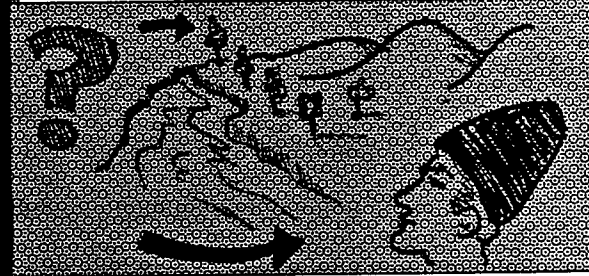
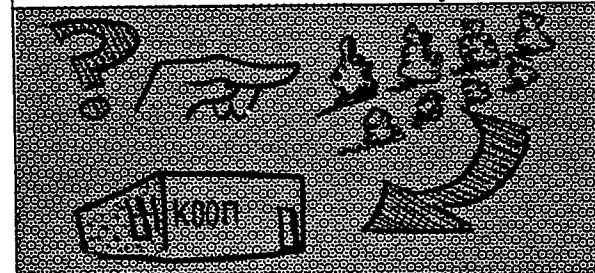
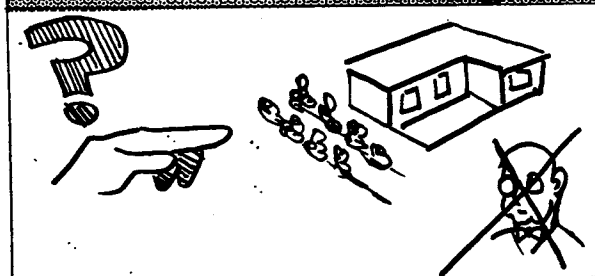
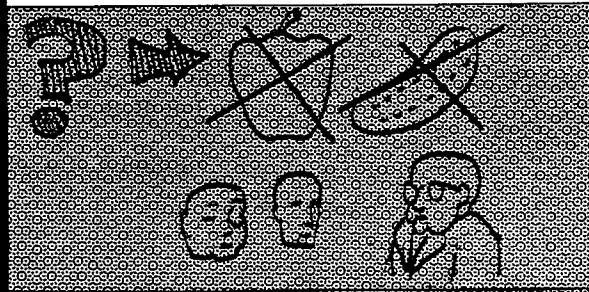
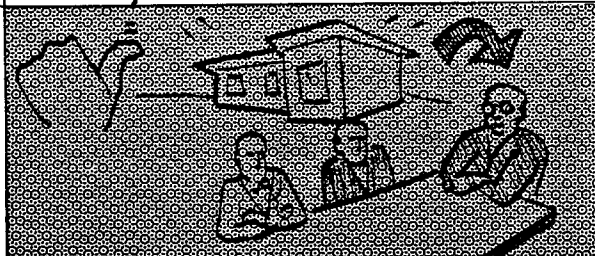
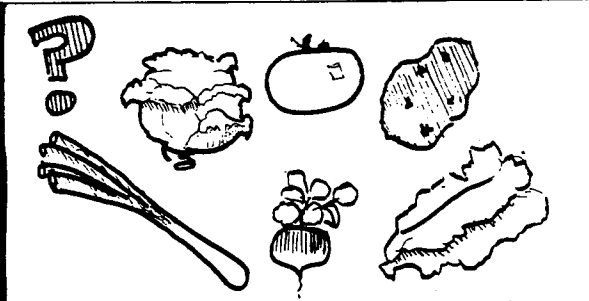
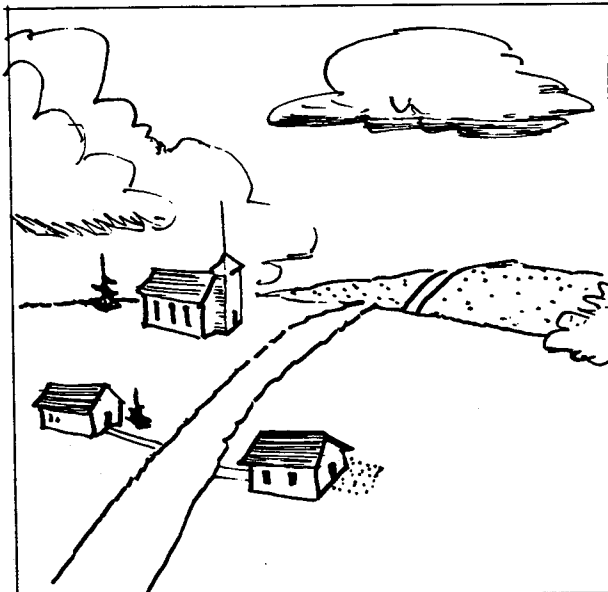
А.: Знаеш ли каква книга
чете той?
Б.: Аз не знам каква книга
чете той.

Тя чете американско списание.
Той каза това на г-н.....
Той си купи копринени ризи.
Те взеха униформите на войниците.
Той е на кино.
Този учебник е на г-н.....
Книгата е моя.
и т.н.

Селянки обират реколтата от рози

РАЗГОВОР 52.

НА СЕЛО

Стоян
Кирил

- 5
- Чия е тази нова къща?
 - Тя е на председателя на селския съвет.
 - Негова ли е зеленчуковата градина до къщата?
 - Не е негова.
 - На когото е?
 - На кооперативното стопанство.
- 10
- Едно време вашето село беше известно със своите чушки и краставици.
 - Вярно. Преди ние сядяхме предимно тези два вида зарзават.
- 15
- А какъв зеленчук садите сега?
 - Всякакъв: зеле, домати, картофи, лук, репички, марули и други.
 - Защо престанахте да садите чушки и краставици?
 - По заповед на окръжния съвет.
- 20
- Кого са натоварили да следи за изпълнението на тази заповед?
 - Председателя на стопанството.
- 25
- Чий са онези ниви и лозя между реката и хълма?
 - Бяха на бай Стойчо по-рано.
 - Кому принадлежат сега?
 - На кооператива.
 - На бай Стойчо трябва да му е мъчно, че е загубил имота си.
 - Мъчно му е , но какво да прави. Няма избор.

IN THE COUNTRY (AT A VILLAGE)

Stoyan

Kiril

- Whose new house is this?
- 5 - It belongs to the president of the village council.
- Does the vegetable garden next to the house belong to him?
- It doesn't belong to him.
- To whom does it belong?
- To the cooperative.
- 10 - At one time your village was known for its peppers and cucumbers.
- It's true. Before we planted (grew) chiefly these two kinds of vegetables.
- And what kind of vegetables do you grow now?
- 15 - All kinds: cabbage, tomatoes, potatoes, onion, radishes romaine and others.
- Why did you stop growing peppers and cucumbers?
- By order of the District council.
- 20 - Whom did you put in charge of supervising the execution of this order?
- The Chairman of the farm (cooperative).
- Whose are those fields and vineyards between the river and the hill?
- They belonged to Bay Stoycho before.
- 25 - To whom do they belong now?
- To the cooperative.
- Bay Stoycho must feel very bad that he has lost his property.
- He does, but what should he do? He doesn't have any choice.

5. **Окръжен съвет "District Council"**. People's Republic of Bulgarian is divided administratively into districts. Each District has its District Council, and every Council has departments of Agriculture, Education, Industry and so on. These departments correspond to the Ministries in Sofia (the capital city of PR of Bulgaria). Under the guidance of the respective Ministries and the supervision of the Chairman of the District Council, these departments run day to day business of the localities (town and villages).

9. **Кооперативно стопанство "Cooperative Farm"**. These farms consist of members of the farm. They contributed initially to the farms with their land, animals and inventory, and their labor thereafter. At the end of the year the members get their shares from the profit of the farm in produce and money depending on the amount of labor they put in.

THE INTERROGATIVE PRONOUNS

1. IN ENGLISH

1. The interrogative pronouns in English are:

who? (whose? whom?) what? which?

2. The interrogative pronouns are used for introducing direct or indirect questions.

Examples:

a. Direct questions:

Who told you that? What did he say?

Whose house is this? Which is your pencil?

b. Indirect questions:

Tell me who gave you that book.

Do you know what he said?

Show me which is your house.

c. The interrogative pronoun who changes to whom when it is not a subject.

Whom did you see?

To whom does she speak?

II. IN BULGARIAN

1. The interrogative pronouns in Bulgarian are the following:

кой?	коя?	коѐ?	кой?	who?	which?
чий?	чия?	чиѐ?	чий?	whose?	
какѐв?	каквѐа?	каквѐо?	каквѐи?	what?	what kind of?

2. As in English, the interrogative pronouns are used for introducing direct or indirect questions.

Direct questions

Кой ти ка́за това́?	Who told you that?
Чия́ е та́зи къ́ща?	Whose house is this?
Каквѐо ка́за той?	What did he say?
Кой е тво́ят мо́лив?	Which one is your pencil?

Indirect Questions

Кажѐ ми кой ти ка́за това́?	Tell me who told you that?
Знаѐш ли чия́ е та́зи къ́ща?	Do you know whose is this house?
Аз разби́рам каквѐо ка́за той.	I understand what he said.
Покажѐ ми кой е тво́ят мо́лив.	Show me which is your pencil.

3. The interrogative pronouns кой? чий? какѐв? change and agree in gender and number with the nouns they refer to. Ex.

a. КОЙ?

Кой учени́к знаѐ уро́ка?	Which student knows the lesson?
Коя́ кни́га е на́й-ху́бава?	Which book is the best?
Коѐ ке́пе но́сиш?	Which cap do you wear?
Кои́ кни́ги прода́ваш?	Which book are you selling?

в. ЧИЙ?

Чий молив употребяваш?	Whose pencil do you use?
Чия униформа носите?	Whose uniform do you wear?
Чие кепе взе той от стаята?	Whose cap did he take from the room?
Чий ниви продават?	Whose fields do they sell?

с. КАКЪВ

Какъв човек е той?	What kind of a man is he?
Каква работа имате тук?	What kind of business do you have here?
Какво е времето днес?	What is the weather today?
Какви зеленчуци произвеждате?	What kind of vegetables do you produce?

4. The interrogative pronoun кой has a special form in singular in cases when it is used alone, i.e. without a noun, and it is not a subject. This form is кого?. It is used only for persons in the following way:

Когó виждаш на прозореца?	Whom do you see on the window?
С когó говори тя?	With whom is she speaking?
При когó живееете?	With whom do you live?
От когó взехте парите?	From whom did you get the money?
На когó казахте това?	To whom did you tell that?
На когó са тези дрехи?	Whose are those clothes?

LESSON 52

5. Чий? чия? чие? чии? = whose, may be replaced by на кого?

Чий е този молив? = На когото е този молив?
Whose is this pencil?

Чия е тази книга? = На когото е тази книга?
Whose is this book?

Чие е това дете? = На когото е това дете?
Whose is this child?

Чий са тези дрехи? = На когото са тези дрехи?
Whose are those clothes?

6. Translation of на кого?

a. When used with the verbs: казвам, давам, обещавам, заповядвам, and other verbs with synonymous meaning на кого means "to whom" or "whom".

Examples:

На когото казвахте това? To whom did you tell that?

На когото даде той месото? To whom did he give meat?

На когото обещахте тази книга? To whom did you promise that book?

На когото заповядахте да купи хляб? Whom did you order to buy bread?

7. Inversion of the Subject

In the sentences beginning with кой? коя? кое? кои? чий? чия? чие? чии? какъв? каква? какво? какви? if the pronoun itself is not the subject, the subject has to follow the verb. Ex:

Кой молив взехте вие? Which pencil did you take?
Каква книга четете вие? What kind of book do you read?
Чий дрехи носят те? Whose clothes do they wear?

The same order is followed also in the subordinate clauses:

Кáжи ми кой мóлив йскаш ти? Tell me which pencil you want?

Зна́еш ли каквá книга четé той? Do you know what kind of book he is reading?

Той не зна́е чия унифóрма взé- He doesn't know whose uniform
ха те. they took.

Гайдарът и новото вино

ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: Interrogative Pronouns

1.

Г-н.....пуши сега.

Цигарите са на г-н.....
Тази книга е негова.

Той даде тези книги на студентите.
Те говорят с учителя.
Тя отиде при майка си.
Аз срещнах Христо вчера.
Той ще покани братовчедка си.
Аз попитах учителя за това.
Аз разправих на учителя за това.
Ти писа на жена си.
Ти чакаше жена си пред киното.
Този молив е на Стоян.
Той взе моливите на студентите.
Аз нося кепето на г-н.....
Тази жена е американка.
Той ме видя.
Аз телефонирах на чичо си.
Аз му обещах сто лева.
Той попита Христо.
Тази нова къща е на председателя.
На него му се спи.
Лозята бяха на бай Стойчо.
Те принадлежат на кооператива сега.

А.: Кой пуши сега?

В.: Г-н.....

Чи са цигарите?

На кого е тази книга?

Чия книга е тази?

Чия е тази книга?

На кого даде тези книги?

Кому.....

С кого говорят те?

и т. н.

2.

Те говорят за къщата на Иван.

Аз пиша с молива на Иван.
Той влезе в къщата на Христови.
и т.н.

А.: За чия къща говорят?

За къщата на кого говорят?

В.: За къщата на Иван.

2.

Той чете книга.

A.: Кажи ми каква книга чете
той?

Знаеш ли.....

B.: Аз не знам каква книга чете
той?

Не мога да ти кажа.....

Тя чете американско списание.

български роман

български вестници

Тази нова къща е на председателя.

Нивите са на кооператива.

Тези лозя принадлежат на кооператива.

Това лозе е на кооперативното стопанство.

Тази нива е на

Тези зеленчукови градини са на

Той пише писма.

Той пишеше писма на майка си.

Те са натоварили селския милиционер

да обикаля нивите и лозята.

Аз поканих г-жа.... на вечеря.

Яде му се.

Пиеше ѝ се много.

3.

Whose house is this?

vineyard

textbook

magazines

building

To whom does it belong now?

To whom did it belong before?

Who told her that?

I don't know whom he saw.

I cannot tell you what he said.

Whose hat are you wearing?

Whom are you going to invite?

Whom did they ask?

Whom did you phone this morning?

With whom did you go to the movies?

I don't know whose hat I found.

I cannot tell you whose building is this.

What did you say?

In whose house do you live?

With whose pencil are you writing?

What are you doing?

etc.

ЧЕТИВО

Кирил и Борис отидоха на село. Те помогнаха на родителите си да поправят къщата. Най-напред пренесоха от реката камъни за оградата. След това поправиха подовете и стълбите и боядисаха къщата отвън. За две седмици къщата беше готова. Тя стана много хубава.

Няколко дена след това пристигна от Варна техният братовчед Стоян. Той беше ходил там на курорт. Беше надебелял, беше почернял от слънцето и изглеждаше много добре.

Първият ден Стоян прекара в къщи с братовчедите си. На другия ден той и Кирил излязоха да се поразходят из селото. Понеже Стоян отдавна не беше идвал в селото, той се интересуваше от всичко.

Кирил му показва новата къща на председателя на селския съвет¹. До къщата се намираше голяма зеленчукова градина. Тази градина беше на кооперативното стопанство.

По-рано селото беше извесно със своите чушки и краставици. Съгласно новият петгодишен план², селяните бяха престанали да саят тези зеленчуци. Сега те саяха зеле, домати, картофи, лук, репички, марули и други. За изпълнението на плана следеше председателя на стопанството.

След като се разходиха из селото, решиха да излязат извън него. Спряха се на една поляна край гората. Оттам те се радваха на лозята и жълтите ниви между реката и хълма.

LESSON 52

Стоян остана в селото до края на седмицата. Те се разхождаха почти всеки ден, къпеха се в реката и ловяха риба.

Кирил, Борис и Стоян се върнаха в София доволни и щастливи.

-
1. Селски съвет - Village Council.
 2. Петгодишен план - Five Year Plan.

LESSON 52

ИРЕВОД

We spent a few weeks in the country. We wanted to stay longer but we had to return to the capital. We left the village early in the morning on the 17th of February. The weather was very nice. After we traveled for an hour, we stopped and had breakfast. After having breakfast, we all were in a very good mood. We got into the car and continued our journey. We sang Bulgarian, American, German, French, and Italian songs. We arrived home at midnight.

The following day I didn't feel very well. I had caught a cold. A few days later I felt worse. My fingers, toes, elbows, and knees were aching. My ears were hurting a little bit, too. I had a terrible headache and couldn't sleep. That's why I decided to go to a physician.

The doctor examined my eyes. He told me that they were inflamed. He also examined my ears and found that I had a slight inflammation of the left ear. Then I undressed to the waist and lay down on my back on the couch. The physician listened to my chest with a stethoscope. My lungs were all right. Then he asked me whether my teeth were in good condition. I told him that I had a few decayed teeth, and that I was thinking of having them pulled. He prescribed a medicine for me and gave me the prescription. Then I left.

ВЪПРОСИ И ОТГОВОРИ

1. Къде отидоха Кирил и Борис?
Те отидоха на село.
2. Защо отидоха те на село?
Те отидоха на село, за да помогнат на родителите си да поправят къщата.
3. Какво направиха най-напред?
Най-напред пренесоха за оградата камъни от реката.
4. Какво правиха след това?
След това те поправиха подовете и стълбите и измазаха къщата отвън.
5. За колко време беше готова къщата?
Тя беше готова за две седмици.
6. Каква стана къщата след поправката?
Тя стана много хубава.
7. Кой пристигна от Варна след няколко дена?
Техният братовчед Стоян пристигна от Варна след няколко дена.
8. Защо беше отишел Стоян във Варна?
Той беше отишел там, за да прекара няколко седмици на курорт.
9. Как изглеждаше той след курорта?
Той беше надебелял, почернял от слънцето и изглеждаше много добре.
10. При кого прекара Стоян първия ден на село?
Той го прекара у братовчедите си.
11. Какво направиха Стоян и Кирил на другия ден?
На другия ден те излязоха из селото, за да се поразходят.

LESSON 52

12. Защо се интересувахте Стоян от всичко?
Той се интересувахте от всичко, защото отдавна не беше идвал в селото.
13. На кого показва Кирил новата къща на председателя на селския съвет?
Той я показва на Стоян.
14. Какво се намираше до къщата на председателя на селския съвет?
До нея се намираше зеленчукова градина.
15. Чия беше зеленчуковата градина?
Тя беше на кооперативното стопанство.
16. С какво беше известно предимно селото по-рано?
То беше известно предимно със своите чушки и краставици.
17. Защо селяните бяха престанали да садят само тези два вида зарзават?
Защото те трябваше да садят зарзават съгласно петгодишния план, а не както те самите искаха.
18. Какъв зеленчук садяха те в момента?
В момента те садяха зеле, домати, картофи, лук, репички, марули и други.
19. Кой следеше за изпълнението на този план?
Председателят на стопанството.
20. Как следеше той за изпълнението му?
Той следеше за изпълнението му, като обикаляше градините и нивята.
21. Какво решиха да направят Кирил и Стоян, след като се разходиха из селото?
След като се разходиха из селото, те решиха да излязат вън от него.
22. Къде се спряха те, когато излязоха вън от селото?
Когато излязоха вън от селото, те се спряха на една поляна край гората.
23. На какво се радваха те от поляната?
Оттам те се радваха на лозята и жълтите ниви.

LESSON 52

24. Кому принадлежаха нивите между реката и хълма?
Те принадлежаха на кооператива.
25. Чии бяха те по-рано?
По-рано те бяха на бай Стойчо.
26. Как се чувствуваше бай Стойчо, след като беше загубил имота си?
Беше му мъчно за нивите.
27. Какво мислеше Стойчо за имота си?
Стойчо мислеше, че нищо не може да направи и, че няма друг избор.
28. Чие беше по-рано лозето между реката и хълма?
То беше на бай Стойчо.

Зарязване на лозята

ДОМАШНА РАБОТА

Част I

Преведете на български:

Stoyan had not been to the country for a few months. One day he got on the train and went visiting his friend Kiril there. The next day the two friends took a walk around the village. They were walking and talking:

"Whose vegetable garden is this?", asked Stoyan.

"It belongs to the cooperative," said Kiril.

"And this new house?"

"It belongs to the president of the village council."

"To whom does this vineyard belong?"

"It is my uncle's."

"And whose are those fields between the river and the hill?"

"They belong to my uncle, too."

They returned home late in the afternoon, tired but happy.

Част II

Домашна работа на магнитофонен апарат:

1. Запишете разговора на урока на магнитофонна лента!
2. Разкажете за едно свое посещение на село!

РЕЧНИК

боядисвам	to paint, to dye
вре́ме п.	time
едно́ време	a long time ago, once upon a time
всяка̀къв, -ква, о, и	of every kind, all kinds
гу̀бя, и, их	to lose
дов̀блен, лна, лно, лни	satisfied
домáт м.	tomato
за̀повед with art. за̀поведта́	order
по за̀повед	by order
зарзава́т м.	vegetable, also used as a collective; vegetables
зе́ле п.	cabbage
зеле́нчу̀к м.рл. зеле́нчу̀ци	vegetable, used also as a collec- tive singular; vegetables
зеле́нчу̀ков, а, о, и	vegetable
и́збор	choice
и́зпълне́ние п.	performance, execution
и́мóт м.	property
и́нтересу́вам се от	to be interested in
карто̀ф м.	potato
кооперати́в м.	cooperative
кооперати́вен, -вна, о, и	cooperative
кооперати́вно стопáнство	cooperative
кра́ставица f.	cucumber
ло́зе п.рл. лозя́	vineyard
лу́к м.	onion
мару́ля f.	romaine lettuce
милиционер	policeman
мъ́чно ми е	I feel bad, sad
на̀товарвам	to load; to put in charge
на̀товаря, и, их	
ни́ва f.рл. ни́ви with art. -ите	cultivated field (grain field, cornfield, etc.)
нива́ " -ята	
о̀бика́лям	to go around
о̀бика́ля, и, их	
пла́н м.рл. пла́нове	plan
пéтгоди́шен	five year
преди́мно adv.	chiefly, above all
преди́ател м. with art.	chairman, president
преди́ателят	

преста́вам
 преста́на, е, ах
 принадлежа́, ѝ, ах
 ре́пичка f.
 садя́, ѝ, ѝх
 посадя́
 се́лски, а, о, и
 се́лсъвет м.
 abbr.of се́лски съве́т
 следя́, ѝ, ѝх

 стопана́ство п.
 кооперати́вно стопана́ство
 съве́т м.
 съгласно adv.

 хълм м.pl. хълмове
 чу́шка f.

to stop

 to belong
 radish
 to plant

 village
 village council

 to follow; to watch, to super-
 vise, to keep an eye on
 economy, farm, farming
 cooperative farm
 council; advise
 in accordance with, in comp-
 liance with
 hill
 (green) pepper

Селски поп

Селяни отиват на полска работа

П Е Т Д Е С Е Т И Т Р Е Т И У Р О К

L E S S O N 5 3

ВСТЪПИТЕЛНИ ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: Double Forms of the Personal Pronouns

1.

Той ми дава книгата.
Той ми дава книгата на мен/е/.

Аз ти давам книгата.
Аз ти давам книгата на теб/е/.

Ти даваш ли ми книгата на мен? Да, аз ти давам книгата на теб.
Аз давам ли ти книгата на теб? Да,

молива
учебника

Кой ти дава книгата на теб?
Кой ми дава книгата на мен?

Какво ти давам на тебе?
Какво ми даваш на мене?

Кой ми телефонира на мен снощи?
ти

донесе учебника
прати списанието
услуги с пари
каза това
обеща това
разправи за катастрофата
показа къщата
продаде този автомобил

Какво ми донесе тя на мен?
ти на теб?

прати
разправи
трябва
каза
обеща

LESSON 53

2.

Аз му давам книгата.
Аз му давам книгата на него.

Аз ѝ давам книгата.
Аз ѝ давам книгата на нея.

Какво давате на г-н.....?
г-жа.....?

донесохте
показахте
ще продадете

Аз му давам книгата на него.
Аз ѝ давам книгата на нея.

Кой даде тази книга на г-н...?
на г-жа..?

Кой телефонира снощи на Боян?
се обади Радка?
писа
разправи това
каза това

Аз му дадох книгата на него.
ѝ на нея

3.

Те ни дадоха пари.
Те ни дадоха пари на нас.

Аз ви телефонирах снощи.
Аз ви телефонирах на вас снощи.

Аз им телефонирах.
Аз им телефонирах на тях.

Кой ви даде пари на вас?
ни на нас?
им на Стоеви?

телефонира
се обади.
услужи
каза това
писа
разправи това
продаде колата

и т.н.

Той ни даде пари на нас.

4.

Той даде ли ти книгата на теб?	Не, той не ми я даде на мен.
Тя телефонира ли на Христови?	Не, тя не им телефонира на тях.
	на г-н....?
	на г-жа....?
	на мен?
	на студентите?
Ти обади ли се на Стоян?	
	на Радка?
	на родителите си?
Аз върнах ли ти парите на тебе?	
	ви на вас?

и т.н.

5.

Пие ми се бира.
 Пие ми се бира на мен.
 На мен ми се пие бира.

Какво ти се пие на тебе?

На мен ми се пие бира.
 Пие ми се бира на мен.

Какво ти се яде на тебе?
 му на него?
 ѝ на нея?
 ви на вас?

и т.н.

6.

На мен не ми се яде фасул.
 На мен ми се яде пиле.

Яде ли ти се фасул на теб?

Не, на мен не ми се яде фасул.
 На мен ми се яде пиле.

Пие ли ви се бира на вас?
 му на Христо?
 ѝ на Радка?
 им на студентите?

Ядат ли ми се кюфтета на мен?
 ни на нас?

и т.н.

7.

На мен ми се пие вино.
А на теб?

На мен не ми се пие вино.
На мен ми се пие ракия.

На нас ни се яде гювеч.
А на вас?

На него му се ходи на кино.
А на нея?

и т.н.

8.

На нас ни трябва пари.
Нам ни трябва пари.

На вас ви трябва пари.
Вам ви трябва пари.

Нам трябва ли ни пари?
Вам трябва ли ви пари?
Нам нужни ли ни са пари?
Вам яде ли ви се фасул?

Да, вам ви трябва пари.

и т.н.

нему му, ней ѝ, тям им,
мене ми, тебе ти

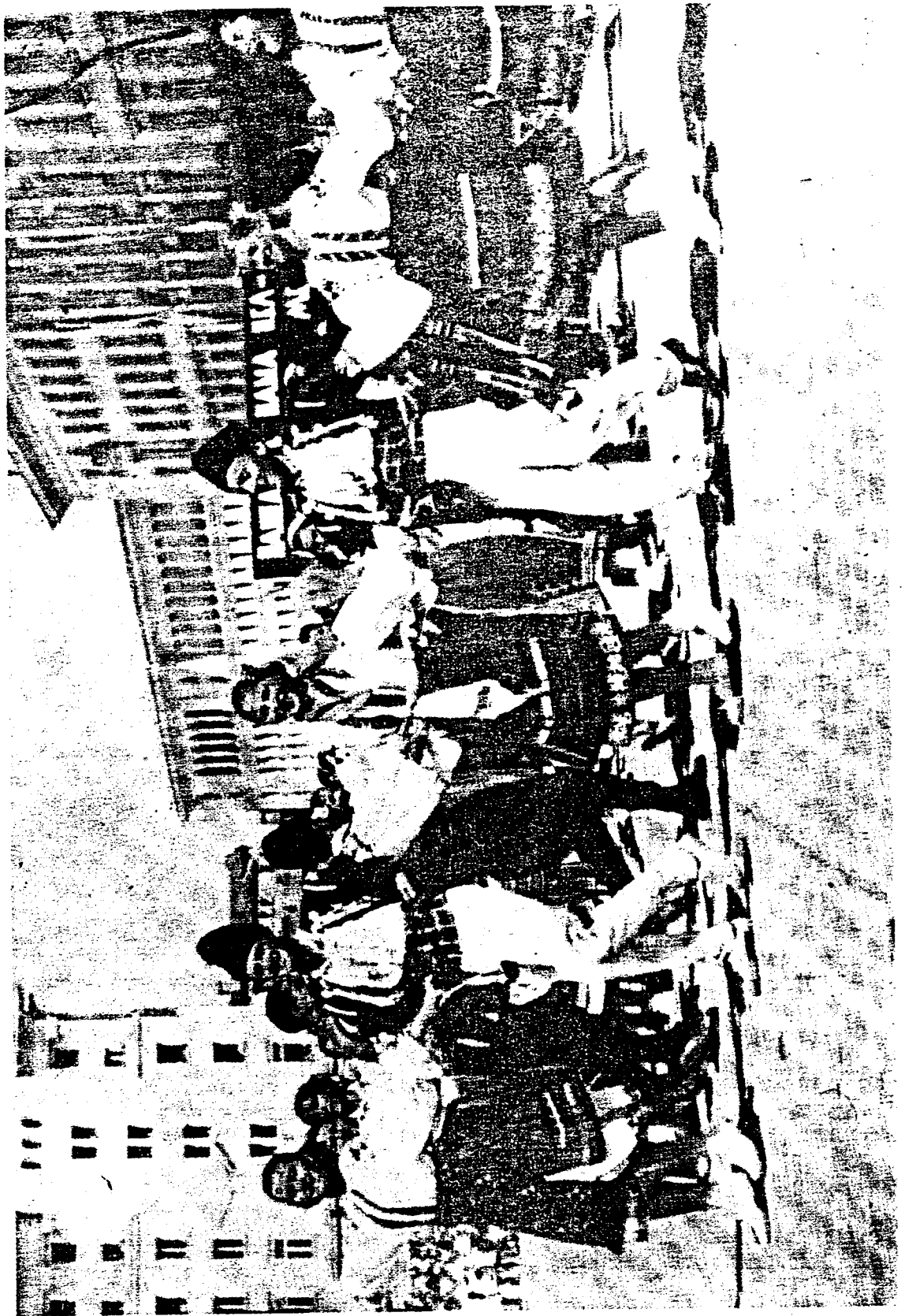
9.

Тя ме познава.
Тя ме познава мен/е/.
Тя те познава.
Тя те познава теб/е/.

Тя познава ли те теб?
покани ме мен?
попита
видя
срещна

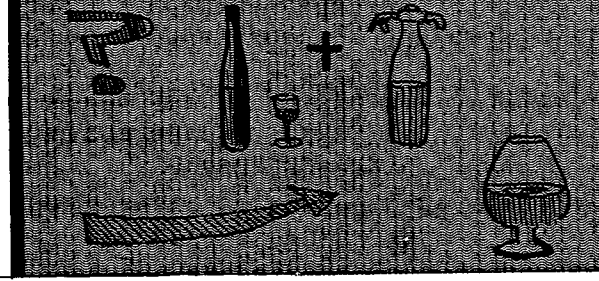
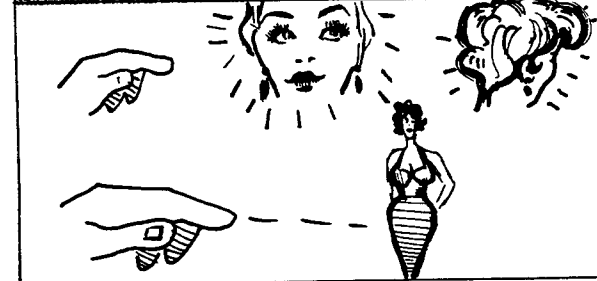
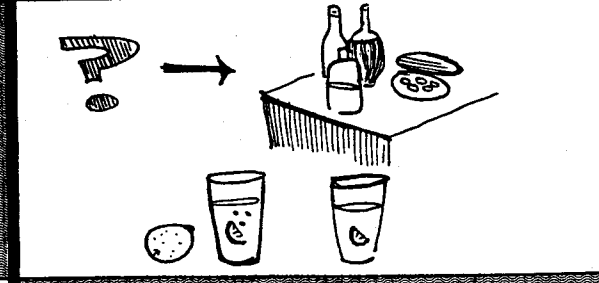
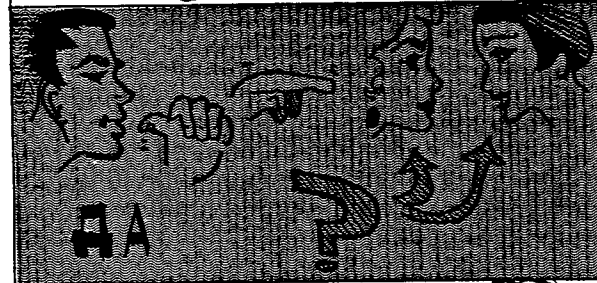
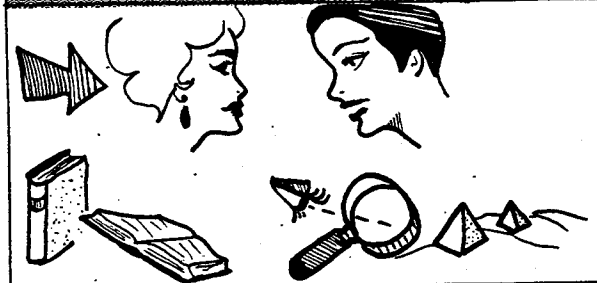
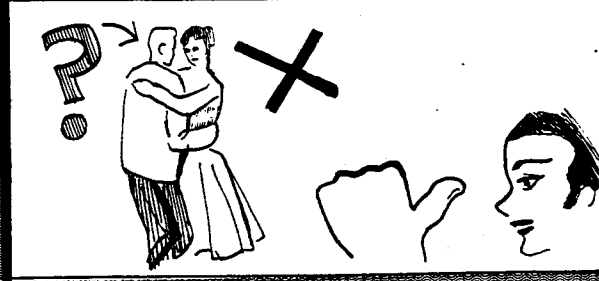
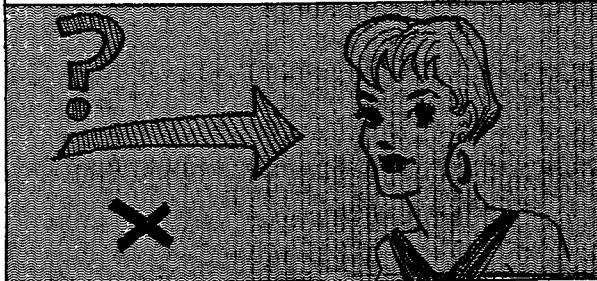
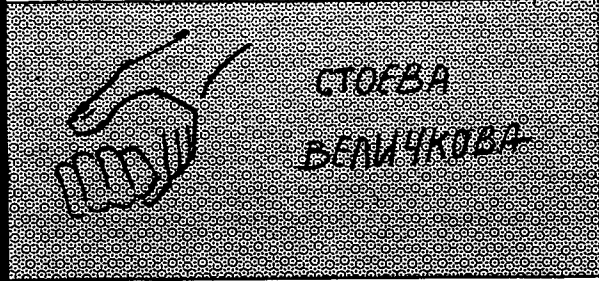
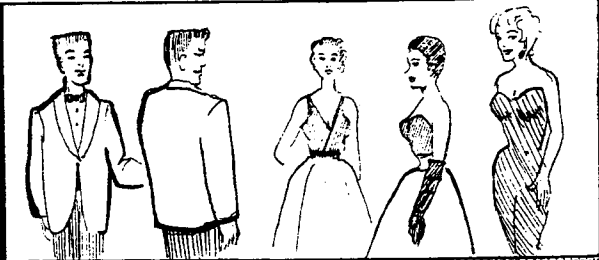
Да, тя ме познава мен.
Да, познава ме мен.
Да, мен ме познава.
Не,

него го, нея я, нас ни,
вас ви, тях ги

Народни танци

РАЗГОВОР 53.

НА ГОСТИ

Атанас Георгиев Цветана Стоева
Христо Ковачев Люба Величкова

- 5 - Христо, познаваш ли оная брюнётка с тъмночервената рокля?
- Не, не я познавам.
- Жалко. А двете момичетата на канапето?
- Тях ги познавам. Те са студентки по археология.
- Много са хубави. Я ме запознай с тях!
- Добре. Коя ти харесва повече на теб?
- 10 - На мен ми харесва блондинката. Има красиво лице и хубави
 руси коси.
- На мен пък ми харесва другата. Тя е по-стройна.

/Отиват при тях. Христо поздравява студентките и им
представя другаря си./

- 15 Христо: Позволете да Ви представя своя състудент Георгиев.

/Ръкуват се./

Атанас: Много ми е приятно, Георгиев.

Стоева: Приятно ми е, Стоева.

Величкова: Приятно ми е, Величкова.

- 20 /Почва да свири танцова музика./

Атанас: Танцува ли Ви се на Вас?

Стоева: Не, благодаря. Поканете приятелката ми. На нея
й се танцува много.

/Обръща се към Величкова./

- 25 Атанас: Мога ли да Ви покана за този танц?
Величкова: С удоволствие.

/След танца./

Атанас: Желаете ли да Ви донеса нещо от бюфета?

Величкова: На нас ни донесете по една лимонада.

- 30 Атанас: Христо, на теб вино ли да ти донеса?
Стоева: На него му донесете чашка коняк. Той предпочита
силни питиета.

AT A PARTY

Atanas Georgiev
 Christo Kovachev
 Tsvetana Stoeva
 Lyuba Velichkova

- Christo, do you know that brunette in the dark red dress?
 5 - No, I don't know her.
 - It's a pity. And the two young women on the sofa?
 - I know them. They are students of archeology.
 - They are very pretty. Introduce me to them.
 - All right. Which one do you like better?
 10 - I like the blonde better. She has a beautiful face
 and pretty blonde hair.
 - I, on the other hand, like the other one. She is more
 shapely.
 (They go to them. Christo greets the coeds and intro-
 duces his friend to them.)
 15 - Chr: Permit me to introduce to you my fellow student
 Georgiev.
 (They shake hands.)
 - At: I am very pleased to meet you, Georgiev.
 - St: Pleased to meet you, Stoeva.
 - Ve: Pleased to meet you, Velichkova.
 20 Dance music started.
 - At: Do you feel like dancing, Miss Stoeva?
 - St: No, thank you. Invite my friend. She wants to
 dance very much.
 (He turns to Miss Velichkova.)
 25 - At: May I invite you for this dance?
 - Ve: With pleasure.
 - (After the dance.)
 - At: Do you want me to bring you something from the
 buffet?
 - Ve: Bring each of us a lemonade.
 30 - At: Christo, shall I bring you wine.
 - St: Bring him a glass of cognac. He prefers strong
 drinks.

-
- 8.я reinforces the imperative запознай.
 16. Handshaking ръкуване is practiced between men, women,
 and men and women at any meeting or introduction. Restraint
 from handshaking is considered an insulting and unfriendly
 act.
 28. буфет is not only a counter or a table with refreshments,
 but, like in this case, the refreshments themselves.

ГРАМАТИКА

DOUBLE FORMS OF THE PERSONAL PRONOUNSI. FORMATION

Besides the short forms* and the long forms,** the personal pronouns have double forms for the dative and the accusative case.

The double forms are a combination of the short and the long forms for the dative and the accusative case. These forms are as follows:

<u>Nominative Case</u>	<u>Dative Case</u>	<u>Accusative Case</u>
я	мѣн/е/ ми, на мѣн/е/ ми (to) me	мѣн/е/ ме me
ты	тѣб/е/ ти, на тѣб/е/ ти (to) you	тѣб/е/ те you
онъ	нѣму му, на нѣго му (to) him	нѣго го him
она	ней ѳ, на неѳ ѳ (to) her	неѳ ѳ her
оно	нѣму му, на нѣго му (to) it	нѣго го it
мы	нам ни, на нас ни (to) us	нас ни us
вы	вам ви, на вас ви (to) you	вас ви you
они	тѣм им, на тѣх им (to) them	тѣх ги them

* For the short forms see III 228; IV 170 ss.

** For the long forms see V 123,124,

II.USAGE

1. The double forms of the personal pronouns are always used without any preposition. An exception to this rule are the dative forms which are used also with the preposition НА (see the chart above).

2. The double forms of the personal pronouns are often used in the colloquial language.

The dative forms with the preposition НА /на мене ми, на тебе ти, на него му/ are more common than the corresponding forms without a preposition /мене ми, тебе ти, нему му etc./

3. The double forms are emphatic, i.e. they are used when the stress of the sentence falls on the pronoun which can be an indirect* (dative) or direct (accusative) object.

4. The double forms of the personal pronouns can be placed anywhere in the sentence. The strongest emphasis on them is expressed when they are in the beginning of the sentence.

Examples:

a. Dative

На мен ми харесва блондинката. I like the blonde better.

На нас ни донесете по една лимонада. Bring each of us a lemonade.

На тях ще им дам пари, а на Вас ще ви дам хляб. I'll give money to them and bread to you.

* The double personal pronouns in dative are used after the same verbs, after which the short and the long personal pronouns are used. See Vol.IV, P.170-173 for these verbs.

Танцúва ли Ви се на Вас?	Do you feel like dancing?
Желáете ли да Ви донесá нéщо на Вас?	Do you want me to bring you something?
Дáдохте ли му на нéго мля́ко?	Did you give him milk?
Той им заповя́да на тях да стрéлят.	He ordered them to shoot.
Тя не ми ка́за това на мéне.	She did not tell me that.
Те ще ти обеща́ят на тебе вси́чко.	They will promise you everything.

b. Accusative

Аз не я позна́вам не́я.	I don't know her.
Вие ви́ждате ли ги тях?	Do you see them?
Тя обича ли го нéго?	Does she like him?
Те те пра́щат тебе, а не мéне.	They are sending you not me.
Ние и́скаме да Ви покáниме Вас, а не тях.	We want to invite you not them.
Защо Вие не ги поздравя́вате тях?	Why don't you greet them?

LESSON 53

ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: Double Forms of the Personal Pronouns

1.

Аз познавам г-жа Иванова.
Аз я познавам.
Аз я познавам нея.
Познавам я.
Познавам я нея.

Аз познавам г-жа Иванова.

Аз я познавам.
Познавам я.
Аз я познавам нея.
Познавам я нея.

Аз срещнах г-н Стоянов снощи..
Аз телефонирах на Христо вчера.
Той е сърдит на Радка.
Атанас покани Цветана.
Те поздравиха студентките.
На Христо хареса брюнетката.
Той представи своя състудент.
На Люба се пиеше лимонада.
На студентките се яде гювеч.
Той поздрави студентките.
Тя писа на майка си вчера.
и т.н.

2.

Студено му е.

Пие им се шприц.
Нужни ми са пари.
Тя ми харесва много.
Те ни поканиха.
Аз не те видях.
Той не ви писа.
Тя му е сърдита.
Яде ѝ се фасул.
и т.н.

А.: Студено ли му е на него?
На него студено ли му е?
Б.: Да,.....
Не,.....

2.

Г-н А..., попитайте г-н Б..., дали брюнетката му харесва!

А.: Г-н Б..., харесва ли ти брюнетката?
харесва ли ти брюнетката на тебе?
на теб харесва ли ти брюнетката?
теб харесва ли ти брюнетката?

Б.: Да, тя ми харесва.
харесва ми.
тя ми харесва на мен.
харесва ми на мен.
мен ми харесва.

Г-н А..., попитайте г-н Б...,

дали му се ядат пържоли!
дали се пие лимонада на Люба!
дали познава двете госпожици!
дали познава блондинката!
дали иска да ти донесе чашка коняк!
дали са нужни пари на Боян!
на Люба
на Георгиеви
на него
на Вас
дали Радка е сърдита на Петър!
на Цветана
на братята си
на мен
на Вас
дали ѝ трябва пари!
дали трябва пари на родителите ѝ!
на сестра ѝ
на Петър
дали е видял Христо вчера!
Надежда
Стоев
приятелката си
братовчед си
дали върна книгите на Стоян!
на Радка
на приятелката си

и т.н.

ЧЕТИВО

Дончо Николов беше студент в Софийския държавен университет. Той живееше при¹ родителите си на улица "Генерал Гурко". Дончо обичаше да се весели и често канеше приятели у дома си. Всички се веселяха, танцуваха и пееха² до късно.

Една неделя Дончо пак покани приятели. Този път имаше много студенти и студентки от университета. Дойдоха също така и двамата му приятели Атанас и Христо. На тях им се танцуваше много. Атанас помоли Христо да го представи на момичетата, които му бяха непознати.

Една хубава брюнетка в тъмночервена рокля стоеше в ъгъла на стаята. Атанас я хареса много. На него много му се искаше да се запознае с нея. Христо обаче не я познаваше и затова не можеше да го представи на нея.

На едно канапе на другия край на гостната стая³ бяха седнали две други момичета. Те бяха студентки по археология и бяха добри познати на Христо. Едната беше руса, с красиво лице и хубава дълга коса. Брюнетката пък беше по-стройна и имаше зелени очи. Атанас хареса блондинката. Брюнетката не му хареса много. Христо го представи и на двете. Запознаха се. Едната, русата, се казваше Цветанка, а другата, брюнетката - Люба.

-
1. при родителите си - with his parents.
 2. The Imperfect Tense denotes a habitual action.
 3. гостна стая - living room

LESSON 53

Свиреше танцова музика. Атанас покани Цветанка да танцуват. На нея обаче не ѝ се танцуваше. Била уморена. Поблагодари му за вниманието и се извини. Атанас покани Люба и тя прие поканата му да танцуват.

След танца Атанас поиска да пие нещо. Момичетата също искаха да пият нещо. Той ги попита какво да им донесе⁴. Те поискаха лимонада. Атанас искаше да донесе вино на Христо, но Цветанка каза да му донесе коняк, понеже Христо предпочитал⁵ силни питиета.

Както и друг път всички се веселиха, танцуваха, пиха и пяха до късно.

4. донесé - is present tense. In English past tense:
What he should bring them.

5. предпочítал - is hearsay, since this is the opinion of
Цветáнка.

ИПЕВОД

When I went to the dentist's, I had a lot of luck. He was free and could receive me right away. When I was entering his office, I looked with awe at all the instruments around. I sat down in the dentist's chair and opened my mouth. The dentist started to examine my teeth. I wasn't calm at all. I got scared and started to shout. The dentist told me that there was no reason why I should worry. As he was examining my teeth, he found that two molars and a front tooth had large cavities.

Then he made an X-ray of my bad teeth. After he had looked over the X-ray photo, he told me that he had to pull the two molars and to put a filling in my front tooth. He said he could put in either a gold or a silver filling. However, I wanted a porcelain one for my front tooth. Before he started to work, I asked him to give me an injection. I thought that it would hurt me a lot without an injection. The dentist told me that it wasn't necessary to give me an injection. He gave me two pills for killing pain. He cleaned the tooth and put a temporary filling in. While he was cleaning my front tooth, it didn't hurt me much.

Now I am at home and I'm worrying a lot again. Why? Because I have to go to the dentist's again in order to have the two molars pulled.. My God, what am I going to do?

ВЪПРОСИ И ОТГОВОРИ

1. Какъв беше Дончо Николов?
Дончо Николов беше млад студент в Софийския университет.
2. Къде живееше той?
Той живееше при родителите си на улица "Генерал Гурко".
3. Какво му се искаше на него като на всички млади хора?
Като на всички млади хора на него му се искаше да се весели.
4. Какво правеше той, когато на него му се искаше да се весели?
Когато на него му се искаше да се весели, той канеше приятели у дома си.
5. Кого поканваше той у дома си?
На тях той поканваше свои приятели и приятелки.
6. Какво правеха всички там?
Всички се веселяха, танцуваха, пиеха и пееха до късно.
7. Кога покани Дончо приятели?
Той покани приятели една неделя.
8. Кого беше поканил той този път?
Този път той беше поканил много студентки и студенти от университета.
9. Само студентки и студенти ли беше поканил той?
Не. Той беше поканил и много други свои другари и другарки.
10. Кои от неговите състуденти дойдоха на гости?
Двамата му състуденти Атанас Георгиев и Христо Ковачев.
11. Какво им се правеше на тях?
На тях им се танцуваше много.

12. Какво поиска Атанас от Христо?
Той поиска да го представи на момичетата , които му
бяха непознати.
13. Кой стоеше в един ъгъл на гостната стая?
Една хубава брюнетка в тъмночервена рокля стоеше в
един ъгъл на гостната стая.
14. Кой от състудентите на Дончо я хареса много?
Атанас я хареса много.
15. Какво му се поиска на Атанас, след като я хареса много?
На него му се поиска веднага да се запознае с нея.
16. Защо Христо не можеше да го представи на нея?
Той не можеше да го представи на нея, защото не я
познаваше.
17. Къде бяха седнали две момичета?
Те бяха седнали на едно канапе на другия край на
гостната стая.
18. Какви бяха те?
Те бяха студентки по археология и бяха добри познати
на Христо.
19. Каква беше блондинката?
Блондинката беше с красиво лице и хубава дълга руса
коса.
20. А брюнетката?
Тя пък беше по-стройна и имаше големи зелени очи.
21. Коя от двете хареса Атанас?
Атанас хареса блондинката.
22. Защо не му хареса на него брюнетката?
На него не му хареса брюнетката, защото той винаги
предпочита блондинките.
23. Какво направи Христо, след като Атанас поиска да го за-
познае с двете госпожици?
Той го представи на двете.

24. Как се казваха двете момичета?
Едната, блондинката, се казваше Цветанка, а другата
брюнетката - Люба.
25. Какъв танц започна да свири грамофонът?
Грамофонът започна да свири вальс.
26. Какво направи Атанас, когато започна да свири
танцова музика?
Той покани Цветанка да танцуват.
27. Защо не ѝ се танцуваше на Цветанка?
На нея не ѝ се танцуваше, защото била уморена.
28. Какво направи Цветанка, когато отказа на Атанас да
танцува с него?
Тя му благодари за вниманието и се извини.
29. Какво направи Атанас след това?
След това той покани Люба.
30. Защо Люба прие поканата да потанцуват?
Тя прие поканата да потанцуват, защото на нея ѝ се
танцуваше много.
31. Какво му се пиеше на Атанас след танца?
След танца на него му се пиеше сливовица.
32. Кой друг искаше да пие нещо?
Момичетата искаха да пият нещо.
33. Какво ги попита Атанас?
Той ги попита тях какво да им донесе.
34. Какво поискаха те да пият?
Те поискаха да пият лимонада.
35. Какво искаше Атанас да донесе на Христо?
Той искаше да му донесе чаша вино.
36. Защо Цветанка каза да му донесе коняк?
Тя каза това, понеже той предпочитал силни питиета.

LESSON 53

37. Какво донесе Атанас за себе си?
За себе си той донесе също коняк.
38. Какво правиха всички у дома на Дончо?
Те се веселиха, танцуваха, пиха и пяха до късно.

На забава.

ДОМАШНА РАБОТА

Част I

Преведете на български:

Every Sunday I go to the movies with my friend Peter. But this Sunday we didn't feel like going to the movies. We wanted to go dancing. We decided to go and have a bite at a restaurant first. I felt like eating a few pork chops, but he felt like eating fried chicken. We ordered beans.

A blonde and a brunette were sitting at a table near-by. We liked them both. I liked the blonde better, but Peter liked the brunette. He knew her. We went to their table and Peter introduced me to them. We asked them whether they wanted to go with us to a dancing party. They felt like dancing very much, that's why they agreed to come with us immediately.

Част II

Домашна работа на магнитофонен апарат:

1. Запишете разговора на урока на магнитофонна лента!
2. Разкажете ни за някоя танцова забава, на която сте присъствували!

РЕЧНИК

археоло́гия f.
 блонди́нка f.
 брюне́тка f.
 валс м.рл. вáлсове
 after numerals вáлса
 внима́ние п.
 генера́л м.
 госпо́жица f.
 други́рка f.
 е́то защó
 жа́лко
 жур м.рл. жу́рове /забава/

 запозна́вам с
 запозна́я, е, а́х
 засви́рвам/засви́ря, и, их
 зеле́н на, но, ни
 канапе́ п.рл. канапе́та
 коня́к м.
 коса́ f.рл. коси́
 тя има ру́си коси́
 лимона́да f.
 непозна́т, а, о, и
 непозна́т м.
 организи́рам
 пи́тиё п.рл. пи́тиёта
 си́лно пи́тиё

 благода́ря/поблагода́ря
 позволя́вам/ позволя́
 покáна f.
 покáнвам
 предлага́м/ предло́жа
 предста́вям
 предста́вя, и, их
 прия́телка f.
 прия́тно ми е
 прия́тно ми е /да се
 запозна́я с Вас/

archeology
 blonde
 brunette
 waltz

 attention
 general
 (young) unmarried woman, Miss
 friend (female)
 that's why
 it's a pity! what a pity!
 party (during the day) of a
 limited number of people (usual-
 ly in the home of one of the
 to introduce to / participants)
 to get acquainted
 to start to play
 green
 sofa
 cognac, French brandy
 hair
 she has blonde hair
 lemonade
 unknown
 unknown person, stranger
 to organize
 drink
 hard liquor, strong drink

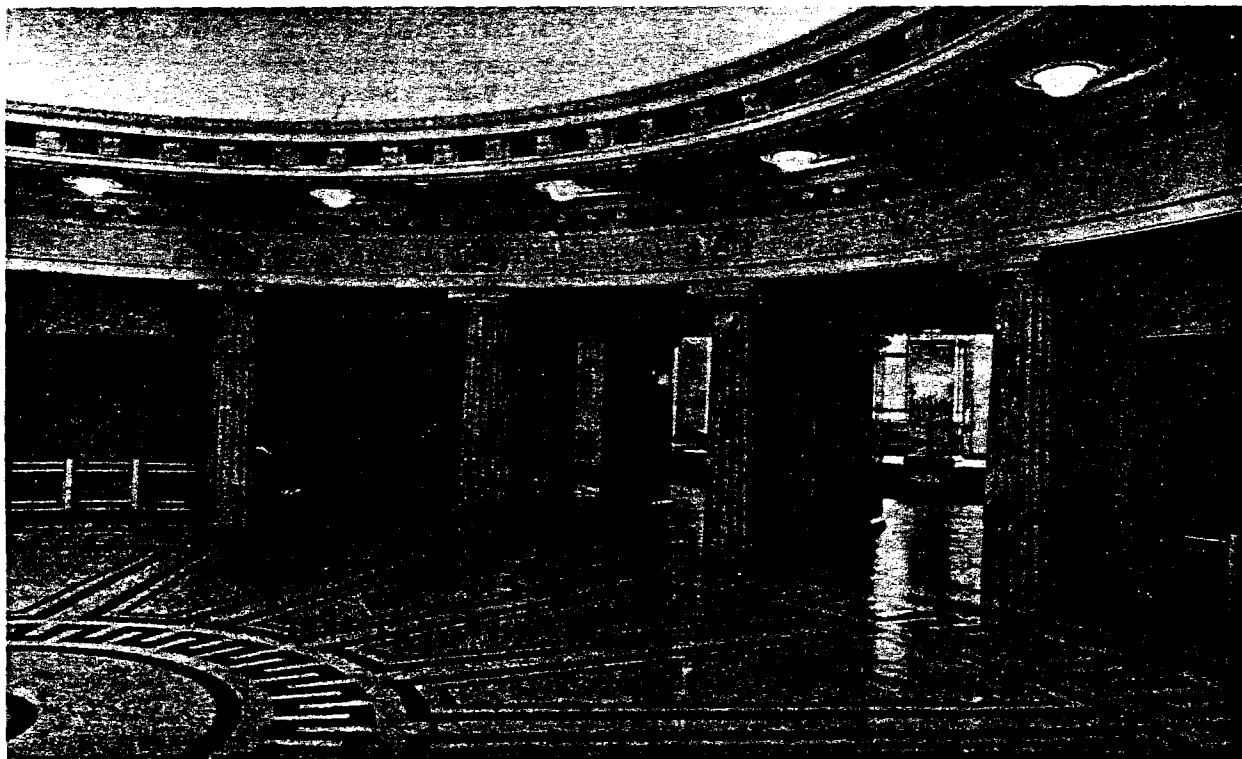
 to thank
 to permit
 invitation
 to invite
 to offer
 to introduce, to present

 friend (female), girl friend
 I am pleased
 pleased to meet you

LESSON 53

рус, а, о, и
ръкúвам се с някого
сйлен, сйлна, о, и
стрбен, стрбйна, о, и
студéнтка f.
състудéнт м.
танц м.pl. тáнци
тёмночервён, а, о, и
чáшка f.
шприц м.

blonde
to shake hands with somebody
strong
shapely, slender, slim
a female student
fellow student
dance
dark red
small glass
wine with soda

Фойетото на новата Народна опера в София

П Е Т Д Е С Е Т И Ч Е Т В Ъ Р Т И У Р О К

LESSON 54

ВСТЪПИТЕЛНИ ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: Hearsay Form of the Past Tense.

1.

Аз ходих на кино вчера.
Той казва, че аз съм ходил на кино вчера.

Г-н А....., г-н Б..... ходи ли на кино вчера?
Да, той ходи на кино вчера.

Г-н Б....., какво казва г-н А.....?
Той казва, че съм ходил на кино вчера.
Аз съм ходил на кино вчера.
Ходил съм на кино вчера.

ти, той, тя, ние, вие, те, то

Писах писма снощи.
Написах три писма вчера.
Бях на театър снощи.
Не се бръснах тази сутрин.
Отидох на гости вчера следобед.
Пих много снощи.
Ядох пуйка преди няколко дена.
Дойдоха навреме.
Настинах на Витоша миналата неделя.
Легнах си късно снощи.
Станах много рано тази сутрин.
Запознах се с една хубава блондинка на жура вчера.
Бях на курорт миналото лято.
Четох американски списания снощи.
Отбих се в кръчмата преди малко.

и т. н.

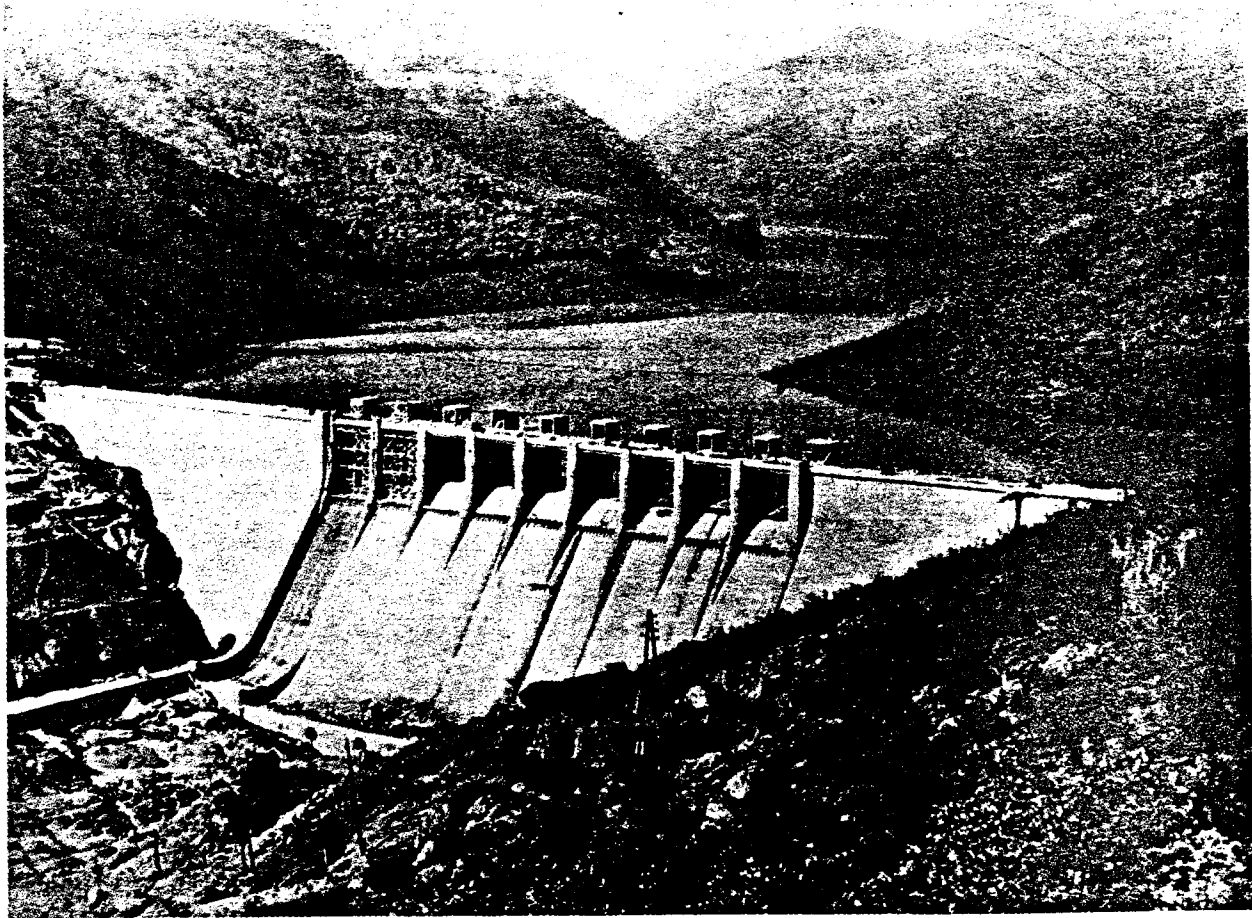
2.

Върна ли се председателят?
г-жа Б....
момичето
Георгиеви
и т.н.

Върнал се.
Чух, че се върнал.
Чувам, че.....
Казаха ми, че....
Разправят, че....
Четох, че.....
Писаха ми, че....
Казват, че.....

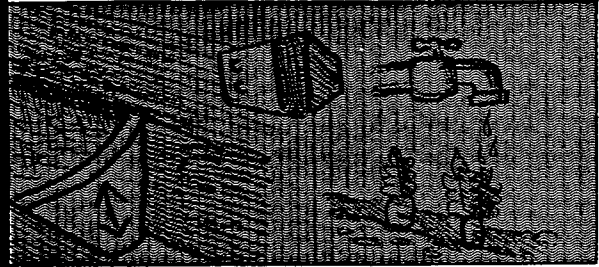
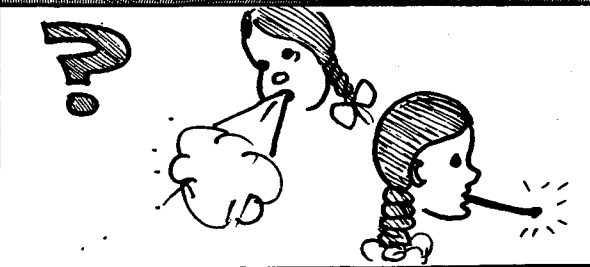
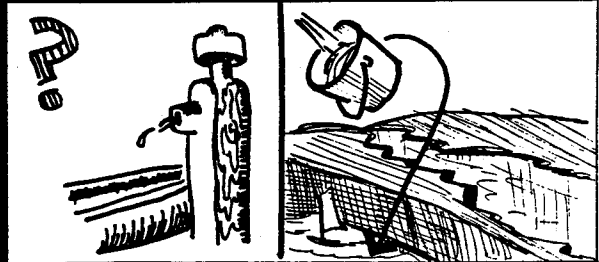
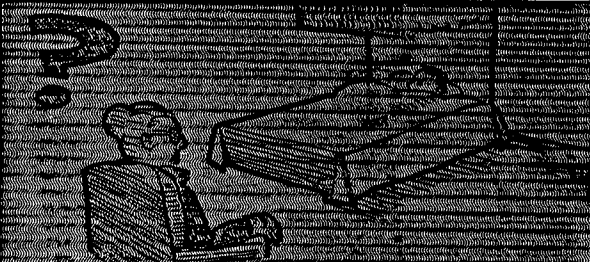
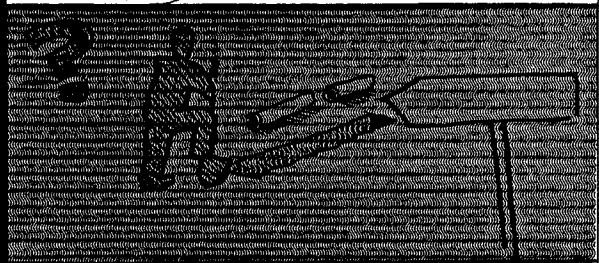
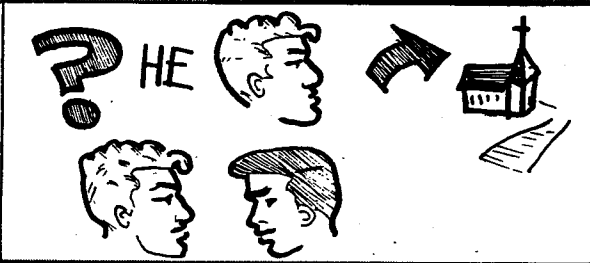
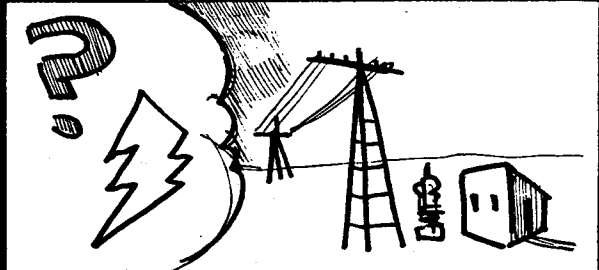
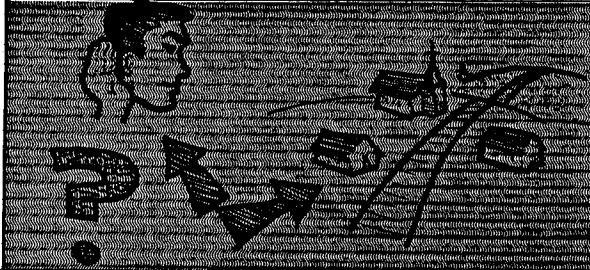
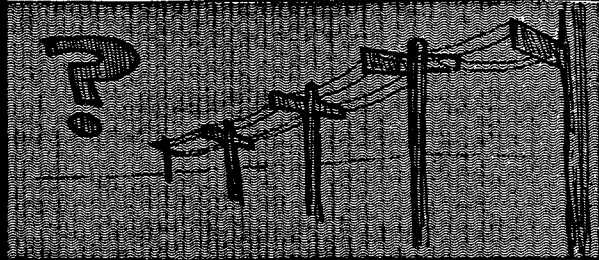
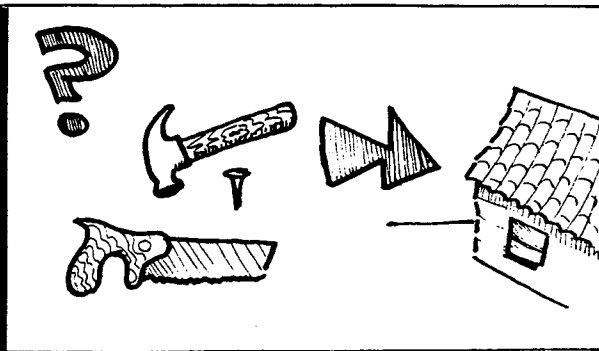
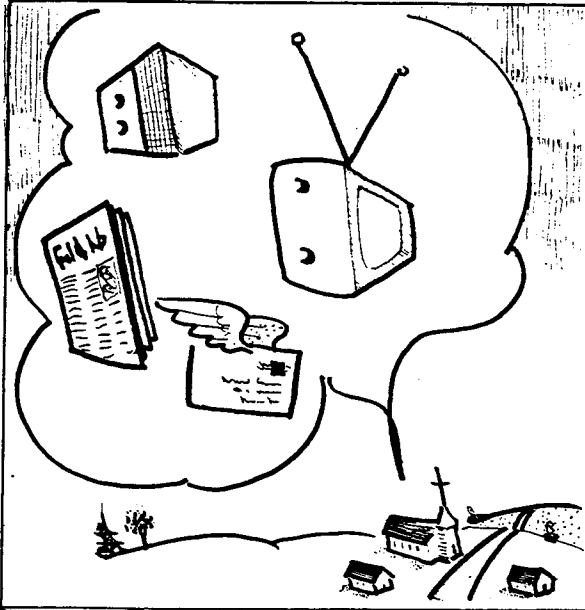
Стоянови бяха ли в Рим?
Вие напихте ли се на сватбата?
Ти беше ли на село миналия
месец?
Пяха ли български песни?
Кога се разболя нейното дете?
Тя разгледа ли музеите, когато
беше в столицата?
Кога отидоха Стоеви на село?
А Боян?... А Надежда?
А момичето ѝ?... А той?
Кога се прибраха децата?
Къде беше Радка снощи?
Къде е Ирина сега?
Кой ходи на черква всяка неделя?
Кой ходеше на кино всеки ден
по-рано?
Кой ходи на гости у Христови
преди няколко дена?
Той яде ли месо всеки ден?
Тя яде ли месо вчера?
То ядеше ли месо по-рано?
Яде ли ѝ се гювеч сега?
Какво пи тя снощи?
Какво ѝ се пие сега?
Какво пиеше тя по-рано?
Те четеха ли български вестници снощи?
Какво четеше тя, когато ти я видя?
Къде беше ти снощи?
Къде играхте на карти вчера?
Учиш ли много български?
Аз бях ли на кино вчера?
Тя взе ли книгите?
Кога отиде то на черква?

и т.н.

Язовир /бараж/ на река Арда в Родопите

РАЗГОВОР 54.

НОВИНИ ОТ СЕЛО

Христо
Стефан

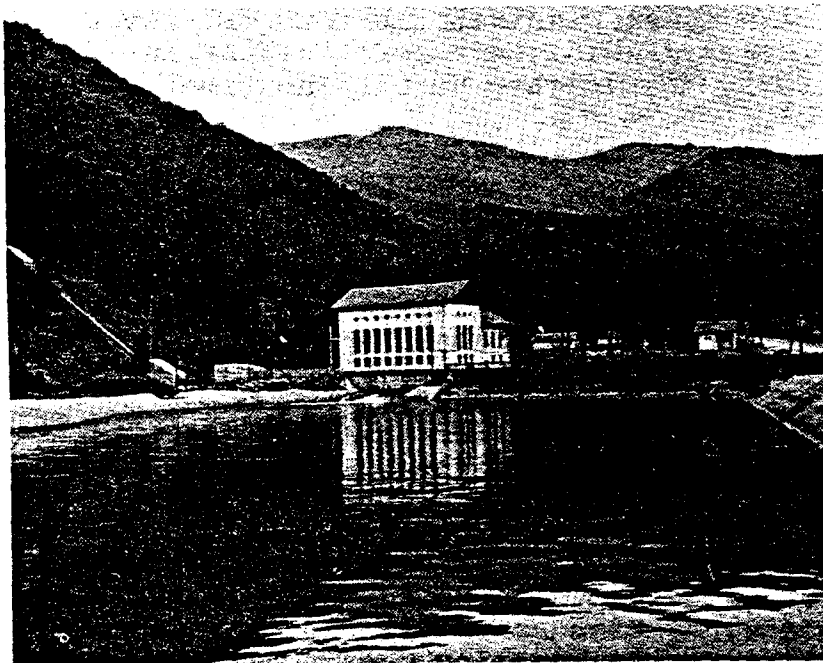
- 5 - Чух, че си ходил на село миналата неделя.
- Какво? Аз съм ходил на село?
- Не си ли ходил?
- Не. Кирил си ходи. Току-що говорих с него.
- 10 - Какво ти разправи?
- Сестричето му се разболяло и леля му отишла да го гледа.
- От какво било болно?
- Настинало много, и имало висока температура.
- Свършили ли поправката на къщата?
- Да. Според Кирил свършили всичко.
- 15 - Какво друго ти каза?
- Прокърали вече електричество в селото.
- Откъде получават електричество?
- От електрическата централа при град Враца.
- 20 - Започнали ли канализацията?
- Да. Според него канализирали главната улица.
- Използват ли вече водопровода?
- Не съвсем. До сегга построили само една чешма.
- Къде хванали водата?
- Каптирали реката над езерото.
- 25 - Чух, че баражът на реката станал много висок.
- Кой ти каза?
- Съобщиха по радиото.
- Този строеж е голяма придобивка за селото. Ще има достатъчно вода за напояване на градините.

NEWS FROM OUR VILLAGE
(FROM THE COUNTRY)Christo
Stephan

- I heard that you went to our village last week.
- 5 - What? (you heard that) I went to our village?
- Didn't you go there?
- No. Kiril went. I just talked with him.
- What did he tell you?
- 10 - (He told me that) His little sister got sick and his aunt went to look after her.
- (Did he tell you) What is she sick from?
- (He told me) She caught an awful cold and had a high temperature.
- (Did he tell you) Did they finish repairing the house?
- Yes. According to Kiril they finished everything.
- 15 - What else did he tell you?
- (He told me that) They already brought electricity to the village.
- From where do they receive the electric power?
- From the main power plant at the town of Vratza.
- (What did he say) Did they start putting in the sewerage?
- 20 - Yes. According to him they put in the sewerage for the main street.
- (According to him) Do they use the water supply system already?
- Not quite. (According to him) So far they built a fountain only.
- Where (does he say) did they catch the water?
- (He says that) They caught it at the river above the lake.
- 25 - I heard that the river dam has been built very high.
- Who told you?
- They announced it on the radio.
- This construction is a great gain for the village, There'll be enough water for irrigating the gardens.

-
5. Какво? Аз съм ходил на село? are questions expressing astonishment or disagreement. No answer is usually expected. Questions of that kind have throughout rising intonation. Notice that the second question does not have any interrogative particle. The intonational pattern replaces it.
9. разпáвям means to tell something in detail, to narrate, e.g. a story.
10. сестри́че is the diminutive of сестра́. Compare момиче "a girl" and момá "a girl of marrying age".

11. Since the whole report of Stephan is hearsay, Christo also uses hearsay forms whenever he expects an answer in hearsay (compare lines 13,19,21,23), but he uses witness forms whenever he does not expect an answer in hearsay (compare 17,27).
19. Very few villages have sewers. For that reason one seldom finds toilets inside the dwellings. The toilet is a small wooden shack built for that purpose, away from the house, over a hole, which is covered with dirt after it is filled up. Human excreta are not used for fertilizer.
22. една чешма "one fountain". Few villages have water supply in the dwellings. There are usually one or more public fountains with one or several faucets from which the population gets its water. For that purpose they use special tinned buckets котли made of copper. Котлите are handcarried home.

Водно-електрическа централа "Бързия"
в Стара планина

LESSON 54

ГРАМАТИКА

HEARSAY FORM OF THE PAST TENSE*

The hearsay forms of the past tense consist of the past active participle** and the present tense of the auxiliary verb СЪМ "to be" except in the 3rd person singular and plural, when the participle is used alone.

Past Tense
1st Group

<u>Witness Form</u>			<u>Hearsay Form</u>		
аз	пях	I sang	аз	съм пях, а, о	(they say)
ти	пях		ти	си пях	I sang
той	пях		той	пях	
тя	пях		тя	пяха	
то	пях		то	пяхо	
ние	пяхме		ние	сме пели	
вие	пяхте		вие	сте пели	
те	пяха		те	пели	

2nd Group

аз	хóдих	I went	аз	съм хóдих, а, о	(they say)
ти	хóди		ти	си хóдих	I went
той	хóди		той	хóдих	
тя	хóди		тя	хóдила	
	etc.			etc.	

3rd Group

аз	има́х	I had	аз	съм има́л, а, о	(they say)
ти	има́		ти	си има́л	I had
той	има́		той	има́л	
тя	има́		тя	има́ла	
	etc.			etc.	

* See Граматика, Lesson 51 for the meaning and the usage of the Hearsay form in general.

** For the formation of the past active participle see V.5

Past TenseWitness FormHearsay FormVerb СЪМ "to be"

аз	бях	I was	аз	съм бил, а, о	(they say)
ти	бе́/ше/		ти	си бил	I was
той	бе́/ше/		той	бил	
тя	бе́/ше/		тя	била́	
то	бе́/ше/		то	било́	
ние	бяхме		ние	сме били́	
вие	бяхте		вие	сте били́	
те	бяха		те	били́	

1. Notice that the hearsay forms of the past tense coincide with the witness forms of the past indefinite tense* except in the third person singular and plural, where the auxiliary verb (Е or СА) is missed in the past tense.

2. There will be no trouble to differentiate between the hearsay forms of the past tense and the witness forms of the past indefinite tense, when we have to do with the 3rd person, singular or plural. The surrounding text will show us, however, whether we have to do with the hearsay of the past tense or the witness forms for the past indefinite tense when 1st or 2nd persons are used.

Examples:

Чух, че си хóдил на село.

I heard that you went to our village.

Той ка́за, че аз съм хóдил на село.

He says that I went to our village.

Той хóдил на село.

(They say that) He went to our village.

* See V,16-19 for the past indefinite tense.

LESSON 54

Леля му отишла да гледа сестричето му.

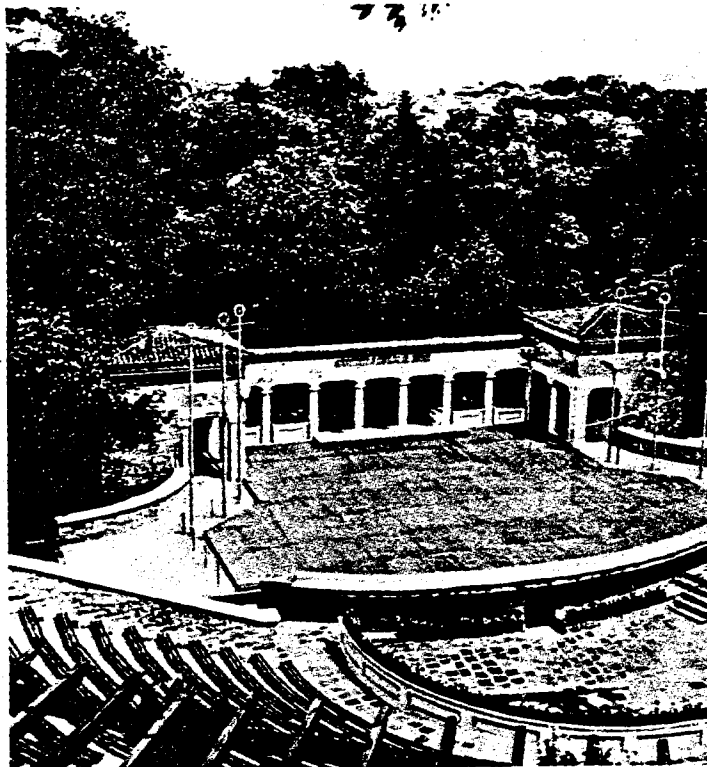
(They say that) His aunt went to look after his little sister.

Според него канализирали главната улица.

According to him they put in the sewerage for the main street.

До сегá построи́ли са́мо една чешма́.

(They say that) So far they built one fountain only.

Театър на открито в Пловдив

ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: Hearsay Form of the Past Tense.

1.

Тя отиде на кино.

вие, то, ти, те, ние,
аз, тя

Отишла на кино.

Според него тя отишла на
кино.

Чух, че....
и т. н.

Започнаха канализацията.
Канализираха главната улица.
Съобщиха по радиото.
Това беше голяма придобивка на
селото.
Получиха електричество.
Тя прокара електричество в къщата си.
Ти ходи на село миналата седмица.
Сестричето му се разболя.
Леля му дойде да го гледа.
Аз говорих с милиционера.
Той започна да канализира улицата.
Баражът стана много висок.
Той срещна приятеля си на улицата.
Спряха се и почнаха да говорят.
Той му разправи много неща.
Аз бях в странство.
Тя беше болна миналата седмица.
Ти четеш вестници снощи.
Тя заведе децата на кино преди малко.
Той донесе американските списания.
Тя доведе приятелката си.
Те взеха пари на заем.
Ние продадохме къщата.
Те слязоха от върха.
То излезе от стаята.
Детето отиде в градината.

и т. н.

2.

Тя отиде ли на кино?

А той?.... А те?...
А момичето?....А ти?
и т.н.

Отишла.
Чух, че отишла.
Казаха ми, че....
и т.н.

Той ходи ли на екскурзия
миналата седмица?
Той ходи ли на екскурзия често?
Той ходеше ли често на кино
по-рано?
Те прокараха ли електричество
в къщата си?
Тя доведе ли приятелката си?
Той продаде ли колата си?
Леля му дойде ли?
Те бяха ли в странство?
В чужбина ли са те сега?
Той учеше ли, когато тя влезе
в гаята?
Те играеха ли на карти, когато
тя им се обади по телефона?
Той пееше ли, когато тя свиреше
на пиано?
Момичето играеше ли хоро, когато
падна?

и т.н.

3.

Кой ходи на курорт миналото
лято?
Кой ходеше на курорт всяко
лято по-рано?
Кой ходи на кино всяка вечер?
Кой прокара електричество в
къщата си?
Кой влезе в стаята, когато
студентите учеха?
Кой беше на театър снощи?
Кой е на село сега?
Кой изпи виното?
Кой пиеше вино, когато Вие
влязохте в класната стая?
и т.н.

Разправят, че г-н...ходил.
Чух г-жа
Казаха ми аз
Според г-н.. то
вие
ти
Христови
ние

ЧЕТИВО

Христо не беше виждал отдавна приятеля си Стефан. Един ден той го срещна на улицата. Спряха се и започнаха да говорят. Стефан му каза, че срещнал Кирил. Кирил му разправил много неща за себе си и за домашните си на село.

Кирил и брат му Борис били на село. Родителите им решили да поправят къщата си. Наели майстор. Той поправил покрива на къщата и поставил нови керемиди.¹ Брат им Петко построил нова каменна ограда вместо старата дървена. Залели мазето с бетон. Кирил и Борис поправили подовете и стълбите. След това пренесли камъни от реката за оградата. Понеже имало много работа, леля им дошла да гледа сестричето² им. То било настинало и имало висока температура.

Селсъветът прокара електричество в селото. Получавали го от електрическата централа при град Браца. Започнали и канализацията. Канализирали главната улица. Те почнали да използват водопровода. До сега построили само една чешма. Хванали водата, като каптирали реката над езерото.

Освен това Христо чул по радиото едно съобщение за селото. Според това съобщение баражът на реката станал много висок. Това било голяма придобивка за селото. Имало достатъчно вода и за напояване на градините.

-
1. керемиди "tiles" are made of fired clay. They are usually red, sometimes gray.
 2. да гледа сестричето "to look after", "to take care of" their little sister.
 3. напояване irrigation

ПРЕВОД

I am attending the University of Sofia. This year, in order to prepare myself for the examinations, I had to study very much. I succeeded in passing the examinations very well. But I felt very tired after that. I felt like going to a resort. I decided to go to "The Golden Sands", a resort complex near Varna.

I arrived there on a Sunday. I rented a room on the third floor of a hotel. From the windows of my room I could see the beach and the sea.

The food at the hotel was very good. I ate a lot and started to put on weight. I always put on weight when I am at the seashore.

I went to the beach every morning. During the first few days I rubbed my body with a special cream. The sun was very strong, and I didn't want to get burned. I usually burn very easily. This time, however, I got a very nice tan.

I went fishing once or twice a week. And every time I caught a few fish.

Now I am at the beach again. I'm lying on the sand and baking in the sun. I'm thinking of my girl friend who'll come here in a few days. Then we'll have a very nice time together. We'll go swimming, fishing and dancing. We'll lie on the beach and bake in the sun. I am a lucky man.

ВЪПРОСИ И ОТГОВОРИ

1. Откога не беше виждал Христо приятеля си Стефан?
Той не беше го виждал от дълго време.
2. Къде го срещна той един ден?
Един ден той го срещна на улицата.
3. Какво направиха двамата, след като се спряха?
След като се спряха, те започнаха да си говорят.
4. Какво каза Стефан на Христо?
Той му каза, че срещнал Кирил.
5. Какво разправил Кирил на Христо, когато го срещнал?
Той му разправил много неща за себе си и за домашните си на село.
6. Къде били Кирил и брат му Борис?
Те били на село.
7. Какво решили да правят родителите им?
Те решили да поправят къщата си.
8. Защо пазарили те майстор?
Те пазарили майстор, за да поправи покрива на къщата им и да му постави нови керемиди.
9. Какво построил брат им Петко?
Той построил нова каменна ограда вместо старата дървена.
10. Какво направили в мазето?
Те залели пода му с бетон.
11. Кой поправил подовете и стълбите?
Кирил и Борис ги поправили.
12. Какво направили те след това?
След това те пренесли камъни от реката.
13. Защо дошла леля им да гледа сестричето им?
Тя дошла да гледа сестричето им, защото то било болно и имало висока температура.

LESSON 54

14. Какво прокарал селсъветът в селото?
Селсъветът прокарал електричество в селото.
15. Откъде получавали електричеството?
Получавали го от електрическата централа при град Враца.
16. Какво започнали да правят в селото?
Започнали да строят канализацията.
17. Какво канализирали?
Канализирали главната улица.
18. Защо селяните можели да използват само част от водата на водопровода?
Те можели да използват само част от нея, защото до сега построили само една чешма в селото.
19. Как хванали водата?
Хванали я над езерото, където каптирали извора.
20. Какво чул Христо по радиото?
Той чул едно съобщение за селото.
21. Какъв станал баражът на реката според това съобщение?
Според това съобщение баражът на реката станал много висок.
22. Защо се радвали селяните, след като построили баража?
Те се радвали, защото това било голяма придобивка за селото.
23. Защо баражът бил голяма придобивка за селото?
Той бил голяма придобивка за селото, защото имало достатъчно вода за напояване на градините.
24. Защо родителите на Кирил и Борис пазарили майстор Иван да поправи покрива на къщата им?
Те пазарили майстор Иван, защото той бил голям майстор по покриви на къщи.
25. Защо селото получавало електричество от електрическата централа при гр. Враца?
То получавало електричество от електрическата централа при гр. Враца, защото тя била най-близо до селото.

ДОМАШНА РАБОТА

Част I

Преведете на български:

I hear that Kiril returned from our village a few days ago. He is telling nice things about the village. They built many new houses around the square. They brought electricity to the village from the main power plant near the capital. They started putting in the sewerage.

His parents hired a craftsman and a few workers. They repaired the roof and covered the cellar floor with concrete. His little sister became sick. His aunt came to look after her. His cousin left for abroad. Only his friend Stoyan was there. He helped them a lot. According to him if I go there, I can help them too. They are waiting for me there.

Част II

Домашна работа на магнитофонен апарат:

1. Запишете разговора на урока на магнитофонна лента!
2. Превърнете* в преизказана форма** четивото на урок №24!

* превръщам в, to change to
 превърна, е, ах
 **преизказана форма - hearsay form

РЕЧНИК

барáж м.	dam
висóк, а, о, и	tall, loud (voice), high
водопровóд м.	water supply system, water pipe
глéдам	to look after, to take care of
поглéдам	one's folks
домáшни pl. only	he told him about his folks
разпráви му за домáшните си	lake
éзеро n.pl. езерá	electric, electrical
електрически, а, о, и	main power plant
електрическа центрáла	electricity
електричество п.	sewerage
канализáция f.	to put in the sewerage
канализирам	to catch water, at a river,
каптира́м	to receive
получáвам	receive
полúча, и, их	to construct
построя́вам	gain
построя́, í, их	to pass through, to introduce
придобы́вка f.	to bring electricity to
прока́рвам	radio
прока́рам	according to
прока́рвам електричество /в/	to become
ра́дио п.	from our (my, your etc) village,
спорéд прер.	from the country
ста́вам	little sister
ста́на, е, ах	construction
сéло	quite, completely
от сéло	to announce
сестри́че п.	announcement, communication,
стрóеж п.	message, information
съвсéм adv.	to catch
съобщáвам	main office, etc.
съобщá, í, их	main power plant
съобщéние п.	fountain, faucet
хва́щам	
хва́на, е, ах	
центрáла f.	
електрическа центрáла	
чешмá f.	

С автобус из България

П Е Т Д Е С Е Т И П Е Т И У Р О К

L E S S O N 5 5

ВСТЪПИТЕЛНИ ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: Hearsay Form of the Future Tense

1.

Аз ще отида на кино довечера.
Той казва, че аз съм щял да отида на кино довечера.

Ти ще отидеш на кино довечера.
Той казва, че ти си щял да отидеш на кино довечера.

Г-н А..., г-н Б... ще отиде ли на кино довечера?
Да, той ще отиде на кино довечера.

Г-н Б..., какво казва г-н А.....?
Той казва, че съм щял да отида на кино довечера.
Щял съм да отида на кино довечера.

Г-н Х..., аз ще отида ли на кино довечера?
Да, ти ще отидеш на кино довечера.

Г-н У..., какво каза г-н Х.....?
Той каза, че ти си щял да отидеш на кино довечера.
Ти си щял да отидеш на кино довечера.
Щял си да отидеш на кино довечера.

Аз ще напиша няколко писма утре.
Аз ще си легна рано довечера.
Аз ще бъда у Христови утре вечер.
Аз ще се обръсна след малко.
Аз ще прекарам на море идущето лято.
Аз ще му дам пари на заем.
Аз ще се окъпя след малко.
Аз ще замина утре.
Аз ще се прибера късно довечера.

и т. н.

2.

Той ще замине утре.
 Чух, че той щял да замине утре.
 Той щял да замине утре.

Тя щяла да замине утре.
 Момичето щяло да замине утре.

Той ще замине ли утре?

Чух, че щял да замине.
 Щял да замине.
 Каза ми, че.....
 и т. н.

Тя ще замине ли утре?
 Кога ще замине сестричето ти?
 Кога ще се върне брат ти?
 Кога ще се обръсне твоят приятел?
 Кога ще ме запознае той с брюнетката?
 Братовчедка ти ще си купи ли нова кола?
 Тя ще ни дойде ли на гости довечера?

и т. н.

3.

Ние ще отидеме на кино довечера.
 Той казва, че ние сме щели да отидем на кино довечера.
 Ние сме щели да отидем на кино довечера.
 Щели сме да отидем на кино довечера.

Вие сте щели да отидете на кино довечера.
 Щели сте да.....
 Те щели да отидат на кино довечера.
 Щели да.....

Какво каза той?

Той каза, че ние сме щели да
 отидем на кино довечера.
 Щели сме да.....
ние, те, вие

Те ще заминат ли утре?
 Кога ще заминеме?
 Ще купите ли тази къща?
 Те ще отидат ли във Варна това лято?
 Кога ще се върнат децата?

и т. н.

4.

Аз няма да отида у Ганчеви довечера.
 Той казва, че аз нямало да отида у Ганчеви довечера.
 Нямамо да отида.....
 Не съм щял да отида....

Аз няма да отида у Ганчеви
 довечера.

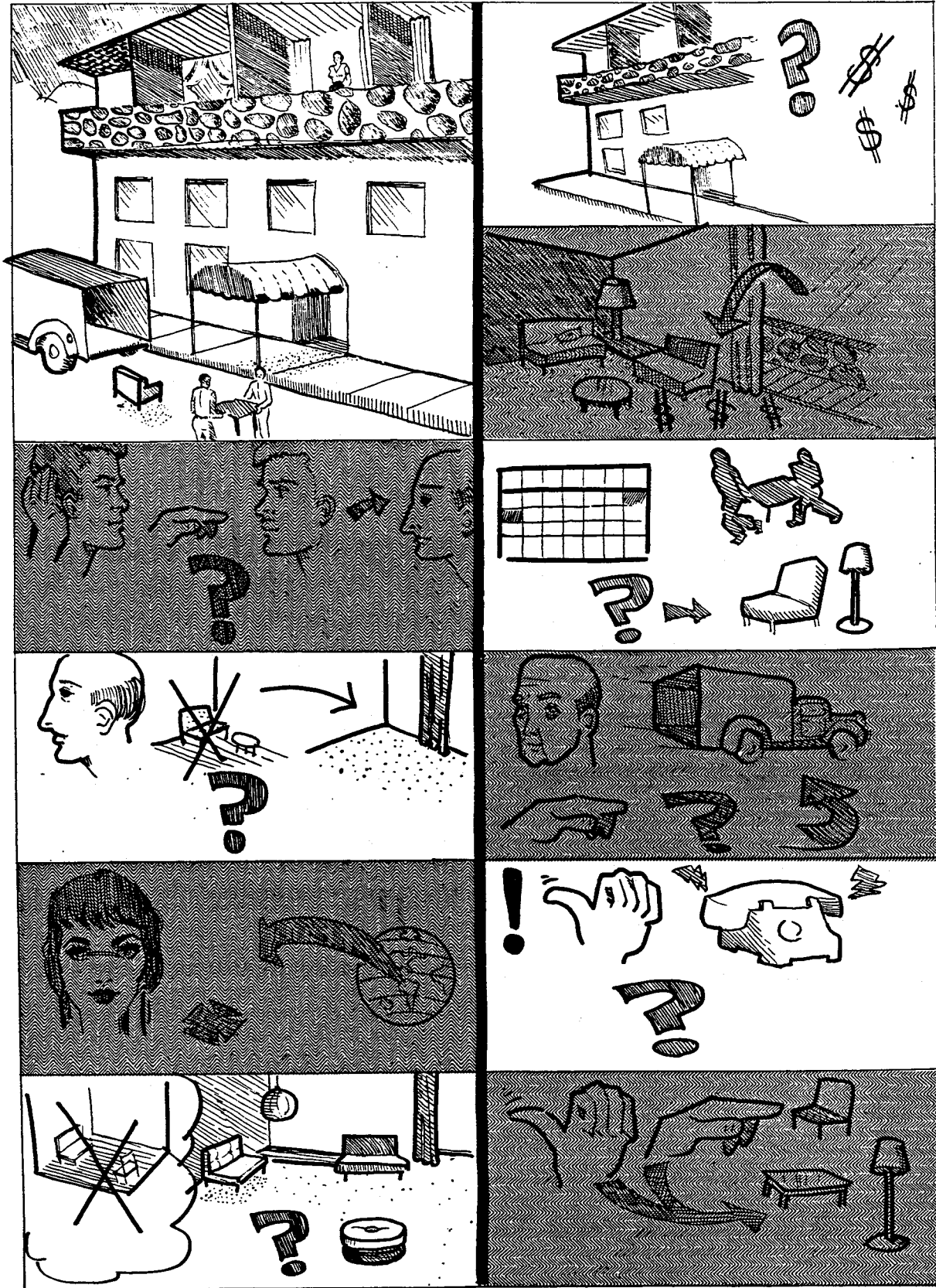
Нямамо да отида.....
 Той казва, че.....
 и т.н.

ти, той, тя, то, ние,
вие, те

Аз няма да чета довечера.
 Тя няма да дойде утре.
 Ние няма да заминем утре сутрин.
 Той няма да бъде там.
 Ти няма да ми дадеш пари на заем.
 Те няма да му услужат.
 Той няма да купи този автомобил.
 Аз няма да изпратя това писмо
 препоръчано.
 Тя няма да се върне навреме.
 Майсторът няма да поправи колата за утре.
 Ние няма да пишем писма довечера.

и т. н.

РАЗГОВОР 55.

ПРЕНАСЯНЕ В НОВО ЖИЛИЩЕ

Сава
Методи

- 5 - Ще помогнеш ли на Ганчеви при пренасянето?
- Защо? Ще се пренасят ли?
- Да. Щели да се местват в друга квартира.
- Защо ще се местват?
- Мара щяла да се завърне от странство.
- Че какво от това?
- 10 - Трябвала им по-голяма квартира.
- Сега разбирам. Къде ще се преместят?
- Щели да се преместят в жилищния комплекс "Младост".
- Не са ли много високи наемите там?
- 15 - Да. Новото жилище щяло да им струва повече, но нямамо
какво да правят.
- Когато ще се пренесат?
- В края на седмицата. Щом сегашните наематели осво-
бодят апартамента.
- Как ще пренесат мебелите си?
- 20 - Щели да наемат камион.
- Ти ще им помогнеш ли при пренасянето?
- Разбира се. Снощи ми се обадиха по телефона.
- За какво говорихте?
- 25 - Да сме им помогнали. Щели сме да им направим голяма
услуга.
- Добре, ще им помогнем.

LESSON 55

3rd Group

Witness Form

аз ще кáрам I will drive
ти ще кáраш
той ще кáра
тя ще кáра

etc.

Hearsay Form

аз съм щял да кáрам (they say)
ти си щял да кáраш I will
той щял да кáра drive
тя щяла да кáра

etc.

Note: Since the forms for the present tense of the verb сѐм (сѐм, си, сме, сте) cannot begin a sentence, we have the following order when a sentence starts with a hearsay form of the future tense: щял съм, щял си, щели сме, щели сте.

Examples:

Щели сме да отидем утре на театър.
(They say) We will go to the theater tomorrow.

Щял съм да им направя голяма услуга.
(They say) I will do them a great favor.

Щяла си да играеш на карти довечера.
(I heard) You will play cards tonight.

Щели сте да освободите апартамента след три седмици.
(They say) You will vacate the apartment in three weeks.

B. The Future Tense - Negative

The negative forms of the hearsay for the future tense consist of the hearsay form of the impersonal verb няма plus да and the present tense of the verb.

The hearsay form of the impersonal verb няма is нямало.

Future Tense - Negative

1st Group

Witness Form

аз няма да пѐя I will
 ти няма да пѐеш not
 той няма да пѐе sing
 тя няма да пѐе
 то няма да пѐе

ние няма да пѐеме
 вие няма да пѐете
 те няма да пѐят

Hearsay Form

аз нямамо да пѐя (they say)
 ти нямамо да пѐеш I will not
 той нямамо да пѐе sing
 тя нямамо да пѐе
 то нямамо да пѐе

ние нямамо да пѐеме
 вие нямамо да пѐете
 те нямамо да пѐят

2nd Group

аз няма да хѐдя I will
 not
 go

etc.

аз нямамо да хѐдя (they say)
 I will not
 go

etc.

3rd Group

аз няма да кáрам I will
 not
 drive

аз нямамо да кáрам (they say)
 I will not
 drive.

Note: Sometimes the forms: аз не съм щял да пѐя, аз не съм щял да хѐдя, аз не съм щял да освобѐждавам, аз не съм щял да кáрам are also used as negative future hearsay tense.

Examples of the usage of the future hearsay form.

In the examples below each sentence is given twice: 1. in witness form 2. in hearsay form. The second represents somebody else's opinion or assertion.

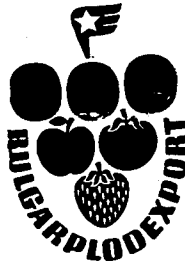
Ти ще отидеш у Гáнчеви.
 Ти си щял да отидеш у Гáнчеви.

You will go to Ganchevs'
 (They say) You will go to
 Ganchevs'.

MOVING TO A NEW HOME (LIVING QUARTERS)

Sava
Metody

- Will you help the Ganchevs with the moving?
- 5 - Why? Are they going to move?
- Yes. (I heard that) They will move to other living quarters.
- Why are they going to move?
- (I heard that) Mara will return from abroad.
- What of it?
- 10 - (According to him) They need bigger living quarters.
- Now I understand. Where will they move?
- (I hear) They'll move into the apartment building "Progress".
- Isn't the rent very high there?
- Yes. (They say) The new living quarters will cost them more, but they can't help it.
- 15 - When will they move?
- This weekend. As soon as the present tenants vacate the apartment.
- How are they going to move the furniture?
- 20 - (They say) They will rent a truck.
- Are you going to help them with the moving?
- Of course. They called me on the phone yesterday.
- What did you talk about?
- (They said) We should help them. We'll do them a big
- 25 favor.
- O.K. We'll help them.

ГРАМАТИКА

HEARSAY FORMS OF THE FUTURE TENSE

The hearsay form of the future tense consists of the hearsay form of the verb ЩА "to want" plus the conjunction ДА and the present tense of the verb.

The hearsay form of ЩА is as follows:

аз	съм	щял, а, о	ние	сме	щели
ти	си	щял	вие	сте	щели
той		щял	те		щели
тя		щяла			
то		щяло			

A. Future Tense - Affirmative

1st Group

<u>Witness Form</u>			<u>Hearsay Form</u>	
аз	ще пѣя	I will	аз	съм щял да пѣя (they say)
ти	ще пѣеш	sing	ти	си щял да пѣеш I will
той	ще пѣе		той	щял да пѣе sing
тя	ще пѣе		тя	щяла да пѣе
то	ще пѣе		то	щяло да пѣе
ние	ще пѣеме		ние	сме щели да пѣеме
вие	ще пѣете		вие	сте щели да пѣете
те	ще пѣят		те	щели да пѣят

2nd Group

аз	ще хѡдя	I will	аз	съм щял да хѡдя (They say)
ти	ще хѡдиш	go	ти	си щял да хѡдиш I will
той	ще хѡди		той	щял да хѡди go
тя	ще хѡди		тя	щяла да хѡди
	etc.			etc.

LESSON 55

Те ще се мѣстят в дръга кварти-
ра.
Те щѣли да се мѣстят в дръга
квартира.

They will move to other living
quarters.
(They say) They will move to
other living quarters.

Ще се мѣстят в коопера́ция
"Напрѣдък".
Щѣли да се мѣстят в коопера́ция
"Напрѣдък".

They will move to the apartment
building "Progress".
(They say) They will move to
the apartment building "Progress".

Ще пренесат мѣбелите си с
камион.
Щѣли да пренесат мѣбелите си
с камион.

They will move their furniture
by truck.
(They say) They will move their
furniture by truck.

Той нѣма да им помогне.
Той нѣмало да им помогне.

He will not help them.
(They say) He will not help
them.

Note: The hearsay form, future tense of the auxiliary verb сѣм
"to be" is formed in the same way as the hearsay forms, future
tense of the verbs of the three groups.

There are two forms for the hearsay form, future tense
of the verb сѣм, which, as far as the aspect is concerned, do
not differ in meaning.

Examples:

аз	сѣм	щял,	а,	о	да	сѣм	аз	сѣм	щял,	а,	о	да	бѣда
							(They say)	I	will	be.			
ти	си	щял,	а,	о,	да	си	ти	си	щял,	а,	о	да	бѣдеш
той		щял			да	е	той		щял			да	бѣде
тя		щяла			да	е	тя		щяла			да	бѣде
то		щяло			да	е	то		щяло			да	бѣде

etc.

The forms аз сѣм щял, а, о да бѣда, ти си щял, а, о да бѣдеш
are colloquially more frequent than the forms with сѣм, си, е, etc.

ГРАМАТИЧНИ УПРАЖНЕНИЯ

Grammar: Hearsay Form of the Future Tense

1.

Тя ще замине утре.

аз, ти, той, ние,
момичето, вие, те,
тя и т. н.

Според Х....., тя щяла да
замине утре.
Г-н Х... каза , че.....
Чух, че.....
Четох, че.....
Разправят, че.....

Аз ще се местя в друга квартира.
Аз ще се преместя идущата събота.
Тя няма да се завърне от странство
това лято.

Те ще освободят апартамента утре.

Той ще им услужи с камиона си.

Ние ще им помогнем с пренасянето.

Той няма да замине утре.

Той ще замине идущата седмица.

Те няма да минат през това село.

Аз няма да следвам медицина.

Ти ще отидеш на черква утре сутрин.

Тя няма да дойде с теб.

Той ще се обръсне след малко.

Той няма да се окъпе.

Ние ще се поразходим из парка.

Вие ще се отбиете в тази кръчма.

Аз ще влеза в този ресторант.

Тя няма да чака дълго.

Те ще останат до полунощ.

Аз ще си легна рано довечера.

Той ще стане късно утре сутрин.

Тя ще се пече на слънце всеки ден.

Тя няма да плува в морето всеки ден.

Момичето ще се върне късно довечера.

То няма да се прибере рано.

Аз ще почна да работя в Тракторния завод.
идуция месец.

Те ще играят на карти довечера.

Те няма да танцуват.

LESSON 55

2.

Кой ще замине утре?

Той щял да замине.

Кой от Вас няма да дойде
утре на училище?

аз, ти, тя, то, ние,
вие, те

Кой ще се мести в друга
квартира?

Разправят, че...

Кой няма да се завърне от
странство това лято?

Чух, че.....
и т.н.

Кой ще им послужи с камиона
си?

Кой ще им помогне при пренасянето?

Кой няма да отиде на черква утре?

Кой ще се премести идущата събота?

Кой ще играе на карти довечера?

Кой ще бъде у Благоеви довечера?

Кой ще живее в тази къща?

и т.н.

3.

Кога ще се завърне Мара от странство?

Къде ще вземат квартира?

Къде ще живее братовчедка ти, след
като пристигне?

Ще им направим ли услуга, ако им
помогнем?

Къде ще работи Мара, като се завърне
от странство?

Той ще отиде ли на кино, ако майка му
му даде пари?

Цветана ще дойде ли?

А сестричето ѝ?....А Христо?

Ще ѝ плащат ли добре?

Кой ще им послужи с пари?

Ти ще им послужиш ли с пари?

Какво ще следва той?

А сестра му?....А братята му?

Наскоро ли ще се пренесат?

Ще ѝ трябва ли по-голяма квартира?

В кой хотел ще отседне сестра ти?

и т.н.

ЧЕТИВО

По булевард "Руски" в София, столицата на България, има няколко кафе-сладкарници¹. Една от тях е кафе-сладкарница "Берлин". Масите ѝ са покрити с чисти бели покривки, а на стените има големи огледала. От прозорците ѝ посетителите на сладкарницата могат да виждат всичко по булеварда. Когато времето е хубаво, повечето от посетителите седят на маси, които са поставени на тротоара пред кафе-сладкарницата. Студентите от университета посещават често тази сладкарница. Там те пият кафе или чай, ядат сладки² и говорят на различни теми.

- - - -

Двамата братовчеди Сава и Методи, които следват право в Софийския университет, често ходят в тази кафе-сладкарница. Днес те отидоха пак там. Те седнаха на една маса, на тротоара, и Сава разправи на Методи за чичо им и за леля им. Дъщеря им Мара следвала медицина в Полша. Тя завършила следването си и щяла да се завърне скоро от странство. След като се върнела в София, щяла да живее при родителите си. На тях сега им трябвала по-голяма квартира.

Чичо им и леля им обикаляли дълго време из София, за да търсят жилище. Разгледали много апартаменти, но най-много им харесал един апартамент в жилищен камплекс³ "Младост". Стаите на апартамента били големи, високи и светли, а кухнята модерна. В апартамента имало топла и студена вода. Наемът бил висок, но въпреки това те решили да го наемат.

Апартаментът бил на най-горния етаж на блока⁴. Не можели се пренесат веднага в него, защото сегашните наематели щели да го освободят в края на седмицата. Леля им искала те, Сава и Методи, да им помогнат при пренасянето. С това те щели да им направят голяма услуга. Те щели да наемат камион. Така те можели да се пренесат в новото си жилище за един ден.

-
1. кафе-сладкарница - coffee shop
 2. сладки - pastries, cookies
 3. жилищен комплекс - housing complex
 4. жилищен блок - housing building

ПРЕВОД

- Hi, Boris, how is your family?
- Kiril received a letter from our folks. He says that they want us to return to our village right away. There is a lot of work there. They are repairing the house. A roofer is working now. He is putting on new tiles.

According to the letter Nadejda is a bit sick. She is leaving for Varna. She wants to lie on the beach and bake in the sun for a few days. Only Petko is helping them at the moment. He's building a new stone fence in place of the old wooden one. Every day they have to carry stones from the river. There is enough lumber there, however. They'll be very happy if we help them. They write that I am a lazybones and that I am not studying enough.

He tells me what they used to do when they were in Rome. They would get up early in the morning. After they had breakfast, they would go around town. His wife would visit the museums. He would take the children to some park or sometimes to the Zoo. In the afternoon they used to go sightseeing in the city, while his little sister was taking pictures. Once or twice a week they would go to the opera. They liked very much the Italian singers.

ВЪПРОСИ И ОТГОВОРИ

1. Какво има на бул. "Руски" в София?
На бул. "Руски" в София има няколко кафе-сладкарници.
2. Какъв град е София?
София е голям град. Той е столица на България.
3. Коя е най-голямата и най-хубавата кафе-сладкарница.
Най-голямата и най-хубавата кафе-сладкарница е "Берлин".
4. С какво са покрити масите на тази кафе-сладкарница?
Масите ѝ са покрити с чисти, бели покривки.
5. Какво има на стените ѝ?
На стените ѝ има големи огледала.
6. Какво могат да виждат посетителите на кафе-сладкарницата от прозорците ѝ?
От прозорците ѝ те могат да виждат всичко на булеварда.
7. Къде седят повечето от тях, когато времето е хубаво?
Когато времето е хубаво, повечето от тях седят на маси на тротоара пред кафе-сладкарницата.
8. Кой посещава редовно тази кафе-сладкарница.
Студенти от близкия университет я посещават редовно.
9. Какво правят те там?
Там те пият кафе или чай, ядат сладки и говорят на разни теми.
10. Какво следват двамата братовчеди?
Двамата братовчеди Сава и Методи следват право.
11. Къде ходят те често?
Те ходят често в кафе-сладкарница "Берлин".
12. Къде отиват те днес?
Днес те отиват пак там.

13. Какво разправя Сава на Методи?
Той му разправя, че братовчедка им Мара Ганчева щяла да се завърне наскоро от странство.
14. Защо се завръщала тя от Полша?
Защото била вече завършила следването си по медицина.
15. Къде щяла да живее тя, след като пристигнала?
След като пристигнала, тя щяла да живее при родителите си.
16. Защо на родителите ѝ им трябвала по-голяма квартира?
На тях им трябвала по-голяма квартира, понеже и тя щяла да живее при тях.
17. Защо чичото и лелята на Сава и Методи ходили дълго време из София?
Те ходили дълго време из София, за да търсят ново жилище.
18. Какво правили те, когато търсели ново жилище?
Те разгледали много къщи и апартаменти.
19. Какво им харесало най-много?
Най-много им харесали апартаментите в жилищния комплекс "Младост".
20. На колко етажа е жилищният блок?
Той е на пет етажа.
21. Какви били стаите на апартамента.
Стаите му били големи, високи и светли.
22. Каква била кухнята му?
Тя била модерна.
23. Какво имало в кухнята?
В нея имало студена и топла вода.
24. Какви били наемите?
Те били високи.
25. Къде наели те апартамент?
Те наели апартамент на най-горния етаж в този жилищен блок.

LESSON 55

26. Защо решили те да наемат този апартамент, въпреки че наемът му бил висок?
Те решили да наемат този апартамент, защото го харесали много.
27. Защо не можели да се пренесат веднага в него?
Не можели да се пренесат веднага в него, защото сегашните наематели щели да го освободят в края на седмицата.
28. Какво искала лелята на Сава и Методи?
Леля им искала те, двамата, да им помогнат при пренасянето.
29. Какво щели да им направят, ако им помогнели?
Те щели да им направят голяма услуга.
30. С какво щели да се пренасят те?
Те щели да се пренасят с камион.
31. За колко време те щели да се пренесат в новото си жилище, ако Сава и Методи им помогнат?
Те щели да се пренесат в него за един ден.
32. Какво решиха да направят Сава и Методи?
Те решиха да помогнат на чичо си и леля си при пренасянето.
33. Какво разбраха те, когато се обадиха по телефона на чичо си и леля си?
Те разбраха, че пренасянето щяло да стане в събота.
34. Какво казаха те на чичо си и леля си тогава?
Тогавя им казаха, че ще бъдат у тях в старата им квартира рано сутринта в събота.

ДОМАШНА РАБОТАЧаст I

Преведете на български:

Ivan is walking on one of the main streets toward "Victory" square. Accidentally he meets his old friend Petko. Petko tells him about Gantcheff's son, who will soon return from abroad. After he arrives, he'll live with his parents. Besides, their daughter Radka has been living with them for three months. That's why they need a bigger apartment.

They are going to move to the new apartment on the 15th of January. The present tenants will vacate the apartment on the 14th. They will rent a truck.

This way they'll be able to move to the new apartment in one day. Only Ivan won't be there, because he is sick at the moment.

Част II

Домашна работа на магнитофонен апарат:

1. Запишете разговора на урока на магнитофонна лента!
2. Превърнете в преизказна форма четивото на урок № 22!

РЕЧНИК

близък, близка, о, и	near by, neighboring, near, close
жилищен, шна, о, и	pertaining to a residence, to a dwelling house
жилищна кооперация	cooperative apartment building, house
завръщам се	to return, to come back
завърна се, е се, ах се	
завършвам	to finish, to end, to bring to an end
завърша, и, их	
завършвам университет	to graduate from a university
завършвам медицина	to finish medical school
камион м.	truck
квартира f.	living quarters
квартирант м.	tenant, lodger, roomer
край м.	
край на седмичната	weekend
в края на седмичната	at the weekend
места се, и се, их се	to move from one place to another
премества се	
наем м.	rent
напредък м.	progress
наскоро adv.	recently, not very long ago, soon
обаждам се някому	to tell, to talk to somebody
обажда се, и се, их се	
обаждам се по телефона	to call somebody on the phone
освобождавам	to free, to liberate, to vacate
освободя, ѝ, их	
покрѝт, а, о, и	covered
права	
няма каквo да права	I can't help it
права услуга някому	to do a favor to somebody
премествам се	to move from one place to another
премества се, и се, их се	
пренасяне п.	moving, carrying over, transporting
разен, разна, о, и	different, various
сегашен, шна, о, и	present
сладка п.	cooky, pastry

слѣдване п.

study, studying
(at a university or college)
studying medicine

слѣдване медицина

телефон м.

on the phone
to talk on the phone
to call somebody on the phone

по телефона

говоря по телефона

обаждам се някому по телефона

тема f.

subject, topic, theme

тротоар м.

sidewalk

услуга f.

favor

права услуга

to do a favor

GRAMMAR INDEX

The Roman numerals II, III, IV, V, and VI indicate the Volumes of this Textbook, while the Arabic numerals refer to their pages.

Accent

- in Bulgarian in general
II 22, 23;
- of imperative II 211;
- neuter nouns II 148;
- past tense III 104-106;
- short forms of personal pronouns: acc. case III 228;
- dat. case IV 172-173.

Accusative Case

- of personal pronouns,
short forms III 228.

Adjectives

- article of - III 138, 139;
- ending in И, А, О, Н III 170;
- change in gender & number
III 136;
- changing Я to Е III 141;
- definite article for -
III 138, 139;
- double НН III 138;
- omission of Б & Е II 137;
- orthography of - indicating
nationality II 19;
- position of - III 140, 141;
- stable Е III 137.

Affirmative Form

- of future tense II 175-177;
- past tense III 17-19, 46-48,
76, 77, 104, 106;
- present tense:
 - verbs of the 1st group II
125;
 - verbs of the 2nd group II
103;
 - verbs of the 3rd group II 73;

Article

- definite - of:
 - adjectives III 138, 139, 170;
 - cardinal numerals IV 84-85;
 - fem. nouns II 76;
 - masc. nouns II 45, 104;
 - neuter nouns III 49;
 - plural III 139, II 76, 149,

Aspect

- and conjugation II 182;
- formation of - II 180;
- imperfective - formed with:
 - suffix АМ VI 33;
 - suffix БАМ VI 57;
 - suffix ЯМ VI 56;
- in Bulgarian II 179;
- in general II 177, 178;
- perfective of СЪМ III 202;
- usage of perfective - II
209.

Auxiliary Verb СЪМ "to be"

- present tense:
 - affirmative form II 17;
 - interrogative form II 20, 21;
 - interrogative-negative form
II 47;
 - negative form II 17;
- hearsay form
 - future tense VI 177;
 - past tense VI 156;
 - present & imperfect tenses
VI 82;
- perfective aspect of - III 202;
- past tense II 19;
- position of - in the past
indefinite tense V 19, 20;
- present tense of - II 17.

- Cardinal Numerals IV 10-14.
 special form of - for masc.
 gender IV 36-37;
 article for - IV 84-85.
- Change of
 consonant sound in:
 nouns: K to П II 46;
 verbs: in -жа, -ча, -ша
 to за, ка, са III 19.
 vowel sound in:
 adjectives Я to Е III 41;
 masc. nouns III 79;
 neuter nouns II 148.
- Colloquial Pronunciation of
 card. numerals IV 10, ss.
- Colloquial Usage of
 possessives III 201.
- Conjugation & Aspect
 II 122.
- Dative Case of the
 personal pronouns, short
 form IV 170.
- Declension of
 personal pronouns (short
 forms), accusative II, 228,
 dative IV 170.
- Definite Article of
 fem. nouns II 76;
 masc. nouns (full art.)
 II 45;
 masc. nouns (short art.)
 II 104;
 neuter nouns II 149;
 pronunciation of - II 46.
- Degrees of Comparison
 comparative III 171-172;
 superlative III 172-173.
- Demonstratives V 146-147.
- Dialect Forms of
 the personal pronouns
 II 16;
 the verbs, 1st group
 II 125;
 the verbs, 2nd group
 II 103.
- Double Forms
 of the personal pronouns
 VI 132-134.
- Double Negation II 127.
- Ending
 -M of the verbs, 1st group
 II 126.
- Ending of Nouns
 feminine II 43;
 masculine II 43;
 neuter II 44.
- Familiar Form
 of personal pronouns II 16;
 verb II 16.
- Feminine Nouns
 definite article II 76;
 endings II 43.
- For (preposition)
 idiomatic translation into
 Bulgarian of - II 19.
- Formation of the
 imperfective verbs from
 perfective VI 30;
 imperf. tense IV 138-140;
 perf. asp. with suffix H
 IV 58;
 perf. verbs by means of
 a prefix V 51-62.
- Formal Pronoun II 16.

Future Tense

affirmative form II 175;
hearsay form VI 177;
interrogative form II 176;
interrogative-negative
form II 177;
negative form II 175;
of бъда III 202;
of съм III 202.

Gender of Nouns II 43.

Groups of Verbs II 73.

Hearsay Form of the Verb VI 78-83

formation of - VI 79;
future tense VI 174-177;
past tense VI 155-157;
present and imperfect tenses
VI 81-82;
има, няма, трябва, може
VI 82.

Idiomatic Use of Present
tense II 19.

Imperative

formation of - II 210;
accent of - II 211;
irregular forms V 50-51;
negative - II 212;
of perfective verbs II 212.

Imperfect Tense

formation and meaning IV
138-140;
hearsay form VI 155-157;
special usage IV 196.

Imperfect Active Participle

formation VI 80;
usage VI 81.

Imperfective Aspect

formed with
suffix -AM VI 33;
suffix -ВАМ VI 57;
suffix -ЯМ VI 56.

Imperfective Verbs

formation of - from
perfective VI 30, VI 56.

Impersonal Forms

ИМА, НЯМА II 75.

Interrogative Form of the Verb

future tense II 176;
1st group II 125;
2nd group II 103;
3rd group II 74;
past tense III 19;
present tense II 125;
СЪМ II 20.

Interrogative-Negative Form

of the Verb
future tense II 176;
past tense II 19;
present tense II 75.

Interrogative Pronouns VI 106-110.

Inversion of the Subject VI 109, 110.

Irregular Imperative Forms V 50-51.

Irregular Past Active Participle
V 176-178.

Long Personal Pronouns V 123-124
usage of - V 124.

Masculine Nouns

article of (full) - II 45;
article of (short) - II 104;
changing K to И II 44;
ending in ЕИ II 45;
ending in plural in А IV 86;
ending in plural in Е V 125;
ending of - II 43;
masc. ending in pl. in Е V 125;
monosyllabic - III 78-80;
monosyllabic ending in plural
in И VI 8;
plural after numerals IV 14;
plural of - II 44;
vocative case in -Е VI 10.

МОТА

present tense III 106;
past tense of - III 106;
usage with another verb III 106.

Meaning & Translation of the
imperfect tense IV 140.

Monosyllabic Masculine Nouns

accent of III 78-80;
ending in plural in И VI 8;
plural III 78
changing Я to Е III 79;
unchangeable Я III 80.

Negation

double II 127.

Negative Form of the Verb

present tense:
1st group II 125;
2nd group II 103;
3rd group II 74; II 17;
imperative II 212;
future tense II 175;
past tense III 19.

Negative Imperative II 212.

Neuter Gender

accent rule II 148;
nouns of - II 147.

Neuter Nouns

ending in plural in И VI 10.

Nouns

accent rule of - II 148;
changing К to И II 44;
ending in a vowel II 76;
ending in ЕИ and ИИ II 45;
used after numerals IV 85-86;
feminine II 76;
gender of - II 43;
indicating nationality II 19;

masculine II 43-45;
ending in plural in:
Е V 125; И VI 8;
vocative case in Е VI 10;
monosyllabic masculine III 78-80;
neuter II 147;
neuter - ending in plural in И
VI 10.

Numerals

cardinal IV 10-14;
ordinal V 88-91;
special form of the cardinal
numerals for masculine gender
IV 36-37.

Omission of the Personal Pronoun
when used as a subject II 18.

Ordinal Numerals V 86-91.

Orthography

of the def. article II 104;
of nouns & adjectives indicating
national origine II 19.

ОТБЕЖЕНКА

past tense of - III 107.

Participle

imperfect active VI 80,81;
past active V 14,16.

Past Active Participle V 14-16

accent V 15;
change of Я to Е V 16;
formation V 15;
irregular forms V 176-178.

Past Indefinite Tense V 16-19.

formation V 16;
meaning and translation V 40.

Past Perfect Tense V 200-204

formation V 200;
usage V 202.

Past Tense

endings of - III 16;
formation of - III 17-19; 46-48;
verbs of the 1st group
E to Я III 18;
E to A III 48;
жа, ча, ша to за, ка, са
III 19; ох III 46, 47;
disappearance of the root
vowel III 48;
of: съм III 19;
verbs of the 2nd group III
76-77;
И to Я III 77;
Я to A III 77;
of the verb взема III 77;
verbs of the 3rd group III 104;
accent of the - III 104-106;
of мога III 106;
hearsay form VI 155-157;
interrogative form III 19;
negative form III 19;
interrogative-negative III 19.

Perfective Aspect

formation in general II 180;
formation of - by means of a
prefix V 51-62;
with suffix H IV 58-60;
usage II 209;
of съм III 202.

Personal Pronouns

accent IV 172;
accusative case III 228;
dative case IV 170-174;
dialect form II 16;
double forms VI 132-134;
familiar form II 16;
formal II 16;
insertion of - in the past
indefinite tense V 21, 22;
long forms of - V 123, 124;
place in general IV 173;
position of the short pers.pron:
in past indef. tense V 21, 22;
in past perfect tense V 203;

short forms III 228;
subjective case II 16;
usage in general IV 170;
usage of - as possessives
V 174-176.

Place in the Sentence of the
reflexive pronoun IV 112, 113;
short personal pronouns IV 173.

Plural of Nouns

after numerals with the word
ДУШИ - IV 37;
after КОЛКО and НЯКОЛКО
IV 14;
ending in a vowel II 76;
ending in ЕЦ and ИЦ after
numerals IV 85 86;
feminine nouns II 76;
masculine nouns II 44;
monosyllabic masculine nouns
III 78;
neuter nouns II 147, 148.

Position of the Short Pers.Pron.
when used as possessives V 176;
when used with the past indefi-
nite tense V 21, 22;
when used with the past perfect
tense V 203.

Possessives III 200, 201
colloquial usage of - III 201.

Present Participle V 226-229
formation V 226, 227;
usage V 228, 229.

Present Perfect Tense
translated with present tense
in Bulgarian II 19.

Present Tense of the Verbs
of the 1st group II 125;
of the 2nd group II 103;
of the 3rd group II 73;
of съм II 20;
hearsay form VI 155-157.

Pronunciation of
definite art., masc. gender
II 104;

present tense:
1st group II 125;
2nd group II 103;
3rd pers. plural of СВМ
II 16.

Pronouns
demonstrative V 146;
interrogative VI 106-110;
personal, subject form II 17;
familiar form II 16;
formal II 16.

Questions
formation of - II 20.

Reflexive Form of the Verb
IV 110-113.

Reflexive Pronouns 110-113
place IV 112-113;
usage of СЪ as possessive
V 175, 176.

Short Art. of Masc. Nouns
II 104.

Short Forms of the Personal
Pronouns
accusative case III 223;
dative case IV 170-174.

Since, idiomatic translation
of - into Bulgarian II 19.

Special Form of the
cardinal numerals for
masculine gender IV 36-37.

Special Usage of
imperfect tense IV 196.

Structure of the Simple
sentence II 17.

Suffix H
used for formation of the
perfective aspect IV 58-60.

Tenses
imperfect IV 138-140;
future II 175-177;
past II 16-19; 46, 48; 76, 77;
104-106;
present II 73, 103.

Usage of the
perf. aspect in present tense
II 209;
pers. pron, dat. case V 170-172;
reflexive pronoun СЪ as posses-
sive V 175, 176;
short personal pronouns as
possessives V 174-176.

Verb
the - II 72.

Verbs
changing
K to Ч, Г to Ж II 126;
of the 1st group II 126;
of the 2nd group II 123;
of the 3rd group II 73;
ending M in the 1st group
II 126;
having one form for imperfec-
tive & perfective aspects
V 91-94.

Vocative Case of
masculine nouns
ending in E VI 10.

СПИСЪК НА ИЛЮСТРАЦИИТЕ

	Страница
1. Лекуване в къщи с електрически апарат _____	17
2. Художник - реалист /карикатура/ _____	26
3. Агне; селянин с волска кола /туш/ _____	45
4. Селянка сред нива от мак, от който се произвежда опиум _____	46
5. Златните пясъци _____	52
6. На плажа в град Балчик _____	52
7. На плажа край град Созопол _____	61
8. Мраморен орнамент от Рилския манастир _____	66
9. Плажът при град Варна _____	70
10. Във фойето на хотел край Варна _____	70
11. Стари български къщи в град Котел _____	74
12. Врата на старата крепостна стена в град Видин _____	92
13. Изглед от град Пловдив _____	95
14. Селско момиче от Вл. Димитров - Майстора _____	96
15. Селянки обират реколтата от рози _____	102
16. Гайдарът и новото вино _____	110
17. Прибиране на овощна реколта _____	114
18. Зарязване на лозята _____	118
19. Селски поп _____	121
20. Селяни отиват на полска работа _____	122
21. Народни танци изпълнявани от ученици _____	128
22. На жур _____	143
23. Фойето на новата Народна опера в София _____	146
24. Язовир /бараж/ на река Арда в Родопите _____	150
25. Водно-електрическа централа "Бързия" в Стара планина _____	154
26. Театър на открито в Пловдив _____	157
27. В автобус из България _____	166
28. Запазена марка Vulgarplodexport _____	173
29. Железопътна линия и далекопровод _____	188

